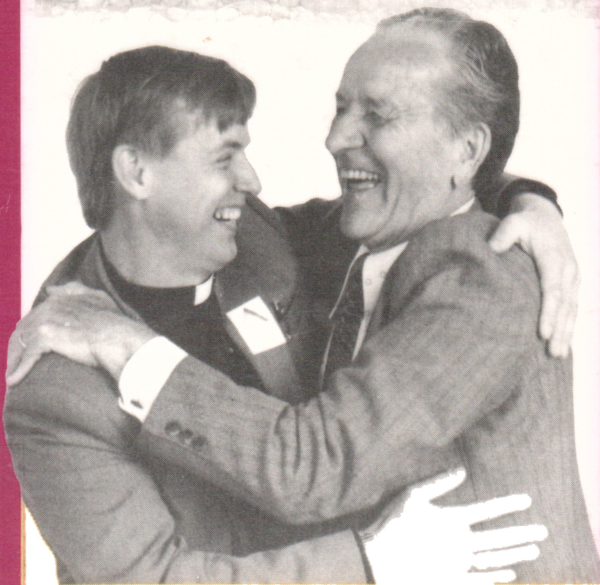
INKERIN KIRKON YÖ JA AAMU

INKERIN KIRKON

YÖ JA AAMU

AATAMI KUORTTI
REIJO ARKKILA

INKERIN KIRKON YÖ JA AAMU

INKERIN KIRKON YÖ JA AAMU

AATAMI KUORTTI
REIJO ARKKILA

SLEY KIRJAT

Valokuvat:
- Aatami Kuortti: Inkerin kirkon vaikeita vuosia
- Folkesten—Halttunen—Jääskeläinen: 50-vuotismuisto Kirkon kohtalosta Inkerissä
- Reijo Arkkila, Hanna Ekola, Matti Vermasvuo

Kansi: Osmo "Omppu" Omenamäki
Suojapaperin valokuvat:
Hanna Ekola ja Matti Vermasvuo

ISBN 951-617-925-8

Gummerus Kirjapaino Oy
Jyväskylä 1990

Sisällys

Alkusanat

Aatami Kuortti julkaisi vuonna 1963 Evankeliumiyhdistyksen kustantamana kirjan Inkerin kirkon vaikeita vuosia, joka pohjautui hänen pastoraalikirjoitukseensa.

Kun 1980-luvun lopulla on saatu seurata Inkerin luterilaisen kirkon uudelleen elpymistä, on eri tahoilta esitetty toivomuksia myös tämän Aatami Kuortin kirjan uudelleen julkaisemisesta. Kuortin toisesta kirjasta Kirkossa, keskitysleirissä ja korvessa uusi painos on jo otettu.

Nyt julkaistava Inkerin kirkon yö ja aamu seuraa alkuosaltaan pääasiallisesti Kuortin kirjan Inkerin kirkon vaikeita vuosia tekstiä. Tekstiä on tarkistettu vain niissä kohdissa, joihin sen jälkeen suoritettu tutkimustyö on sitä vaatinut. Olen voinut todeta, että Kuortin kirja on ollut tietoainekseltaan huolellista työtä. Vain muutamia lukuja on poistettu, yhdistetty tai huomattavasti karsittu. Kuvausta on jatkettu esittelemällä myös viime vuosikymmenien tapahtumia inkerinsuomalaisten keskuudessa. Loppuluvuissa Aatami Kuortti tilittää henkilökohtaisia tuntojaan viime vuosilta ja kuukausilta. Näin kirja on pyritty saattamaan ajan tasalle ja on saatu syvästi henkilökohtaisellakin tasolla seurata Inkerin kirkon yön vaihtumista uuteen aamuun.

Lähdeluettelon olen uudistanut kokonaan ja siinä on nyt viittauksia myös Kuortin alkuperäisteoksen jälkeen ilmestyneisiin tutkimuksiin. Toivon, että näin tämä kirja voisi palvella inkerinsuomalaisten vaiheita selvittelevää tutkimusta entistä paremmin.

Viime vuosikymmenien tapahtumien kuvaamista on vaikeuttanut painetun lähdeaineiston puute. Tekstini perustuukin pääosiltaan haastatteluihin, joita olen tehnyt inkerinsuomalaisten keskuudessa Neuvostoliitossa, Ruotsissa ja Suomessa. Olen kiitollinen toimittaja Eeva Mesiäiselle, että olen saanut käyttööni Maria Kajavan elämäkertateok-

sen jo käsikirjoitusvaiheessa. Tämä teos on ollut peruslähteitäni Petroskoin luterilaista seurakuntaa käsittelevässä luvussa. Olen myös saanut tutustua maisteri Georg Lutherin Inkerin seurakunnanhoitajia koskevan matrikkelityön käsikirjoitukseen. Englanninkielisen yhteenvedon on kääntänyt HuK Tom Toepfer.

Kiitän sydämellisesti kaikkia haastateltaviani ja muulla tavoin työtäni tukeneita. Erityisesti on syytä mainita Petroskoin seurakunnan hengelliset äidit Maria Kajava ja Katri Kukkonen sekä seurakunnan kirkkoherra, lääninrovasti Paul Saar, joilta olen saanut korvaamatonta tietoa. Paljon merkitsevää minulle on ollut pastori Arvo Survon kannustus ja rohkaisu. Arvo Survo on nähnyt sen yhteyden, jonka Aatami Kuortin työ 1920-luvun viimeisenä elossa olevana Inkerin kirkon pappina on luonut nyt tapahtuvaan Inkerin kirkon uuteen nousuun.

On ollut suuri ilo ja etuoikeus saada toimittaa tämä kirja yhdessä Aatami Kuortin, inkerinsuomalaisten hengellisen isän, kanssa.

Olen tietoinen tämän suhteellisen nopeasti toimitetun kirjan puutteista. Kaksi rajausta on syytä mainita. Inkerinsuomalaisten vaiheiden kuvaukseen karkoitusvuosina Siperiassa ja muualla Neuvostoliitossa ei ole ollut mahdollisuuksia. Samoin ei ole yritetty kuvata inkerinsuomalaisten osallistumista seurakuntatyöhön Eestissä sotavuosien jälkeen. Toivon, että puutteistaan huolimatta kirja voi osaltaan olla tukemassa Inkerin kirkon uutta nousua.

Jään kiittämään ja ylistämään Jumalan uskollisuutta ja ihmeitä.

> *Ajasta aikaan varjellut Herra oot kirkkoamme*
> *sanallaan meitä ohjannut kaikissa vaiheissamme,*
> *vieläkin tahtoo siunata kansaansa köyhää armolla,*
> *tarjota taivahan rauhaa. VK 197:1.*

Helsingissä maaliskuussa 1990
Reijo Arkkila

Aatami Kuortin kirjan ”Inkerin kirkon vaikeita vuosia” alkusanat:

Lukijalle

Vuosi 1917 oli Suomelle kuin uuden, valoisan ja ihanan päivän koitto. Suomi-äiti heräsi. Oli paljon huolia, suunnitelmia ja suruakin. Kun vihdoin kotiolot raskaiden uhrien ja ponnistusten turvin tulivat saatetuiksi joltiseenkin järjestykseen, jouduttiin toteamaan, että eräät lapset jäivät vieraan hoitoon. Näin kävi Inkerille, joka pian joutui käytännössä kokemaan kansanrunon sanoman todellisuuden: ”Vitsa vierahan verinen.”

Inkerinsuomalaiset, jotka olivat vereltään, kieleltään ja mieleltään suomalaisia ja uskonnoltaan evankelis-luterilaisia, joutuivat vavisten odottamaan, miten asiat muuttuneissa oloissa järjestyisivät. Suomesta oli ennen saatu suomenkielinen kirjallisuus, sanomalehdet ja luterilaisen kirkon papit. Tämä kaikki nyt estettiin. Jonkin aikaa Inkeri eli vanhoilla eväillä ja toivoi valoisamman aamun valkenevan. Mutta se oli vain toiveajattelua. Kirkot ja kaikki seurakunnan omaisuus ”kansallistutettiin” (katsottiin valtiolle kuuluvaksi), papit poistuivat, kirjat kuluivat ja kaikki uskonnollinen toiminta joutui neuvostoviranomaisten tarkkaan valvontaan. Uskonnonopetus poistettiin kouluista ja siirryttiin opettamaan vastauskontoa, pyhäkoulut ja kylänlukuset lakkautettiin, rippikouluopetusta rajoitettiin ja hengellisten laulukuorojen toiminta kiellettiin.

Stalinin henkilöpalvonnan aikana uskonnolle vihamielisten toimihenkilöiden ote kirkkoa ja sen palvelijoita vastaan jatkuvasti kiristyi. Konsistori, jonka viralliseksi nimeksi elokuun 16. päivästä 1921 lähtien tuli ”Inkerinmaan Suomalainen Evankelis-luterilainen Ylin Kirkkoneuvosto”, yritti toimia tarmokkaasti huolehtien kirkon sisäisestä ja ulkonaisesta järjestyksestä. Mutta konsistorin jäsenten rivi harveni, kunnes jäljellä oli vain

yksi mies. Uusia jäseniä ei voitu valita, koska yleistä kirkolliskokousta, missä vaali sääntöjen mukaisesti olisi pitänyt toimittaa, ei saatu pitää. Samoin kävi papiston. Loukkaamalla maassa vallitsevaa uskonnonvapauslakia kaikki papit ja seurakuntatyöntekijät leimattiin vastavallankumouksellisiksi. Heidät vangittiin, "kuljetettiin väkivalloin pois kotoa", kuten tätä toimenpidettä myöhemmin on ruvettu nimittämään.

Yli neljäkymmentä vuotta Inkerinmaan suomalainen evankelis-luterilainen kirkko on saanut kestää ankaraa painetta. Pyhäköt on häväisty ja muutettu palvelemaan muita tarkoituksia. Järjestynyt seurakuntaelämä on saatu loppumaan, mutta uskoa ja luottamusta elävään Jumalaan ei ole saatu kitketyksi pois inkerinsuomalaisten sieluista.

Olisikohan maailmassa toista kansaa, joka rakastaisi kirkkoaan enemmän kuin inkerinsuomalaiset. Mitä ankarammiksi vainot muodostuivat, sitä sankarillisemmin kansa piti kiinni uskonnostaan.

Kun seuraavilla sivuilla esitän muutamia piirteitä Inkerin kirkon vaikeiden vuosien ajoilta, teen sen sydän vavisten. Olenhan joutunut myötäelämään Inkerin vähäiset ilot ja suuret surut. Olen suuresti kiitollinen Matti Närjälle, joka konsistorin jäsenenä sen perustamisesta lähtien aina viimeiseen kokoontumiseen asti on tehnyt muistiinpanoja, jotka hän luovutti minulle v. 1960. Tämä oli kuin testamentti, johon sisältyi myös velvoitus. Yritän kertoa koruttomasti asioista mainittujen muistiinpanojen, eräiden lähdekirjojen, muutamien kirjeiden ja haastattelujen sekä myös omien muistiinpanojeni mukaisesti.

Harras toivoni on, että minkäänlainen mielen katkeruus ei pääsisi esitystäni värittämään. Syvällä sielussani soivat Tuutarin kirkonmies Jaakkimaisen sanat: "Jumala hoitaa kaiken hyvän tahtonsa mukaisesti. Mitään ei tapahdu taivaallisen Isämme sallimatta. Jos Jumala näkee hyväksi ottaa meiltä pois kodit ja kirkot, niin ei hän armoansa meiltä kuitenkaan ota pois. Taivas on auki Jeesuksen lunastusveren tähden."

Helsingissä elokuussa 1963
Aatami Kuortti

Vallankumouksen tuntumassa

Venäjällä helmikuussa 1917 tapahtuneen vallankumouksen jälkeen Inkerissä suomalaisten keskuudessa alkoi valtava kansallinen herätyskausi. Kansakoululaitos suomalaistutettiin, yksinomaan suomenkielinen opetus otettiin käytäntöön. Opettajainkokouksia ja valistustyöntekijäin neuvotteluja pidettiin tiheästi, uusia opetussuunnitelmia laadittiin. Kirkollisen ja taloudellisen elämän aloilla uumoiltiin uusia ja oloihin paremmin sopivia menetelmiä. Tuntui siltä, kuin uusi, kirkas aamu olisi ollut valkenemassa inkerinsuomalaisten elämässä.[1]

Keisarinvallan aikana kreikkalaiskatolinen kirkko oli toiminut valtiokirkkona, luterilainen oli ollut vain ”sallittu” kirkko. Tosin eräät luterilaiset seurakunnat Inkerissä, kuten esimerkiksi Kolppana ja Tuutari, olivat saaneet keisarillisista varoista kannatusta kirkollisiin tarpeisiinsa. Mutta tällainen oli ollut vain pienoinen poikkeus. Luterilaisten pappien täytyi virkansa menettämisen uhalla varoa, etteivät vain olisi erehtyneet suorittamaan kirkollisia toimituksia kreikkalaiskatolista uskoa tunnustaville. Epävarmoissa tapauksissa ja silloin, kun vihittävistä toinen kuului kreikkalaiskatoliseen kirkkoon ja toinen luterilaiseen, ei luterilainen pappi saanut toimia. Tällaiset sai hoitaa ortodoksisen valtiokirkon pappi, jolla myös oli oikeus vihkiä luterilaiseen kirkkoon kuuluvia sekä kastaa luterilaisten vanhempien lapsia.

Nyt koitti tässä suhteessa vapaus. Siitä oli seurauksena, että paljon inkerikkoja ja ns. ”kruununkasvatteja” (= lastenkodeista suomalaisiin perheisiin kasvateiksi otettuja), jotka olivat uskonnoltaan kreikkalaiskatolisia, siirtyi lute-

rilaiseen seurakuntaan.

Inkerin kirkko toimi yhteisymmärryksessä Venäjällä asuvien saksalaisten, ruotsalaisten ja virolaisten evankelisluterilaisten kirkkojen kanssa. Seurakuntaelämä oli järjestyksessä. Kirkot ja pappilarakennukset olivat hyvässä kunnossa. Seurakunnissa oli virassa lähes kolmekymmentä yliopistosivistyksen saanutta pappia. Pyhäkoulut toimivat, lukukinkereitä pidettiin ja rippikouluopetus oli huolellista.

Vallankumouksen jälkeen kappeliseurakunnat itsenäistyivät, joten Inkerissä oli sen jälkeen 32 suomalaista evankelis-luterilaista seurakuntaa, joiden jäsenmäärä oli yhteensä pyörein luvuin 144 000.[2]

Helmikuun vallankumouksen synnyttämä vapaa kausi muuttui kuitenkin nopeasti vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen luomassa uudessa tilanteessa. Seuranneiden yli kahden vuoden ajan Venäjällä riehui luokkasota. Sen pyörteisiin joutui myös Inkerinmaa, joka silloisen pääkaupungin liepeillä oli kuin uhkaavan tulivuoren äärellä. Eversti Rodzjankon johtamat valkoiset venäläiset joukot aloittivat yleisen hyökkäyksen Narvan ja Peipsenjärven väliseltä alueelta toukokuussa v. 1919. Everstien Bulak-Balahovitsin ja Veterenkon osastot yhtyivät samaan peliin. Valkoisten joukkojen eteneminen kohti Pietaria jatkui. Ne pääsivät lähelle Hatsinaa. Mutta sitten ne joutuivat tappioita kärsittyään nopeasti vetäytymään takaisin. Saman vuoden lokakuussa kenraali Judenitšin johtamat joukot hyökkäsivät Länsi-Inkeriin ja etenivät aivan Pietarin porteille. Pohjois-Inkerissä n.s. Inkerin vapaajoukot etenivät Toksovan tienoille. Näin ollen melkein koko Inkerinmaa oli joutunut sodan jalkoihin.[3] Ainaisen pelon ja uhkailujen aristamina monet papit katsoivat parhaaksi lähteä etsimään itselleen ja perheelleen turvallisempia paikkoja.

Lempaalan kirkkoherra Paavo Sonny muutti Suomeen helmikuussa v. 1918. Pietarin suomalaisen seurakunnan kirkkoherra J. Saarinen jätti virkansa sairauden ja vanhuuden vuoksi saman vuoden toukokuussa. Sotaisten levotto-

muuksien tähden Vuole-Miikkulaisin kirkkoherra W. Peronius, joka oli valmistunut papiksi Tarton yliopistossa, siirtyi Eestiin, josta sittemmin muutti Suomeen.

Inkerin kirkon papiston rivissä alkoi ilmetä aukkoja, joita oli mahdoton täyttää. Seuraavan vuoden aikana jatkui pappisrivin harveneminen. Valkeasaaren kirkkoherra Alfred Forstadius ja Pietarin suomalaisen seurakunnan komministeri J. Waltasaari. Venjoen kirkkoherra A. Kajanti, Koprinan kirkkoherra N. Sonny, Tuutarin kirkkoherra J. Raski, Kupanitsan kirkkoherra A. Vehniäinen, Liissilän kirkkoherra V. Koivulainen, Venjoen v.t. kirkkoherra A. Aavikko ja Toksovan pastor secundarius E. Saarnivaara siirtyivät Suomeen sekä Moloskovitsan kirkkoherra Y. Slöör Eestiin.[4]

Pastori Lauri Jokinen, joka oli toiminut pappina Venjoella, vangittiin heinäkuussa v. 1919. Hän pääsi vapaaksi kevättalvella v. 1920, jolloin katsoi parhaaksi siirtyä Suomeen.

Spankko-Kolppanan kirkkoherra J. H. Broms sai jättää matkasauvansa ja siirtyä kuoleman kautta vanhurskasten lepoon v. 1919.

Skuoritsan kirkkoherra Stefan Virkanen kuoli v. 1920. Saman vuoden lopulla Tyrön kirkkoherra E. Pärnänen matkusti jäitse hevoskyydillä Suomenlahden yli Suomeen.

Markkovan kirkkoherra O. Lindberg kuoli pilkkukuumeeseen v. 1921.[5]

Rovasti Aleksanteri Vehniäinen kertoi omakohtaisia muistelmiaan seuraavasti:

> ”Minut oli valittu Kelton kirkkoherraksi v. 1918. Mutta Inkerissä ajat silloin olivat hyvin levottomat. Minun olisi pitänyt muuttaa Kupanitsasta Kelttoon v. 1919, mutta jouduinkin muuttamaan aivan toiseen suuntaan. Siinä, että olin muuttoaikeissa Kelttoon, tuntui olevan eräs hyvä puoli. Sain kuulla, että paikkakunnan kommunistit olivat pitäneet kokouksen, jossa olivat neuvotelleet omaisuudestani. He olivat tulkinneet asiat sillä tavalla, että muuttaessani paikkakunnalta en saisi viedä mukanani mitään tavaroita. Koska omaisuus oli Kupanitsassa hankittu,

niin sinne sen piti jäädäkin. He siis tyytyivät odottelemaan muuttoani. Nähtävästi siitä syystä sain olla rauhassa eikä kimppuuni käyty. Talvella kyllä viranomaiset kävivät ottamassa melkein kaiken viljan pappilan aitasta. Muutamia säkillisiä kauroja vain jättivät. Niiden turvin sain perheineni tulla toimeen. Eräät ystävät kyllä uskalsivat salaa tuoda ruokatavaroita pappilaan.

Keväällä v. 1919, jolloin valkoisten joukot valtasivat Länsi-Inkerin, mutta sitten joutuivat perääntymään, katsoin parhaaksi lähteä Kupanitsasta, koska pelkäsin sotakommunistien hirmuvaltaa.

Pakolaisen matka oli sangen vaivalloinen. Olihan yritettävä pikimmiten päästä pois sodan jaloista, oli huolehdittava perheestä, johon vaimoni lisäksi kuului kolme alaikäistä lasta. Vaiherikas matka Viron kautta Suomeen kesti seitsemän viikkoa. Jumala näki hyväksi pelastaa meidät.

Kaipauksella olen muistellut Kupanitsan seurakuntaa, jossa olin saanut toimia 21 vuotta.[6]

On todettava, että pappien Suomeen pakeneminen tapahtui yleensä kuoleman uhan edessä ja siinä toivossa, että pian voitaisiin palata takaisin Inkeriin.[7] Mutta toisin kävi.

"Me viihdyimme hyvin Inkerissä. Siellä oli pappien ja seurakuntalaisten keskinäinen suhde hyvin läheinen. Inkerinsuomalaiset rakastivat pappiaan. Emme me sieltä olisi lähteneet pois. Mielellämme olisimme taas sinne menneet, jos olisimme vain päässeet", totesi Inkerissä toiminut rovasti A. Kajanti.[8]

Inkeriin jäi silloin vain muutamia pappeja, nimittäin piispa Oscar Palsa, rovasti Felix Relander, kirkkoherrat S. J. Laurikkala ja Konstantin Siitonen sekä eestiläinen pappi Leo Schulz.[9] Inkerin kirkon tulevaisuus näytti perin synkältä. Lupaava aamu ei valjennutkaan kirkkaaksi päiväksi.

Piispa F. Relander.
Kuoli 9.12.1925.

Piispa Oskar Palsa.
Kuoli 29.10.1926.

Rovasti S. J. Laurikkala.
Kuoli 19.11.1957

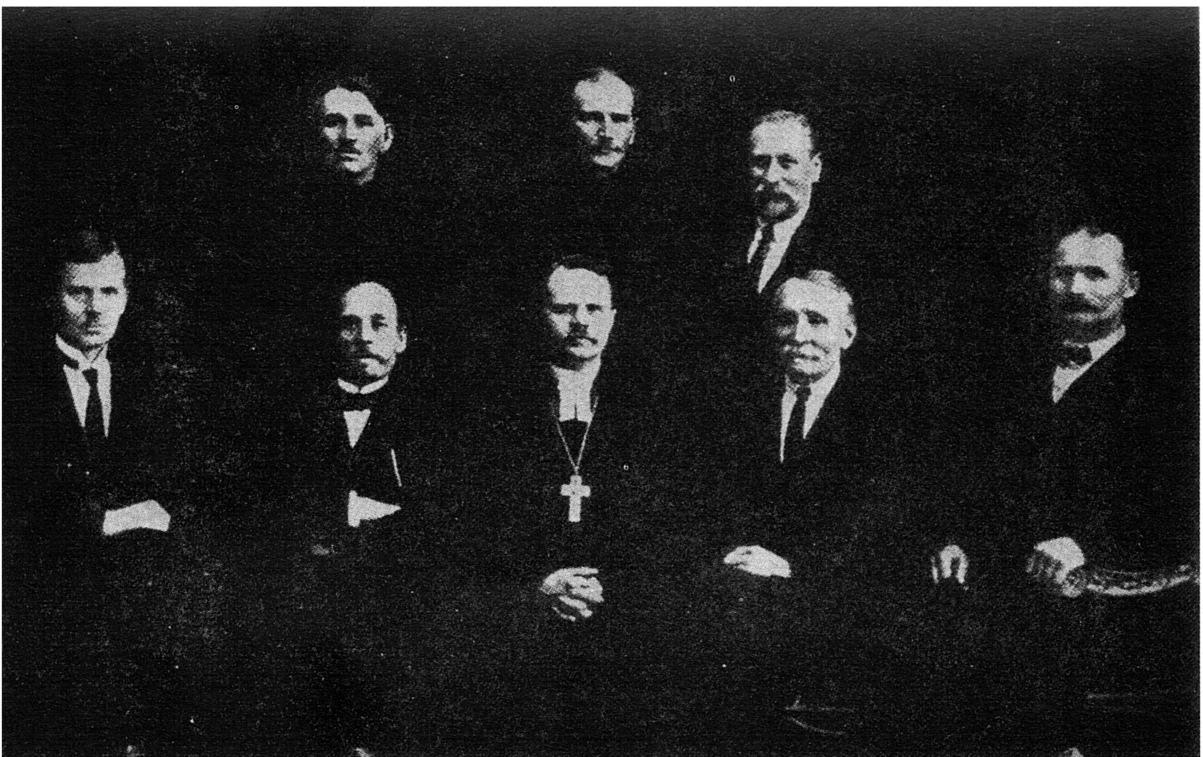
Rovasti K. Siitonen.
Kuoli 12.11.1925.

Kirkon uudelleen järjestäytyminen

Heti Venäjän vallankumouksen jälkeen alkoi vilkas toiminta Inkerin suomalaisessa evankelis-luterilaisessa kirkossa. Pyrkimyksenä oli saada vapaampi, itsenäisempi ja toiskielisistä riippumaton asema. Oli tärkeätä saada oma konsistori, joka olisi toiminut kansan omalla kielellä ja olisi ymmärtänyt sitä paremmin.

Kesällä 1918 Inkerin kansanvaltuuston nimeämä keskuskomitea kutsui luterilaisten seurakuntien edustajat vaalikokoukseen 27.1.1919 valitsemaan 12 jäsenisen Inkerin suomalaisten seurakuntien johtokunnan. Seurakuntien johtokunta kokoontui ensimmäisen kerran 3.2.1919 ja tässä kokouksessa se valitsi ns. "pienemmän komitean" toimimaan väliaikaisena suomalaisena konsistorina.[10] Konsistorin jäseniksi valittiin rovasti Felix Relander puheenjohtajaksi, kirkkoherra Jaakko Raski varapuheenjohtajaksi, kanttori Antti Jaatinen sekä maanviljelijät Matti Närjä ja Juhana Toikka. Tämän suomalaisen konsistorin kuten hallinnollisesti sen yläpuolella olleen seurakuntien johtokunnan toiminta kuitenkin käytännössä keskeytyi jo kevättalvella 1919 rauhattomien olojen tähden.[11]

Tarton rauhansopimuksen tuotua vuonna 1920 Pietariin ja koko Inkeriinkin rauhan ajan kokoontui Pietariin 11.1.1921 Inkerin suomalaisten seurakuntien edustajakokous. Seurakuntien edustajat päättivät perustaa oman synodin ja konsistorin ja toisessa kokouksessaan 2.2.1921 ne hyväksyivät näiden ohjesäännöt. Venäjän evankelis-luterilaisen kirkon piispainneuvosto ilmoitti maaliskuun 7. päivänä 1921 lähetetyssä kirjeessä hyväksyneensä Inkerin seurakunnat itsenäiseksi synodaalipiiriksi omine konsisto-

Konsistori täysilukuisena v. 1930.
Edessä vasemmalta lukien: Braks, Pennanen, Laurikkala, Huima ja Jääskeläinen, takana: Närjä ja Halttunen sekä konsistorin taloudenhoitaja Blumenthal.

reineen. Tämä oli merkittävä, myönteinen tapaus Inkerin kirkon historiassa.[12]

Ohjesäännön mukaan konsistoriin kuului seitsemän jäsentä. Näistä vähintään kaksi piti olla pappismiestä, joista toinen tuli toimimaan esimiehenä ja toinen varaesimiehenä. Ensimmäiseksi esimieheksi valittiin rovasti Felix Fridolf Relander ja varaesimieheksi kirkkoherra S. J. Laurikkala. Muina jäseninä olivat Tyrön lukkari-urkuri Pietari Huima (1921—1931), seurakunnanhoitaja Simo Pennanen (1921—1932), maanviljelijä Matti Närjä (1921—1937), maanviljelijä Juhana Toikka (1921—1923) ja seurakunnanhoitaja Pekka Bister (1921—1923). Myöhemmin konsistorin jäseniksi tulivat valituiksi Hatsinan suomalais-virolais-saksalaisen seurakunnan kirkkoherra, virolaisten piispa Oscar Palsa (1923—1926), maanviljelijä Samuli Halttunen (1924—1932), maanviljelijä Antti Jääskeläinen (1924—1931), seurakunnanhoitaja Pekka Braks (1927—1937), seurakunnanhoitaja Mikko Korpelainen (1931—1935) ja edellisen veli, seurakunnanhoitaja Aleksanteri Korpelainen (1932—1937).[13]

Konsistorin jäsenet valittiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan yleisessä kirkolliskokouksessa, joka kokoontui joka vuoden alkupuolella. Siihen osallistuivat konsistorin jäsenet, kaikki seurakunnanhoitajat, seurakuntien edustajat — kukin seurakunta oli valinnut yhden edustajan jokaista alkavaa kahtatuhatta seurakunnan asukasta kohden — sekä edustaja Inkerinmaan suomalaisesta luterilaisesta Evankeliumiyhdistyksestä.[14]

Inkerin piispaksi valittiin konsistorin esimies, rovasti Felix Fridolf Relander, jonka saksalainen piispa Freifelt asetti tähän pyhään virkaan Pietarin suomalaisessa P. Marian kirkossa 5.12.1921.[15]

Piispa Relander joutui kantamaan sangen raskaan kuorman. Paitsi piispalle kuuluvia tehtäviä hän huolehti melkein kaikista Pohjois-Inkerin seurakunnista, missä hän matkusteli ahkerasti ja toimitti kaikki papilliset tehtävät.

Hänen terveytensä murtui. Viimeisen kerran hän johti puhetta konsistorin istunnossa 27.2.1923. Sen jälkeen hän siirtyi Suomeen saamaan lääkärinhoitoa. Tältä matkaltaan piispa ei enää palannut Inkeriin. Uuvuttava sairaus murti hänen voimansa, ja hänen sydämensä sykähti viimeisen kerran 9.12.1925. Pohjois-Inkerissä, missä tämä jalo Herran palvelija viimeksi liikkui ja toimi, muisteltiin häntä kiitollisina ja kaivaten.[16]

Konsistorin jäseneksi Felix Relanderin jälkeen valittiin piispa Oscar Palsa, joka kuitenkin kieltäytyi konsistorin esimiehen toimesta, joten esimieheksi valittiin kirkkoherra S. J. Laurikkala 27.5.1924. Seuraavan vuoden yleisen kirkolliskokouksen aikana (8.2.1925) Laurikkala "vihittiin" rovastiksi Pietarin suomalaisessa P. Marian kirkossa. Juhlallisen toimituksen suoritti piispa Palsa, joka myös ripusti Laurikkalan kaulaan Venäjän evankelis-luterilaisen ylikirkkoneuvoston myöntämän kultaisen "rovastin ristin", jonka Pietarin suomalainen seurakunta oli lahjoittanut.[17]

Piispa Palsasta tuli konsistorin varaesimies, jota virkaa hän uskollisesti hoiti kuolemaansa asti. Hän teki rasittavan matkan Siperiassa asuvien luterilaisten keskuuteen v. 1926. Tältä matkaltaan hän palasi sairaana ja joutui tautivuoteeseen, jossa hän päätti maisen vaelluksensa saman vuoden lokakuun 29. päivänä.

Venäjällä hajallaan asuvat luterilaiset kristityt kaipasivat keskinäistä yhteyttä. Monivaiheisten valmistelujen jälkeen kokoontuivat Venäjällä asuvien luterilaisten kirkkojen, saksalaisten, suomalaisten, virolaisten ja lättiläisten edustajat neuvostoviranomaisten luvan turvin yleiseen kirkolliskokoukseen, "kenraalisynodiin", joka pidettiin Moskovassa 21.—26. kesäkuuta 1924. Suomalaisille myönnettiin oikeus lähettää sanottuun kokoukseen neljä edustajaa, joina olivat kirkkoherra S. J. Laurikkala, seurakunnanhoitajat S. Pennanen ja A. Jaatinen sekä kanttori Pietari Huima.

Kokouksessa hyväksyttiin Venäjällä toimivan evanke-

lis-luterilaisen kirkon yhteinen kirkkolaki ja kirkkojärjestys. Niissä kunkin kansallisuuden itsenäisyys ja erikoisoikeudet tunnustettiin. Sen mukaisesti inkerinsuomalaisilla, kuten myös virolaisilla sekä lättiläisillä jäi edelleen toimimaan oma, itsenäinen konsistori. Kenraalisynodi kokoontui joka kolmas vuosi. Venäjällä asuvien luterilaisten yhteinen konsistori sijaitsi Moskovassa. Suomalaisten, virolaisten ja lättiläisten yhteisesti valitsema yksi jäsen tuli olemaan erikoisedustajana tässä konsistorissa.[18]

Neuvostoliittossa puhalsivat tuohon aikaan hieman leudommat tuulet. Maaliskuussa 1921 pidetyssä Venäjän kommunistisen puolueen puoluekokouksessa päätettiin uudesta talouspolitiikasta eli NEP-järjestelmän aikaan siirtymisestä (NEP = Novaja ekonomisetskaja politika = uusi talouspolitiikka). NEP-järjestelmää seurattiin vuoteen 1927 saakka. Järjestelmä vaikutti elvyttävästi paitsi taloudellisessa myös henkisessä ja hengellisessä suhteessa. Elpymistä oli havaittavissa kaikkialla. Kirkkojakin kunnostettiin.Vangitsemiset ja muu mielivalta melkein loppuivat. Inkerin kirkossa katsottiin jo toiveikkaina tulevaisuuteen.[19]

Lenin, joka silloin oli Neuvostoliiton johtaja, osoittautui joustavaksi. Hän oli valmis tunnustamaan erehdykset ja ottamaan huomioon myös toisin ajattelevien oikeutetut pyrkimykset. Niinpä hänen eräässä keskustelussa kerrottiin lausuneen, että uskovaisilla ja kommunisteilla oli samansuuntaisia aatteita. Ero oli kuitenkin hänen mielestään siinä, että uskovaiset sanoivat kaikkia ihmisiä veljikseen, mutta kommunistit tunnustivat tovereikseen vain kaikkien maiden työtätekevät proletaarit.[20]

Inkerinmaan suomalaisen evankelis-luterilaisen konsistorin tärkeimpänä tehtävänä oli saada seurakunnallinen toiminta jatkumaan ja elpymään. Ennen kaikkea tarvittiin pappeja, että jumalanpalvelukset kirkoissa olisi voitu pitää ja papilliset toimitukset hoitaa. Konsistori sai valtiovallan hyväksymisen säännöille, jotka koskivat Neuvostoliitossa toimivan evankelis-luterilaisen kirkon itsehallintoa. Sii-

nä oli mm. tällainen momentti:

> ”Papisto:
>
> Evankelis-luterilaisessa kirkossa Neuvostoliitossa ei kukaan saa pitää ja hoitaa papin virkaa, joka ei ole siihen konsistorin valtuuttamana, jonkun seurakunnan säädetyssä järjestyksessä saarnavirkaan kutsuma taikka konsistorin määräämä.
>
> Oikeuden astua saarnavirkaan konsistori antaa vain semmoisille henkilöille, jotka ovat suorittaneet evankelis-luterilaisessa konsistorissa säädetyn saarnaamisoikeuden kokeet ja saaneet oikeuden tulla nimitetyiksi johonkin seurakuntaan saarnaajaksi, taikka niille, jotka ovat olleet saarnavirassa jossakin toisessa konsistoripiirissä tahi ulkomailla suorittaneet kokeet hengellisessä keskustelussa.”

Tällainen sääntö oli tuiki tarpeellinen. Olihan valtiovallan suhde kirkkoon nähden kylmä ja torjuva. Kirkkohan oli valtiosta erotettu. Kaikki uskonnot oli tunnustettu samanarvoisiksi. Oikeastaan valtiovalta ei tunnustanut mitään kirkkoa eikä uskontoa. Oli havaittavissa, että viranomaiset kaikin mahdollisin keinoin halusivat heikentää kirkon toimintaa. Tässä tarkoituksessa suosittiin pienempiä uskonnollisia ryhmiä sekä erilaisten lahkojen toimintaa, koska nämä levittämällä uskonnollista hajaannusta olivat tietenkin apuna kirkon uskonnollisen vaikutuksen heikentämisessä. Eräiden lahkojen taholta tuotiinkin esille toivomuksia, että kirkkorakennukset olisivat vain yleisiä kokoushuoneita, missä saisivat kokoontua ketkä halusivat tunnustuksellisuudesta välittämättä. Luterilaiseen kirkkoon kuuluvienkin keskuudessa oli eräitä, jotka eivät halunneet alistua järjestykseen, vaan toivoivat, että olisi toimittu vapaasti, sillä ”missä Herran Henki on, siellä on vapaus”, he arvelivat. Kukaan ei saanut herrana hallita, vaan kaikkien piti olla tasa-arvoisia.[21] Tarvittiin valppautta, taitoa ja rakentavassa mielessä ripeätä toimintaa, että kirkon arvovalta sekä sisäinen ja ulkonainen järjestys säilyisivät.

Konsistori katsoi velvollisuudekseen valvoa, että evankeliumin sanaa oikein saarnattaisiin ja sakramentit Kris-

tuksen asetuksen mukaisesti hoidettaisiin. Tätä silmällä pitäen järjestettiin saarnalupatutkintoja sekä tutkintoja papin viran hoitamista varten. Monet Evankeliumiyhdistyksen saarnaajat, seurakuntien lukkari-urkurit ym. lukivat konsistorin ohjeiden mukaisesti ja suorittivat tutkintoja. Tällä tavalla saatiin Inkerin kirkon palvelukseen työntekijöitä, joita nimitettiin seurakunnanhoitajiksi. Heitä ei vihitty virkaansa, vaan valtuutettiin toimimaan papin tehtävissä. Palkkauksen hoiti kukin seurakunta asianomaisen papin kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti. Siihen asiaan konsistori ei kajonnut.

Seurakunnanhoitajina toimi 1920- ja 1930-luvulla 23 miestä. Heistä 14 oli Evankeliumiyhdistyksen saarnaajia. Myös kolme kanttoriurkuria konsistori valtuutti seurakunnanhoitajan tehtävään.

Tällainen seurakunnanhoitajajärjestelmä oli tärkeä, uusi toiminnallinen ratkaisu pappispuutteen luomassa vaikeassa tilanteessa.[22] Merkityksellistä oli, että Inkerin luterilaisella kirkolla oli Evankeliumiyhdistyksen saarnaajakunnassa käytettävissä työntekijöitä, joilla jo oli kokemusta saarnaviran hoidon keskeisestä osa-alueesta.

Uusien pappien valmistamista varten toimi vuodesta 1925 lähtien Pietarissa saksankielinen pappisseminaari, jonka kurssin suorittivat Paavo Haimi, Antti Jaatinen, Aleksanteri Korpelainen ja Juhana Varonen. 1920-luvun lopulla seminaarin työ alkoi vaikeutua ja kokonaan seminaari päätti toimintansa kesällä 1934.[23]

Seurakuntatyötä voitiin näin jatkaa. Puutteita tosin oli. Täytyihin saman papin monessa tapauksessa hoitaa kahta, kolmea, jopa neljääkin seurakuntaa. Asiat olivat kuitenkin sellaisessa järjestyksessä, että useissa kirkoissa voitiin pitää jumalanpalvelukset joka pyhä, muutamissa joka toinen pyhä ja eräissä harvemmin.

Otettiin käytäntöön kolmas ja neljäs joulu-, pääsiäis- ja helluntaipäivä, joten saatiin pyhäpäiviä lisää. Vallankumouksen jälkeen Venäjällä siirryttiin juliaanisesta kalente-

rista eli vanhasta luvusta gregoriaaniseen kalenteriin eli uuteen lukuun. Tätä sovellettiin Inkerissä käytäntöön siten, että vietettiin suuria juhlia sekä vanhan että uuden luvun mukaan.

Myös kanttoreista oli seurakunnissa puute. Kuitenkin saatiin kokea sellainen siunaus, että monet kansakoulunopettajat, jotka olivat Kolppanan seminaarin kasvatteja, antautuivat seurakunnan palvelukseen. Tällä tavalla Kolp-

Lukkari-urkuri, säveltäjä ja taitava kuoronjohtaja E. Suni rakkaiden urkujensa ääressä Tuutarin kirkossa.

Haapakankaan lukkari-urkuri Martti Kiiski, joka vangittiin silloin, kun Haapakankaan kirkko otettiin pois seurakunnalta.

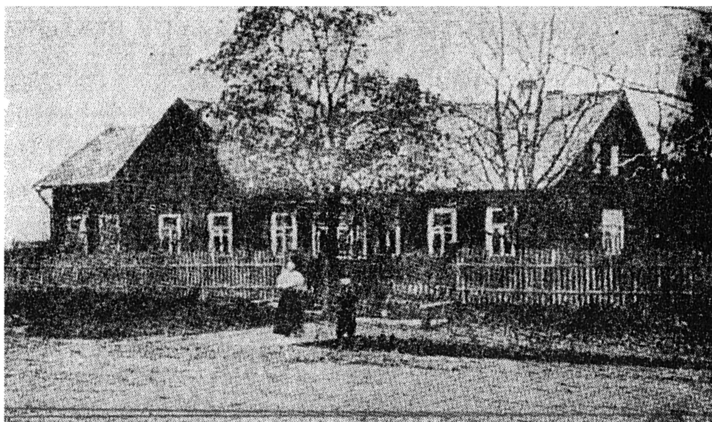
panan suomalainen opettajaseminaari riensi vaikeina vuosina auttamaan Inkerin kirkkoa, joka oli sanotun oppilaitoksen perustanut ja sitä ylläpitänyt aina vuoteen 1917, jolloin se siirtyi valtion kouluviranomaisten haltuun. Näitä opettajia varmasti kannusti rakkaus isien kirkkoa kohtaan. Oli myös pystyviä, yksityisopiskelua harrastaneita miehiä, jotka kykenivät hoitamaan kanttorin tehtäviä. 1920-luvulla alettiin myös naisia kutsua kanttori-urkurin tehtävään.[24]

Kolppanan seminaari aloitti toimintansa samana vuonna kuin Suomen vanhin opettajaseminaari Jyväskylässä.

Keväällä v. 1863 Kolppanan kirkon välittömässä läheisyydessä siellä ennestään toimineen kansakoulun rinnalle alkoivat kohota seminaarin vaatimattomat rakennukset, joihin kuuluivat luokkahuone ja johtajan asunto. Saman vuoden syksyllä tapahtui oppilaiden vastaanottokuulustelu. Ensimmäiselle kurssille hyväksyttiin 13 nuorukaista.

Uno Cygnaeuksen ansioksi on luettava se, että seminaariaate Inkerissä kypsyi samanaikaisesti kuin Suomessakin. Tämä ”Suomen kansakoulun isä” toimi nimittäin vuosina 1846—1858 Pietarissa evankelisen kirkon ja koulutyön piirissä.

Vuosi 1917 oli Kolppanan seminaarin työssä vaikea. Kirkonvastaiset voimat pyrkivät saamaan määräysvallan

Kolppanan seminaarin vanha rakennus.

seminaarissa. Syksyllä 1917 nämä ryhmät onnistuivatkin syrjäyttämään entisen johtokunnan ja seminaari irtautui Inkerin kirkon yhteydestä. Valtion ja kirkon eroa koskevalla lailla 23.1.1918 lopetettiin virallisesti Kolppanan seminaarissa uskonnonopetus. Seminaarin ei enää katsottu voivan valmistaa kanttori-urkureita Inkerin seurakuntiin. Näin seminaari tällöin virallisestikin siirtyi kirkolta neuvostohallituksen käsiin. Kevättalvella 1919 seminaari lakkasi toimimasta uudistuneessakin muodossa, kun vapaustaistelut alkoivat Länsi-Inkerissä. Näin päättyi Kolppanan seminaarin 56 vuotta kestänyt merkittävä työ Inkerin kansan parhaaksi.[25]

Ajan myrskyt ovat riehuneet ja sota on tuhonnut Kolppanan seminaarin historialliset rakennukset. Vaikeiden vuosien raskaat koettelemukset tulivat tämän oppilaitoksen kuin myös sen ylläpitäjän osaksi. Mutta Inkerin suomalainen väestö on kiitollinen Jumalalle siitä, mitä tämä sata vuotta sitten perustettu seminaari on tehnyt siellä asuneiden hyväksi.

Uskonnonopetus

Vallankumouksen jälkeen uskonnonopetus sujui Inkerin seurakunnissa entiseen tapaan. Pyhäkouluja pidettiin. Lapset kävivät näissä "lastenkirkoissa" ahkerasti. Lukukinkereitä järjestettiin. Näistä tilaisuuksista ei juuri kukaan halunnut pois jäädä. Rippikoulu kesti tavallisesti kolme viikkoa.[26]

Mutta viranomaisten valvonta valpastui vähitellen näissä asioissa. Muodollinen uskonnonvapaus kyllä myönnettiin, mutta uskonnonopetukseen nähden asetettiin rajoituksia. Kirkko oli erotettu valtiosta ja koulu kirkosta. Aluksi annettiin asetus, että uskonnonopetus oli poistettava kaikista kouluista. Myöhemmin annettiin määräys, että kouluissa aivan ala-asteilta alkaen oli opetettava vastauskontoa. Ihmiset piti "vapauttaa pappien talutusnuorasta valistuksen ja tieteen avulla", selitettiin. Piti paljastaa kasvavalle polvelle, millaiseen harhaan papit olivat johtaneet ihmisiä, kun puhuivat taivaasta, helvetistä, Jumalasta ja paholaisesta. Uskonnonopetus alaikäisille kiellettiin.

1920-luvun loppupuolella alkoi pyhäkoulunpito seurakunnissa kohdata kasvavia vaikeuksia. Tässä tilanteessa kirkolliskokouksissa ja konsistorissa toistuvasti muistutettiin pyhäkoulun tärkeydestä. Kinkerikäytännöstä jouduttiin Inkerin seurakunnissa luopumaan vähitellen jo 1920-luvun alussa.[27]

Rippikoulun pitäminen joutui niinikään tarkistettavaksi. Siitä annettiin tarkat ja tiukat määräykset. 1920-luvun alussa opetus sai kestää korkeintaan kolme päivää. Tehostaakseen näin lyhyeksi määrätyn rippikouluajan tuloksia Inkerin kirkon konsistori kehotti vuonna 1925 seurakuntia jaka-

maan tuon ajan siten, että koulua pidettiin kolmella eri viikolla kahtena päivänä aina puoli päivää kerrallaan eli siis käytännössä yhteensä kuusi päivää. Vuonna 1927 saatiin hieman lievennystä rippikoulun pitämisessä. Annetun asetuksen mukaan luterilaiseen kirkkoon kuuluville sallittiin pitää "konfirmaatiovalmistusta 15 vuotta täyttäneille kaksi viikkoa". Tuntimääristä uudessa asetuksessa ei puhuttu mitään.[29]

Konsistorin antamien ohjeiden mukaisesti konfirmoitaviksi aikovien tuli ilmoittautua puoli vuotta ennen varsinaisen konfirmaatiovalmistuksen alkamista. Silloin nuorille annettiin ohjeet, mitä oli luettava ja osattava, jos mieli tulla konfirmoiduksi. Vaatimuksiksi asetettiin: välttävä sisäluku, vähän katekismuksen ulkoa osaaminen, Raamatun kirjojen nimet järjestyksessään sekä muutamien virsien ulkoa osaaminen. Nuoria kehotettiin käymään ahkerasti kirkossa.

Useimmissa Inkerin seurakunnissa pidettiinkin vuodesta 1927 alkaen kahden viikon rippikoulu. Seurakuntatyölle tällä oli hyvin huomattava merkitys, kun uskonnonopetus kouluissa oli kokonaan kielletty ja pyhäkoulunpitokin estetty.[30]

Eräät paikalliset neuvostovirkailijat kajosivat myös rippikoulunpitoon. Kuivaisin piirin kunnanneuvosto, jonka valvontaan kuuluivat Lempaala, Toksova, Vuolle ja Miikkulainen, haastoi mainittujen seurakuntien papit ja lukkarit v. 1928 kansankäräjiin syyttäen heitä uskonnonopetuksesta alaikäisille. Syyte kuitenkin raukesi, koska selvisi, että ei ollut kysymys uskonnonopetuksesta alaikäisille, vaan syytetyt olivat pitäneet asetusten mukaisesti "konfirmaatiovalmistusta", mistä myös olivat aikanaan neuvostoviranomaisille ilmoittaneet ja saaneet asiaan kuuluvan luvan. 1930-luvulle tultaessa rippukoulunpitoa vastustettiin yhä määrätietoisemmin. Monessa seurakunnassa neuvostoviranomaiset estivät eri tavoilla rippikoulunpidon. Kuitenkin rippikoulua pidettiin säännöllisesti eräissä Inkerin seurakunnis-

sa aina vuoteen 1937 saakka.[31]

Vakavana pulmana alkoi 1920-luvulla tuntua se, että ei ollut uskonnollisia kirjoja. Neuvostoliitossa niitä ei painettu ja Suomesta ei ollut lupaa tuoda. Mutta vuonna 1927 koettiin myös sellainen valon vilahdus, että saatiin hankkia Suomesta rajoitettu määrä näitä sangen tarpeellisia kirjoja. Silloin saatiin 50 Raamattua, 300 Uutta testamenttia, 2 000 virsikirjaa, 2 001 katekismusta, 1 665 raatunhistoriaa sekä 500 Hengellisiä lauluja ja virsiä ja Siionin kannelta. Vähäistähän tämä oli siihen nähden, mitä olisi tarvittu, mutta olihan kuitenkin jotakin, mikä lämmitti inkerinsuomalaisten mieltä. Alkoi jo kyteä sellainen toive, että tästä lähin saataisiin jatkuvasti Suomesta kirjoja. Edellä luetellut kirjat jaettiin konsistorin toimesta tasapuolisesti kuhunkin seurakuntaan suhteellisesti väkiluvun mukaan.

Hyvin monet joutuivat näiden kirjojen vuoksi kuulusteltaviksi. Paikalliset virkaintoiset vallanpitäjät tiukkasivat, mistä ja miten oli saatu uusia hengellisiä kirjoja. Näillä pikku virkamiehillä nähtävästi ei ollut tietoa siitä, että ylemmältä taholta oli annettu lupa kirjojen tuomiseen.[32]

Kirkollisia laulukuoroja oli useissa seurakunnissa, kuten Hietamäellä, Keltossa, Kupanitsassa, Lempaalassa, Markkovalla, Moloskovitsassa, Pietarissa, Spankkovalla, Tuutarissa ja Venjoella.[33]

Mutta tällainen kuorotoiminta, joka kokosi nuoria ja elvytti seurakuntaelämää, ei ollut mieleen jumalattomille. Esimerkiksi Lempaalan seurakunnanhoitaja joutui Kuivaisin kunnan miliisipäällikön puheille. Miliisipäällikkö Kakki, käytökseltään kohtelias ja ystävällinen nuori mies, kuulusteli:

"Vietittekö eilen nuorisojuhlaa Lempaalan kirkossa?"

"Kyllä."

"Juhlassamme esiintyi myös laulukuoro, jossa on nuoria jäseniä?"

"Kyllä."

"Montako jäsentä on kuorossanne ja kauanko se on toiminut?"

"Kuorossamme on jäseniä lähes viisikymmentä ja se on alkanut toimia viime kesäkuussa, joten sen toimintakausi ei ole ollut pitempi kuin kaksi kuukautta."

Lempaalan rippikoulutytöt keväällä v. 1927.
Keskellä seurakunnahoitaja Kuortti ja kanttori Pentikäinen.

"Mutta tehän tietänette, että teillä ei ole oikeutta järjestää uskonnollista toimintaa nuorille?" kysyi miliisi kiivastuen.

"Tiedän kyllä, että uskontoa ei saa opettaa kahdeksaatoista vuotta nuoremmille, mutta kuorossamme ei olekaan alaikäisiä."

"Kuoron toiminta on lakkautettava, ja tästä lähin on luovuttava nuorten juhlien järjestämisestä, jos tahdotte pysyä rauhassa virkavallan kanssa!" miliisipäällikkö Kakki komensi.[34]

Koprinan seurakunnan Tihkovitsan kylässä opettaja Henttulainen niinikään perusti hengellisen kuoron, joka esiintyi parissa juhlassa. Mutta hänenkin piti pikimmiten jättää tahtipuikkonsa heiluttaminen. Hänen asemassaan ei sopinut harrastaa tällaisia asioita, jos mieli säilyttää virkansa.[35]

V. 1918 perustettiin Inkeriin ensimmäinen kristillinen kansanopisto Haapakankaalle. Sen johtajana oli Aleksanteri Kosonen. Mutta tämä laitos oli sangen lyhytikäinen. Se sai toimia vain vajaan lukuvuoden. Neuvostoviranomaiset häätivät opettajat ja oppilaat pois opistotalosta kesken kevätlukukauden 1919.[36]

Herätyksen aikaa

Inkerin kansa oli saanut kestää raskaita koettelemuksia. Kuritus oli opettanut ottamaan vaarin Jumalan sanasta. Seurasi hengellisen herätyksen aika. Opettaja Aapo Vesikko kuului tulkitsevan tämän asian niin, että kirkko oli tullut nyt rakkaammaksi. Koska alttarilla ja saarnatuolissa nähtiin ”oma mies”, niin kirkko tuli entistä läheisemmäksi.

Erikoisesti nuorten keskuudessa oli havaittavissa liikehtimistä. Alkusysäyksen lienee antanut Kupanitsan seurakunnanhoitaja Aleksanteri Korpelainen, joka oli toiminut Evankeliumiyhdistyksen saarnaajana Suomessa ja sittemmin oli ollut Evankeliumiyhdistyksen Nuorisoliiton Pietarin osaston johtokunnan puheenjohtajana. Korpelainen toimi innokkaasti nuorten voittamiseksi Kristukselle. Hän perusti Kupanitsaan kirkkokuoron, jonka johtajana hän toimi muutaman vuoden ajan. Hän sai seurakunnan nuoria ympärilleen. Heidän kanssaan hän teki retkiä naapuripitäjiinkin. Tämä oli sytyttävää.

Juhlia järjestettiin. Kansa kiiruhti sanan ääreen kuin nälkäinen lauma vehreälle laitumelle. Kevätkesällä v. 1922 vietettiin Tuutarissa koko Inkerinmaata käsittävää nuorisojuhlaa. Avara kirkko, jossa oli 2 200 istumapaikkaa, osoittautui pieneksi. Vaikka seisomapaikatkin olivat täynnä, niin suuri osa juhlakansasta jäi jumalanpalveluksen aikana ulkopuolelle. Juhlaa jatkettiin kirkonmäellä, ihanalla ruohokentällä, vehreiden puiden suojaamalla alueella. Saarnojen ja yhteislaulujen ohella myös nuoret esittivät ohjelmaa.[37]

Unohtumattomasti jäi tämä juhla mukana olleiden mie-

leen. Niinpä rouva Helena Kämärä muisteli Boråsissa Ruotsissa vuonna 1959 Tuutarin nuorisojuhlaa tähän tapaan:

> ”Vaikka siitä on kulunut jo lähes neljäkymmentä vuotta, niin muistan kuin eilisen päivän. Olin silloin nuori ja sain olla Tuutarissa nuorisojuhlassa. Kotoani oli Tuutarin kirkolle matkaa yli kolmekymmentä kilometriä. Jalkaisin kuljin toisten mukana tuon matkan. Jos lieneekin tuntunut vähän väsymystä, niin kyllä virkistyi, kun sielu sai nauttia pelastuksen riemusta. Sydämeeni aivankuin tulvahti valoa, kun Korkan kolme poikaa esitti vuorolausuntaa ja laulua. Tätä muistellessani olen vieläkin kuulevinani poikain laulun: 'Oon onnellinen ainiaan, kun Jeesus mulla on ' Niillä juhlilla Jeesus tuli minullekin läheiseksi, sain oppia tuntemaan hänet omaksi Vapahtajakseni.”

Autuuden ilo oli vallannut sydämet. Se innosti ja pani toimimaan. Nuoret todistivat Jeesuksesta. Evankeliumin raikkaat tuulet puhalsivat yli rakkaan Inkerinmaan.

Herätyksen aalto tempasi mukaansa sekä nuoria että vanhoja. Tosin paikoin aivan kyläkunnittain ”kaaduttiin Jumalan käsivarsille” Erittäin voimakasta herätysliikettä oli havaittavissa Hietamäellä, Keltossa, Koprinassa, Kupanitsassa, Lempaalassa, Moloskovitsassa, Skuoritsassa, Spankkovalla ja Venjoella. Suurien juhlien ja säännöllisten jumalanpalvelusten ohella pidettiin ahkerasti hartaushetkiä kodeissa. Tuntui siltä, että kodit kilpailivat, kuka olisi saanut luovuttaa tupansa hengellisen seuran kokoontumista varten.[38]

Vietettäessä koko Inkerinmaata käsittävää juhlaa Kupanitsassa v. 1928 saarnaaja Iisakki Hyrri virkkoi juhlan väliajalla tähän tapaan:

> ”Kun katselen tätä kansan runsautta, juhlassa mukana olevaa nuorisoa ja olen saanut kuulla virvoittavaa evankeliumia, niin ajattelen, että Jumala rakkaudessaan tahtoo meitä vahvistaa kestämään tulevaa, raskasta koetuksen aikaa. Emme kaiketi kauan enää saa kirkkoomme kokoontua. Myrskyn merkkejä on havaittavissa.”[39]

Kirkon talous

Inkerin kirkon talous joutui ankaraan puristukseen. Vuonna 1918 annetun lain mukaan kaikki seurakunnalliset rakennukset ja kirkon omaisuus "kansallistutettiin", mikä merkitsi sitä, että kaikki seurakunnalle kuuluva omaisuus joutui valtion omaisuudeksi. Sitä mukaa kuin seurakunta hankki jotakin uutta kirkolle, se joutui automaattisesti valtiolle. Kirkot ja kaikki seurakunnalliset rakennukset sekä muu omaisuus otettiin tarkan inventaarion mukaan paikallisten hallituselinten, neuvostoviranomaisten huostaan. Seurakunnan oli valittava vähintään kaksikymmentä täysi-ikäistä luottamusmiestä (dvadtsatka). Näiden pyynnöstä valtiovalta saattoi luovuttaa kansallistetun kirkon omaisuuden seurakunnan käytettäväksi. Heidän piti ottaa vastuulleen omaisuuden säilyminen, kunnossapito ja palovakuutusten hoitaminen. Tällä tavalla paikallisten neuvostoviranomaisten kanssa tehdyllä, määrätyn kaavan mukaisella ja vuosittain uusittavalla sopimuksella luovutettiin sanottu omaisuus seurakunnallisiin tarkoituksiin käytettäväksi.[40]

Alkuvaiheessa seurakunnalta ei vaadittu maksua eikä vuokraa. Vähitellen vaatimukset kiristyivät. Niinpä määrättiin sangen tiheästi toimitettavaksi remontteja, että valtion omaisuus säilyisi hyvässä kunnossa. Pappilarakennuksista ruvettiin vaatimaan vuokramaksuja, joita jatkuvasti korotettiin, niin että monet seurakunnat eivät jaksaneet vaadittuja maksuja suorittaa. Tästä johtuen pappilarakennukset joutuivat vähitellen seurakunnan hallinnasta valtion viranomaisten käyttöön.[41]

Seurakuntain omistamat maat ja metsät otettiin pois ja annettiin maata tarvitseville. Kirkko oli näin menettänyt ne

tulot, mitkä pappien ja kanttorien virkatalojen maat olivat antaneet.[42]

Kirkko ei saanut panna toimeen pakollista verotusta. Vapaaehtoisina lahjoina oli saatava kaikki ne varat, mitä tarvittiin seurakunnan palvelijoiden palkkaukseen, kirkkojen ja pappilarakennusten korjauksiin, hautausmaiden kunnossa pitämiseen, palovakuutusmaksuihin, lämmitykseen ja valaistukseen, vuokrien suorittamisiin sekä köyhien ja hätään joutuneiden avustamisiin. Jouduttiinpa suorittamaan sakkojakin. Muutamissa kirkoissa ilkivallan tekijät olivat öiseen aikaan rikkoneet ja vieneet mukanaan urkujen metalliset torvet. Eräästä kirkosta varastettiin ehtoolliskalusto. Viranomaisten taholta ei tyydytty siihen, että rikottu korjattiin ja varastettujen tilalle hankittiin uudet, vaan oli sen lisäksi suoritettava suuri sakko, koska oli huonosti vartioitu valtion omaisuutta.[43]

Varojen kokoaminen toimitettiin kirkkokolehteina ja toisinaan keräyslistoilla. Eräissä tapauksissa papit ja kanttorit kiertelivät kylillä ottaen vastaan vapaaehtoisia lahjoja kirkon hyväksi. Kirkolle tulevia maksuja he kokosivat myös siten, että he sovittuna aikana ajoivat kylästä kylään. He menivät kirkonmiehen tai kylänvanhimman luo, joka oli alueeltaan koonnut kirkolle tulevat luonnontuotteet.[44]

Inkerinsuomalaiset rakastivat kirkkoansa. Rakkaus aukaisi sydämet, aitat ja kukkarot, rakkaus tunsi aina olevansa velassa ja se keksi keinoja, miten velkojansa suorittelisi. Niinpä tavallisesti hautajaiskodissa oli pöydällä lautanen, johon hautajaisväki sai laskea lahjansa kirkon hyväksi, kastejuhlassa niinikään kerättiin kolehti ja häitään viettävä sulhanen muisti antaa lahjan kirkolle. Muistettiin myöskin naapuriseurakuntia. Niinpä, kun Pietarin Pyhän Marian seurakunta luokkasodan jälkeen joutui taloudelliseen ahdinkoon, maaseudun seurakunnat avustivat hätään joutunutta.[45] Vaikeuksista selviydyttiin. Uhrivalmiuden turvin tuona ankeana aikana voitiin rakentaa uusi kirkkokin. Miikkulaisin kirkko oli sodan riehuessa v. 1919 palanut.

Tämä entinen Vuolen kappeliseurakunta halusi saada uuden kirkon palaneen tilalle. Seurakuntalaisten uutteruuden ja lahjojen turvin sekä konsistorin tukemana Miikkulaisin uusi kirkko valmistui v. 1927. Se vihittiin pyhään tarkoitukseensa saman vuoden lokakuun 12. päivänä.[46]

Inkerin suomalaiset seurakunnat

Kirkolliset toimitukset neuvostoviranomaisten valvonnassa

Kaikki kirkolliset toimitukset olivat neuvostoviranomaisten tarkassa valvonnassa. Kastamista ei saanut toimittaa ilman valtion viranomaisten lupaa. Lapsi oli ensin merkittävä siviilirekisteriin, ja vasta paikallisen neuvoston antaman siviilirekisteriotteen turvin pappi sai suorittaa kasteen.

Usein viranomaiset tulivat tarkastamaan kirjanpitoa seurakunnan kansliaan. Esimerkiksi Lempaalassa neuvostovirkailija tutki kastettujen kirjaa. Kun pappi tiedusteli syytä tällaiseen, virkamies selitti, että muutamat kommunistipuolueen jäsenet olivat kastattaneet lapsensa, joten asiasta oli saatava varmuus. Papin tiedusteluun, eikö maassa vallitsevan uskonnonvapauslain mukaan jokainen saanut ratkaista, uskoiko hän Jumalaan vai oliko uskomatta, neuvostovirkailija vastasi:

"Tietenkin meillä on täydellinen uskonnonvapaus, mutta tätä vapautta ei saa käyttää väärin."

Hän poimi kastettujen kirjasta muutamia nimiä muistikirjaansa ja sitä tehdessään mumisi hammastaan purren:

"Aina niitä pettureita löytyy."

"Olenko tehnyt jotain laitonta?" pappi uteli.

"Ei, emme syytä teitä. Tähän kastettujen kirjaan olette merkinneet asiat oikein. Merkinnöistä totean, että olette kastaneet lapsia, jotka on merkitty paikallisen neuvoston siviilirekisteriin", selitti virkamies.

"Enkö olisi saanut kastetta toimittaa? Kaikillahan heillä oli neuvostosta selvät paperit."

"Kyllä teillä oli lupa kastaa. Sehän on virkanne. Mutta tämän kaste-

tun isä on puolueen jäsen. Hän on petturi ja tarvitsee ojennuksen", virkamies virkkoi.

Ruumiin siunaamiseen ja hautaustoimituksen suorittamiseen ei riittänyt lääkärin antama todistus, vaan piti olla paikallisen neuvoston lupa.

Hautauspuheistakin saattoi joutua kuulusteltavaksi. Pappi siunasi haudan lepoon seurakunnan entisen suntion. Seuraavana päivänä hän joutui selvittelemään asiaa.

"Tunsitteko hyvin Pönniön, jonka haudalla eilen puhuitte?"

"Tulin tuntemaan hänet pari vuotta sitten."

"Tiedättekö, että hän on ollut Suomessa?"

"Sellaisista asioista ei ole ollut keskustelua. Tiesin vain, että hän oli palvellut tässä seurakunnassa suntiona."

"Tiedättekö, että hänen poikansa on Suomessa?"

"En tunne hänen sukuaan, sillä Pönniö ei enää ollut suntiona minun täällä ollessani pappina, joten en joutunut hänen kanssaan kovinkaan paljon tekemisiin."

"Kuinka sitten saatoitte hautauspuheessanne häntä ylistellä ja kehua?"

"Enpä erikoisemmin kehunut enkä ylistellyt, sillä me luterilaiset papit emme juuri ihmisiä kehu. Mainitsin vain olleeni hänen kuolinvuoteensa ääressä. Silloin Pönniö tunnusti uskovansa Jeesukseen, joka on kaikki syntimme sovittanut. Tämän johdosta puheessani totesin, että tämä entinen seurakunnanpalvelija toivon mukaan oli käynyt kuoleman virran yli iäiseen rauhan maahan."

"Saatte mennä, mutta muistakaa, että tästä lähin ette ylistele Neuvostovallan vihollisia!"

Tapahtuipa hautojen tarkastuksiakin. Spankkovalla kerrottiin, että kirkkoherra H. Bromsin hauta viranomaisten toimesta avattiin ja vainajan arkku tutkittiin. Lienevät luulleet, että papin arkkuun olisi ollut laitettu arvoesineitä, papin kultaristi, ym. Inkerissähän oli tapana, että seurakunta lahjoitti kirkkoherralleen kultaristin. Sellainen oli ollut Bromsillakin. Mutta eihän sitä ollut laitettu vainajan arkkuun.

Avioliittoon vihkiminen oli asia erikseen. Pappi ei saa-

nut toimittaa vihkimistä ilman paikallisen neuvoston antamaa lupaa. Mutta tällainen lupa ei merkinnyt sitä, että pappi olisi ollut velvollinen suorittamaan vihkimisen.

Neuvostoviranomaiset myönsivät hyvin auliisti avioeron ja antoivat luvan mennä uuteen avioliittoon. Mutta kirkko katsoi velvollisuudekseen valvoa avioliiton loukkaamattomuutta ja pyhyyttä. Konsistori pidätti itsellään oikeuden ratkaista avioerokysymykset ja eronneiden uudelleen vihkimisasiat. Aivan harvoissa tapauksissa konsistori myönsi avioeron. Siinäkin tapauksessa se määräsi pitkähkön väliajan, ennenkuin eron saanut saattoi tulla vihityksi uuteen avioliittoon.

Avioeroa pyytäneet kutsuttiin konsistoriin, jossa he saivat selvitellä, mistä syystä eroa haettiin. Heillä kumpaisellakin piti olla todistajat, minkä lisäksi asianomaisten seurakunnan pappi joutui antamaan lausuntonsa. Useissa tapauksissa konsistorin pöytäkirjaan tuli merkintä: ”Ei katsottu aiheelliseksi myöntää avioeroa, vaan kehotettiin eroa pyytäneitä elämään keskenään sovussa.”

Jos avioliittoon vihkiminen oli tapahtunut ortodoksisessa kirkossa, niin erohakemusta ei ruvettu käsittelemään. Jos selvisi, että kumpikin aviopuoliso oli ollut uskoton, niin kirkon taholta ei myönnetty kumpaisellekaan lupaa tulla vihityksi uuteen kristilliseen avioliittoon. Vain siinä tapauksessa, jos toinen oli ollut uskoton, kärsimään joutuneelle, jos hänellä oli pätevät todistajat ja seurakunnanhoitaja oli antanut puoltavan lausuntonsa, saatettiin myöntää laillinen ero ja antaa lupa mennä uuteen kristilliseen avioliittoon.

Konsistorissa käsiteltiin 1920- ja 1930-luvulla toistuvasti avioliittokysymyksiä. Kirkon valvova ote osaltaan vaikutti sen, että inkerinsuomalaisten keskuudessa avioerot jäivät melko harvinaisiksi.[47]

Monista vaikeuksista huolimatta Inkerinmaan suomalainen evankelis-luterilainen kirkko toimi NEP-järjestelmän vuosina 1920-luvulla. Lapset saatettiin kasteelle, nuoret

tulivat konfirmoiduiksi, avioparit vihittiin ja vainajat siunattiin haudan lepoon odottamaan iäisyyden aamun koittoa.[48] Kodeissa pidettiin verraten ahkerasti hartaushetkiä ja hengellisiä juhlia järjestettiin, vaikka vuodesta 1926 lähtien piti saada kunkin hartaushetken ja juhlan järjestämiseen erikoislupa paikallisesta neuvostosta.

Kielteisyyden kylvö

Inkerinsuomalaisten keskuuteen saapui Suomesta v. 1918 punapakolaisia. He eivät osanneet venäjää, joten luonnostaan lankesi, että he hakeutuivat suomalaisille paikkakunnille.[49] He toimivat airueina jumalattomuuden rintamassa levittäen innolla valistustaan valtiovallan turvin. Heillä oli kovin paljon pahaa puhuttavaa papeista. He lietsoivat vihaa kirkkoa ja pappeja vastaan. Heidän uuttera toimintansa ja vihankylvönsä kantoi myös hedelmiä.

Vuonna 1923 oli järjestetty valistustilaisuus Tuutarin kirkkoon, johon oli kokoontunut kansaa sangen runsaasti, pääasiassa naisväkeä — äitejä. Alttarin eteen asetettiin pöytä, jonka ääreen ilmestyi valistustyöntekijä, maisteri Kohonen, joka aloitti esityksensä: "Lapsille ei saisi opettaa uskontoa eikä heille saisi puhua mitään Jumalasta." Maisteri aukaisi takkinsa ja liivinsä napit ja jatkoi: "Minulla oli äiti, joka pienenä ollessani opetti minulle uskontoa. Hän pani Jumalan tänne sisälleni. (Maisteri näytti rintaansa levitellen liiviänsä.) — Nyt en saa sitä pois, vaikka repisin. Äidin opetukset tulevat aina mieleeni."

Silloin kuulijat alkoivat liikehtiä. Eräs läsnäolleista naisista korotti äänensä: "Miksi, hyvä mies, olet tullut meitä narraamaan? Itsehän nyt tunnustit avoimesti, että et saa Jumalaa sydämestäsi pois, kuitenkin tahtoisit opettaa meitä elämään ilman Jumalaa. Olet narraaja, petturi!"

Maisteri Kohonen ei voinut enää jatkaa puhettaan. Eräs läsnäolevista käytti tilaisuutta hyväkseen ja sanoi: "Tämä kokous on meille opettanut, kuinka tärkeätä on opettaa lapsille Jumalan sanaa, että he oppisivat tuntemaan taivaallisen Isän, joka on meidät lapsikseen luonut ja Jeesuksessa Kristuksessa lunastanut. Jeesus on lasten paras ystävä, siksi lapset on saatettava hänen luoksensa. Pyhässä kasteessa meidät on otettu Jeesuksen opetuslapsiksi ja Pyhä Henki on synnyttänyt meidät Jumalan lapsiksi. Kun tämän kalliin aarteen lapsemme omistavat, niin sitä heiltä ei voi mikään riistää."[50]

Jumalattomien liiton suomenkielisen osaston johdossa oli

suomalaisen papin poika Yrjö Sirola, joka toimi sangen aktiivisesti järjestäen valistustilaisuuksia eri puolilla Inkerinmaata. Hänen aloitteestaan toimeenpantiin kesäkuun 9. pnä 1927 Pietarissa "suomalaisen valistustalon" juhlasalissa julkinen väittely kolmesta kysymyksestä: 1) kristinuskon merkitys nykyajalle, 2) taivas- ja helvettioppi sekä 3) voiko kristinusko pelastaa ihmiskunnan?

Pääesiintyjinä olivat jumalattomien puolelta Yrjö Sirola ja uskovien puolelta rovasti S. J. Laurikkala. Myös muita puhujia esiintyi kumpaiseltakin puolelta. Jumalattomat joutuivat alakynteen ja menettivät malttinsa. He rupesivat haukkumaan pappeja ja viljelemään rumia sanoja. Sanomalehdissä sitten selostettiin asioita. Niiden mukaan tietenkin jumalattomat aina vetivät pitemmän korren. Uskovaiset tehtiin naurunalaisiksi.[51]

Uskovaisilla ei ollut mahdollisuutta saada ääntänsä kuuluviin. Heillähän ei ollut omaa sanomalehteään, mutta jumalattomilla oli venäjänkielisten lehtien lisäksi kaksi suomenkielistä sanomalehteä, nimittäin "Vapaus" ja "Nuori Karjala". Jos joku uskalsi kirjoittaa mainittuihin lehtiin jotakin uskovaisten puolustukseksi, niin hän saattoi lukea kirjoituksensa ilkeästi muunneltuna lehdestä, jossa hänet myös leimattiin pimitystyön tekijäksi.[52]

Ei riittänyt se, että uskonnonopetus oli kouluista poistettu, vaan siirryttiin opettamaan vastauskontoa. Koulussa oppilaat joutuivat vastaamaan kirjallisesti seuraavanlaisiin kysymyksiin: "Oletko käynyt kirkossa? Kuka on kehottanut menemään kirkkoon? Luetaanko kotonasi uskonnollisia kirjoja? Kuka niitä lukee? Onko pappi käynyt kotonasi? Rukoilevatko vanhempasi? Rukoiletko itse koskaan? Uskotko Jumalaan?"[53]

Vastauksista riippuen oppilaan vanhemmat joutuivat kuulusteltaviksi, miksi kehottivat lastansa rukoilemaan tai miksi ottivat lapsensa mukaansa kirkkoon. Uskonnonopetus lapsille oli kielletty. Tämä piti myös vanhempien muistaa.

Opettajisto oli yleensä kielteisyyden kannalla. Monet heistä olivat jopa innokkaita uskonnon rienaamisessa, mutta toiset toimivat ehkä vain sen tähden, että saivat pitää virkansa ja vapautensa. Useat Kolppanan seminaarin koulutuksen saaneet opettajat hakeutuivat muille aloille. Tästä oli etua kirkon työlle, sillä moneen Inkerinmaan seurakuntaan saatiin näistä opettajista kanttori.

Kielteisyyden kylvö kantoi katkeraa satoa. Nuorison siveellinen taso aleni. Monen elämänperustus petti. Kiusaantuneena kirjoitti eräs Pietarissa opiskeleva nuori:

> ”Hyvä Ystäväni! Tämä koulunkäynti alkaa tuntua aivan mahdottomalta. Täällä opetetaan siveettömyyttä ja kaikenlaisia pahoja tapoja. Eilen oli täällä muuan lääkärintapainen pitämässä luentoa. Hänen mielestään nuoren pitäisi saada nauttia vapaudesta. Häikäilemättömästi hän neuvoi kuudennen käskyn rikkomiseen ...”[54]

Eräs nuori opiskelija kävi ahkerasti Lempaalan kirkossa. Hän ei nähtävästi rientänyt sinne hartautta harjoittamaan, vaan muuta oli miekkosen mielessä. ”Vapaus”-lehdessä julkaistiin hänen kirjoituksiaan, joissa hän pilkkasi kirkkoa ja pappeja. Eräs hänen runoistaan päättyi tähän tapaan:

> ”Tässä poika tolpillaan,
> en kuolemata pelkää.
> Jos se tulis vastahan,
> niin hyppään sille selkään.”

Eräässä toisessa runossa, jossa ennustettiin pappien kohtaloa, oli tällaista:

> ”Näkyy hyvin selvään:
> kuni kivi järven vedessä,
> mammuttien kohtalo on heillä edessä.”

Tuo samainen nuori opiskelija menetti henkisen tasapainonsa. Lienee joutunut ristiriitaan paremman minänsä kanssa.

Koru- ja iskulauseita viljeltiin ahkerasti. Niissä kuvastui henkilöpalvonta. ”Saimme paremman elämän — saimme iloisemman elämän! Johtajamme, opettajamme ja rakas isämme Stalin on hankkinut meille onnellisen ja iloisen elämän!”

Tanssilavoja rakennettiin kaikkialle. Eräät kirkotkin muutettiin 1930-luvulle tultaessa huvittelu- ja tanssipaikoiksi. Väkijuomien viljely tuli yhä yleisemmäksi. Viinaa myytiin melkein jokaisessa kaupassa. Uusissa oloissa kasvanut ja Stalinia ihailemaan opastettu nuoriso lauloi: ”Ei oo toista maata tuntemaani, missä ois niin vapaa ihminen.”

Valtiovallan ote kiristyy

Inkerin kirkon elinvoima ei tuntunut heikentyvän.Nuorison keskuudessa oli havaittavissa hengellistä herätystä. Jumalattomuusliiton monitahoisesta touhusta huolimatta kirkko toimi. Tämä ei miellyttänyt niitä, joiden täytyi Stalinin ohjeiden mukaan "likvidoida" kirkko ja papisto. Vuodesta 1927 alkaen valtiovallan ote Inkerin kirkkoa kohtaan kiristyi.

Vuosi 1927 merkitsi taitekohtaa Neuvostoliiton politiikassa. Vuonna 1921 hyväksytystä NEP-järjestelmästä siirryttiin kommunistisen puolueen XV edustajakokouksen päätöksellä viisivuotissuunnitelmien toteuttamisen kauteen. Keskeisen osan viisivuotissuunnitelmissa muodosti maatalouden pakkokollektivisointi. Samanaikaisesti myös uskonnonvastaista taistelua päätettiin tehostaa.[55]

Välittömästi tämä poliittisessa ilmapiirissä tapahtunut muutos alkoi tuntua Inkerissä. Pappeja kutsuttiin usein GPU:n virastoon. (GPU = gosudarsvennoje polititseskoje upravlenie = valtakunnallinen poliittinen hallinto). Kirkon palvelijoita uhkailtiin monella tavalla. Muutamia teljettiin vankilaan. Konsistorin esimies, rovasti Laurikkala karkotettiin Suomeen marraskuussa v. 1927. Tosin hän sai palata pian takaisin hoitamaan entistä virkaansa, mutta tämä karkotus oli merkki siitä, että pappien toiminta tuli olemaan yhä tarkemman valvonnan alaisena.[56]

Vuonna 1929 annettiin uskonnollisia yhdyskuntia koskevat ohjeet, joissa pappien ja saarnaajien matkoja rajoitettiin. Heidät rekisteröitiin määrätylle alueelle, jonka ulkopuolelle ei ilman valtion viranomaisten erikoista lupaa saanut mennä. Hartaushetkien pitämiseen ja hengellisten juh-

lien järjestämiseen piti jokaista tilaisuutta varten hankkia erikoislupa paikallisesta neuvostosta. Viimeinen Inkerin kirkolliskokous voitiin pitää vuonna 1928.[57]

Vuosi 1930 voidaan nimetä Inkerin tuhoamisen alkuvuodeksi. Silloin alkoi Inkerinmaalla pakkokollektivisoiminen ja Stalinin kuuluisien suunnitelmien ajanjakso. Inkerinsuomalaisia alettiin siirtää järjestelmällisesti pois kotiseudultaan. Vuosina 1929—1931 siirrettiin noin 18 000 henkilöä. Pääosa heistä kuljetettiin Kuolan niemimaalle ja Siperiaan Jenisei-jokea pitkin eri pakkotyöleireille. Huhtikuussa 1935 siirrettiin jälleen väkeä, nyt Keski-Aasiaan (Kazakstaniin, Uzbekistaniin, Turkestaniin ja Pahta Araliin) noin 4 000 ja Uralille noin 3 000 henkeä. Vuonna 1936 tyhjennettiin Pohjois-Inkeri. Noin 20 000 henkilöä siirrettiin Leningradin alueen itäisiin osiin. Yhteensä vuosina 1929—1938 siirrettiin tai vangittiin Inkerissä noin 60 000 inkerinsuomalaista.[58]

Inkerin kirkko oli pitkä kanto kollektiivitalouden kaskessa. Se oli raivattava pois. Tätä raivausta ei kuitenkaan suoritettu äkisti. Vallitsihan maassa uskonnonvapaus. Tätä lakia ei tarvinnut muuttaa eikä rikkoa, mutta sitä sopi soveliaasti kiertää. Tässä toimessa GPU keksi hyvin tepsivän keinon: pappeja ei syytetty uskonnonharjoituksesta vaan vastavallankumouksellisesta toiminnasta. Asioita hoidettiin seuraavaan tapaan:

> Pappi sai kutsun GPU:n virastoon, jossa hän joutui keskustelemaan ja vastailemaan kysymyksiin.
>
> ”Miksi ette ole suostunut toimimaan meidän ohjeittemme mukaan?”
>
> ”Minulla on oma toimeni, enkä tietämäni mukaan ole missään asiassa menetellyt laittomasti.”
>
> ”Eikö raamattunnekin opeta, että esivallalle tulee olla kuuliainen?”
>
> ”Niin opettaa. En olekaan missään asiassa rikkonut esivaltaa vastaan, vaan olen toiminut Jumalan sanan mukaan ja olen säilyttänyt hyvän omantunnon.”
>
> ”Olisipa hauska tietää, minkälainen teidän omatuntonne on. Mitä esimerkiksi voitte kertoa Suomessa asuvista Inkerin pakolaisista?”
>
> ”Minulla ei ole ollut minkäänlaista yhteyttä ulkomailla asuviin.”

"Kyllä ymmärrän salaperäisyytenne. Omatuntonne kehottaa teitä palvelemaan porvareita ja pimittämään proletaareja. Olette Neuvostovallan vastustaja ja tulette saamaan sen mukaisen kohtalon. Ellette suostu palvelukseemme, vangitsemme teidät heti!"

"En ole sekaantunut mihinkään salaisiin juoniin, eikä kukaan voi minua syyttää rikoksista neuvostolakeja vastaan. Kristittynä en voi ottaa osaa salaisiin ohranatoimiinne."

"Osaattepa puolustella itseänne. Mutta nyt se alkaa jo riittää. Ellette muuta mieltänne, me passitamme teidät paholaisten luo."

"Uskooko komendantti paholaiseen, vaikka kieltää Jumalan?"

"En usko samalla tavalla kuin te. Paholainen on siellä, missä on kurjat olot. Sellaiseen paikkaan me teidät lähetämme, ja luulenpa, että uskonne jumaliin siellä haihtuu kuin tuhka tuuleen."

"Aiotteko tehdä minusta uskoni marttyyrin?"

"Se ei liikuta meitä. Saatte nähdä, että olematon Jumalanne ei pelasta teitä käsistämme, ja lopulta te vielä kiroatte oman uskonne. Mutta me annamme teille vielä miettimisaikaa. Saatte mennä. Mutta ensi kerralla ovat puheet kanssanne lyhyet. Jollette silloin suostu palvelukseemme, kyllä tiedämme, missä tulee olemaan paikka teidän tapaisellenne vastavallankumoukselliselle.[59]

Virkavallan taholta oli todettu, että pappi toiminnallaan vastusti kollektiivijärjestelmää. Koska hän kaiken lisäksi kieltäytyi GPU:n palveluksesta, niin hän oli vastavallankumouksellinen. Papit olivat jo aikaisemmin menettäneet kansalaisluottamuksensa ja -oikeutensa. Sen mukaan he menettivät myös oikeuden saada ruokatarpeita ja vaatetavaraa, mitkä olivat tuohon aikaan säännöstelyn alaisia. Maassa vallitsi Stalinin antama laki: "Joka ei tee työtä, hän ei syö." Papit eivät tehneet ruumiillista työtä, vaan elivät toisten kustannuksella. Tämä ei käynyt päinsä "maailman demokraattisimmassa" maassa.

Tällaisten vastavallankumouksellisten vangitsemiset alkoivat vuoden 1930 alussa. "Troikka OGPU" (= valtakunnallisen poliittisen hallinto-osaston kolmikko) langetti tuomiot. Tämä "troikka" (kolmen miehen ryhmä) päätti asioista, miten vain tahtoi. Syytettyä ei edes kutsuttu tuomioistuimen eteen. Puolustusasianajajia ei tarvittu. Kolme valtakunnallisen poliittisen hallinnon miestä päätti asioista

erehtymättömästi. Kaikki tapahtui nopeasti ja kitkattomasti. Tuomittu sai pistää puumerkkinsä paperilapulle, johon oli merkitty hänen nimensä ja ilmoitus, että hänet oli Neuvostoliiton lain 58 §:n perusteella tuomittu. Asiasta ei saanut valittaa.

Tämän kirjoittaja, Aatami Kuortti, joka toimi pappina Lempaalassa, vangittiin helmikuun 4. päivänä 1930. Sen jälkeen Lempaalaan tuli papiksi Heikki Töyli huhtikuussa v. 1930. Hänet vangittiin seuraavan vuoden maaliskuussa. Töylin jälkeen elokuussa 1931 Samuli Halttunen tuli hoitamaan tässä seurakunnassa papin virkaa, mutta jo saman vuoden lokakuussa Halttuselle asetettiin este Lempaalaan pääsemiselle ja hänet vangittiin elokuussa v. 1932. Konsistori valtuutti Juhana Vaasselin hoitamaan papillisia tehtäviä Lempaalassa, mutta valtion viranomaiset eivät myöntäneet hänelle matkustuslupaa. Seurakunta joutui olemaan pitkähkön ajan ilman pappia. Huhtikuussa v. 1933 konsistori valtuutti Lempaalan kirkkoneuvoston jäsenen Juho Kiiskin toimimaan saman seurakunnan hoitajana, mutta saman vuoden syyskuussa Juho Kiiski vangittiin. Vuoden 1934 alusta lähtien Lempaalassa huolehtivat kirkkolaulusta ja saarnojen lukemisesta neidit Maria Huhtanen ja Katri Väätänen, ja kirkkoneuvoston jäsen Paavo Pekki konsistorin myöntämin valtuuksin toimitti lasten kastamiset ja vainajien siunaamiset.[60]

Viranomaisten taholta hoideltiin asioita niin, että kokouksissa selosteltiin, millaisiin rikoksiin vangitut olivat syyllistyneet. Eräs Lempaalan mies kertoili:

> Kun Kuortti vangittiin, niin seurakunnassa syntyi levottomuutta. Kyseltiin syytä vangitsemiseen. Pantiin toimeen nimien keräys, jonka tarkoituksena oli pyytää vapauttamaan pastori Kuortti, koska yleisen käsityksen mukaan hän ei ollut syyllistynyt minkäänlaiseen rikokseen. Lakimies, joka otti asian hoitaakseen, selitti, että piti odottaa, sillä aivan tuoreeltaan ei sopinut tällaisiin asioihin sekaantua. Kun sitten Töyli vangittiin, niin alettiin aavistella, että nähtävästi näin kävisi kaikille papeille. Ihmiset arvostelivat ja olivat ymmällä. Kuortti liikkui

ahkerasti seurakunnassa, kävi kaikkien luona. Oliko tämä liikaa? Tuli Töyli, joka ei liikkunut seurakunnassa. Hänetkin vangittiin.

Seurakunnassa edelleen odotettiin, että Kuortti pääsisi vapaaksi. Mutta kesken odotusten levisi yllättävä tieto: — Kuortti on päässyt Suomeen!

Kuuromykkäkoulussa pidettiin kansankokous, jossa Santeri Mäkelä piti puheen. Hän selosti, millaiseen juonitteluun Inkerin papit olivat ryhtyneet Neuvostoliittoa vastaan. Pappi Kuortti, jota yritettiin saada vapaaksi pakkotöistä, oli Suomen porvarien salaisen poliisin jäsen. Taitavasti se poika osasikin asioita hoitaa. Kolme vuotta hän oli Lempaalassa eikä täällä juuri huomattu, minkälaista myyräntyötä hän teki. Mutta nyt hän on saanut ansaitun palkkansa.

Niin ovelasti Mäkelä osasi asiat esittää, että monet uskoivat hänen juttujaan. Yksinpä rouva Järveläinenkin oli hämmästynyt ja kokouksesta pois mennessämme hän mumisi: Kun se Kuortti osasi niin salata toimintansa, että minäkään en siitä mitään tietänyt, vaikka hän asui luonani kolme vuotta, niin olisi hänen nyt Suomeen päästyäänkin pitänyt se salata.[61]

Kirkon toiminta estetään kokonaan

Huhtikuussa v. 1935 Lempaalan seurakunnalle tuli viranomaisten määräys, että oli hetimiten ilmoitettava paikalliselle neuvostolle, ketkä vastasivat seurakunnan toiminnasta ja kirkon omaisuudesta. Kesäkuun 25 päivänä 1935 Lempaalan kirkonmies Paavo Lavonen toi tiedon konsistoriin, että Lempaalan kirkko oli neuvostoviranomaisten toimesta suljettu. Valtion virkamiehet, jotka 13.6.1935 olivat käyneet kirkon sulkemassa, olivat ilmoittaneet, että Toksovassa oli konsistorin määräämä virallinen pappi. Jos Lempaalan seurakunta tekisi Toksovan kanssa sopimuksen, että sieltä tulisi pappi pitämään jumalanpalveluksen, niin siinä tapauksessa pääsisivät kirkkoon. Kirkko pysyi suljettuna. Sitä oikeastaan ei enää tarvittukaan, sillä koko Lempaalan väestö kuljetettiin "vapaaehtoisina siirtolaisina" turvallisemmille asuma-alueille — Hiipinään ja Siperiaan. Kirkko voitiin sen jälkeen hävittää, kuten myös tuhottiin pois kuljetettujen kodit.[62]

Tällainen oli suomalaisen rajaseutupitäjän kohtalo.

Mitä tapahtui muualla Inkerissä?

Vuoden 1930 alusta annettiin määräys, että kaikkien seurakuntatyöntekijöiden oli mentävä metsätöihin. Tämä perustui Stalinin kuuluisaan lakiin: "Joka ei tee työtä, hän ei syö." Eräässä kokouksessa oli pohdittu sitä, miten kaikki saatettaisiin harjoittamaan ruumiillista työtä ja oli usein mainittu tuo Stalinin lause. Muuan mies uskalsi kuiskata rinnallaan istuvalle, että tuo lausehan ei ollut Stalinin keksimä, vaan se oli Raamatussa. Tuo toinen sähähti hänelle venäjänkielisen sananparren, joka vapaasti suomennettuna kuuluisi: "Sinä syö vaikka sienet ja pii-

rakka, mutta kielesi pidä hampaiden takana!"[63]

Konsistori yritti toimia, että papit vapautettaisiin metsänhakkuu-urakoista, mutta tämä oli turha yritys. Ken uskalsi auttaa pappia halkojen hakkaamisessa, hänet leimattiin vastavallankumouksellisten apulaiseksi.

Vuodesta 1930 lähtien syyskuuhun 1937 Matti Närjä sai merkitä konsistorin toimintaa koskeviin muistiinpanoihinsa yhä uudelleen tietoja seurakunnanhoitajien vangitsemisista, kirkkojen sulkemisista ja muista kirkon työhön kohdistuneista iskuista:[64]

Helmikuussa 1930 vangittiin Miikkulaisin suntio Mikko Kiisseli, joka oli toiminut myös saman seurakunnan kirkkovaltuuston (dvadtsatkan) esimiehenä.

Kesäkuussa 1931 vangittiin Vuolen vanha suntio Pekka Kokka. Vuolen kirkko muutettiin tanssiklubiksi 1.11.1931.

Konsistorin jäsen Antti Jääskeläinen vangittiin vuoden 1931 lopulla. Sama osa tuli pian sen jälkeen konsistorin sihteerille Pietari Huimalle, joka vangitsemisen jälkeen pian kuoli.

Saman vuoden lopulla vangittiin Kolppanan pappi Aleksanteri Soittu.

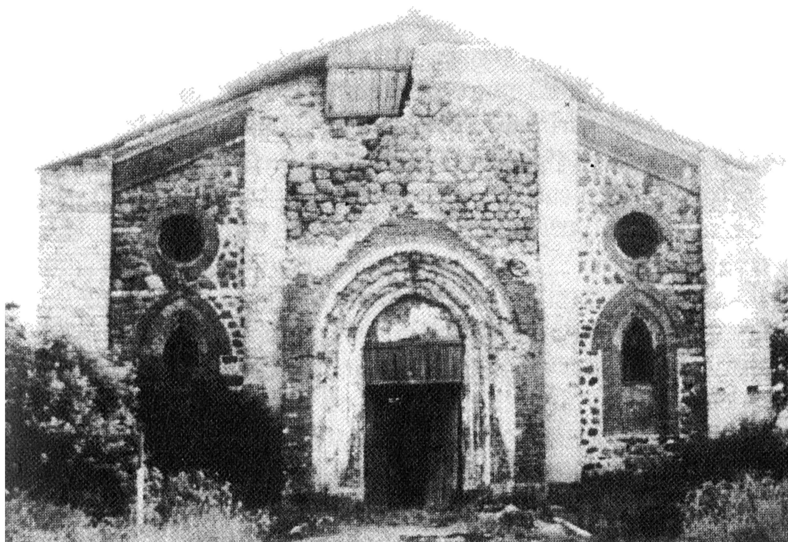
Vuoden 1932 alussa vangittiin konsistorin varaesimies Simo Pennanen.

Elokuun istunnossa 1932 konsistori totesi, että konsistorin rahastonhoitaja Samuli Halttunen oli vangittu.

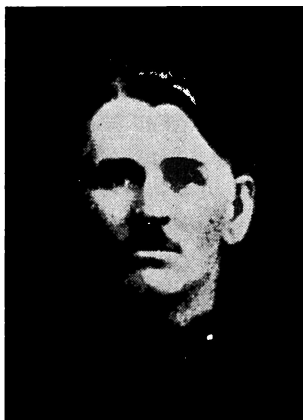
Tammikuun 31. päivänä 1933 konsistoriin tuotiin viesti, että Toksovan pappi Juhana Varonen sekä saman seurakunnan kanttori ja kirkkoneuvoston esimies vangittiin 21.1.1933 kello 4 aamulla. Varonen pääsi muutaman päivän kuluttua vapaaksi.

28.3.1933 ilmoitettiin, että Valkeasaaren pappi Juhana Vaasseli oli vangittu. Samoihin aikoihin oli myös väkivalloin kotoaan pois kuljetettu Markkovan pappi Erkki Hutter.

25.7.1933 tuotiin konsistoriin ilmoitus, että Moloskovitsan paikallinen neuvosto oli takavarikoinut seurakunnan rahakirstun.

Kupanitsan kirkosta tehtiin viljavarasto.

Matti Närjä,
s. 11.7.1881, k. 22.2.1963.

30.1.1934 Koprinan kirkko suljettiin, koska seurakunta ei jaksanut suorittaa määrättyjä maksuja valtiolle.

26.6.1934 tuotiin tieto Liissilästä, että heidän kirkkonsa oli muutama kuukausi sitten suljettu, eikä seurakunta enää saanut kokoontua kirkkoon.

Samana päivänä konsistorille ilmoitettiin, että paikallinen miliisi apulaisineen oli vienyt pois Tuutarin kirkon kellot. Konsistori päätti asian johdosta kääntyä Moskovassa sijaitsevan ylimmän evankelis-luterilaisen kirkkoneuvoston puoleen saattaen sen tietoon, että Inkerinmaalla kirkonkellojen soitto oli kielletty ja useista kirkoista oli viety kellot pois.

Ropsun kirkonkellot laskettiin tornista alas 11.6.1934 kello 5 aamulla ja kuljetettiin pois. Haapakankaalla toimitettiin sama työ 31.7.1934 kello 7 illalla ja Skuoritsan kirkon oli luovuttava kelloistaan 18.3.1935.

Kosemkinan seurakunnan Hakajan ja Konnun rukoushuoneet suljettiin paikallisen neuvoston toimesta vuoden 1934 lopussa.

Spankkovalta tuotiin ilmoitus konsistoriin 28.5.1935, että tämän seurakunnan rahavarat oli takavarikoitu paikallisen neuvoston toimesta.

Konsistorin istunnossa 30.7.1935 Venjoen kirkkovaltuuston esimies Aleksanteri Pöyhönen selosti, että valtion viranomaisten taholta oli annettu määräys kirkon remontista, joka olisi tullut maksamaan yli kolmekymmentä tuhatta ruplaa. Sitä rahamäärää seurakunnalla ei ollut mahdollisuus saada kokoon.

26.11.1935 konsistorin istunnossa todettiin, että Serepetan kirkossa ei voitu pitää jumalanpalveluksia, koska viranomaisten taholta ei annettu papille matkustuslupaa sanottuun seurakuntaan. Samassa istunnossa konsistorin pitkäaikainen kanslianhoitaja Juho Blumenthal ilmoitti, että hänen oli jätettävä tämä toimensa ja matkustettava heti Suomeen.

31.12.1935 esiteltiin konsistorissa tieto, että Venjoen

lukkari-urkuri A. Hirvonen oli saanut karkotusmääräyksen, jonka mukaan hänen oli heti muutettava "sataensimmäiselle", mikä tarkoitti, että tästä lähin hänen oli pysyteltävä vähintään sadan kilometrin etäisyydellä Pietarista. Käytännössä tämä merkitsi, että kanttori Hirvonen ei voinut asua eikä toimia Inkerinmaalla.

26.5.1936 konsistori suunnitteli kirkollisten juhlien järjestämistä. Päätettiin pitää kesäjuhlia seuraavasti: Tuutarissa 14.6.1936, Venjoella 24.6.1936 ja Kolppanassa 29.6.1936.

Mutta Matti Närjän muistiinpanojen mukaan 30.6.1936 konsistori joutui toteamaan:

"Neuvostoviranomaisten taholta ei myönnetty lupaa juhlien pitämiseen Tuutarissa, Venjoella ja Kolppanassa. Tämän tähden konsistori katsoi Koprinan pyynnön juhlan järjestämisestä mahdottomaksi toteuttaa."

8.8.1936 Toksovan kirkonkellot heitettiin alas tornista ja paloteltiin hitsausliekillä kappaleiksi. Risti pudotettiin kirkon tornista alas, alttari revittiin irti ja kannettiin ulos. Kirkko suljettiin, eikä sinne seurakunnalla sen jälkeen ole ollut mitään asiaa.

25.8.1936 Kelton kirkkovaltuuston esimies Toivo Miina toi tiedon konsistoriin, että pastori Juhana Varonen, joka oli ollut pidätettynä moneen otteeseen, oli nyt muuttanut Suomeen.

30.9.1936 konsistori joutui toteamaan, että seurakunnanhoitaja Pekka Braks ei saanut neuvostoviranomaisilta lupaa toimiakseen papillisissa tehtävissä Pietarin suomalaisessa seurakunnssa.

27.10.1936 konsistorin istunnossa Kelton seurakunnan edustajat Juhana Kajava ja Toivo Miina selostivat käyntiään piirin neuvostossa sekä Pietarin alueen prokuraattorin puheilla. Viimeksi mainitun neuvojen mukaisesti heillä oli nyt aikomus matkustaa Moskovaan siinä tarkoituksessa, että Kelton seurakunta saisi luvan kokoontua jälleen kirkkoonsa ja sinne laskettaisiin Aleksanteri Korpelainen toi-

mittamaan papillisia tehtäviä. Tämä yritys kuitenkin raukesi, sillä mainitut seurakunnan edustajat pian tämän jälkeen vangittiin.

23.2.1937 konsistorissa vietettiin juhlahetki. Tuntui kuin jotain käännettä parempaan ja valoisampaan olisi ollut näköpiirissä. Pöytäkirjaan saatiin merkitä tällaista:

"Koska S. Pennanen on Jumalan avulla saapunut takaisin karkoituksesta, niin ilomielin otettiin taas hänet omalle tilalleen."

Tämä tapaus oli kuin kirkas auringon paiste synkkien pilvien takaa. Se synnytti mieluisia toiveita. Kenties kaikki kääntyisikin jälleen parhain päin. Konsistori oli ainakin saanut vahvistusta. "Tynkäkonsistorissa" tässä vaiheessa oli enää vain neljä jäsentä. Uusia jäseniä ei voitu valita, koska yleistä kirkolliskokousta ei voitu pitää. Simo Pennanen oli ollut vankilassa viisi vuotta. Hänen vapautumisensa oli ihme, sillä poliittisista syistä vangittuja ei yleensä päästetty vapaiksi.

Mutta Inkerin kirkon vaikeiden vuosien Jobin posti jatkui. Kupanitsan seurakunnan edustaja toi 31.3.1937 tiedon konsistoriin, että valtion viranomaisten toimesta rovasti Schulz oli estetty pitämästä jumalanpalvelusta pitkänäperjantaina Kupanitsan kirkossa.

27.4.1937 jouduttiin merkitsemään konsistorin asiakirjoihin: "Rovasti Laurikkala ilmoitti, että hänen on muutettava yli rajan Suomeen jo huomenna kello 6si."[65]

Konsistorin istunnossa 25.5.1937 olivat koolla jäljelle jääneet jäsenet: Pekka Braks, Aleksanteri Korpelainen, Matti Närjä ja Simo Pennanen. Toimitettiin virkailijoiden vaali. Esimieheksi valittiin Pekka Braks, sihteeriksi Aleksanteri Korpelainen ja rahastonhoitajaksi Matti Närjä. Vankilasta vapautunut Simo Pennanen sai edelleen olla varaesimiehenä, jossa virassa hän oli ollut ennen vankilaan joutumistaan. Jäseniä oli juuri niin monta, että kaikki virkailijat voitiin valita. Toiminta jatkui.

31.8.1937 konsistorin istunnossa olivat läsnä Braks,

Korpelainen ja Närjä. Simo Pennanen oli jälleen vangittu. Myös konsistorin kokoushuone oli menetetty. Kuitenkin oli saatu lupa kokoontua Suomen kirkkokansliaan, joka sijaitsi Željabovinkatu 6:ssa. Tässä konsistorin "kolmikon' kokouksessa jouduttiin toteamaan, että Pekka Braksille ei annettu lupaa mennä Tuutariin eikä Markkovalle toimittamaan papillisia tehtäviään.

Kuukautta myöhemmin Aleksanteri Korpelainen ja Matti Närjä saapuivat konsistorin istuntoon. Pekka Braks oli vangittu. Kaksi jäljelle jäänyttä ei katsonut voivansa pitää virallista kokousta. Olihan heillä kyllä uskonnonvapaus ja vieläpä kokoontumisvapauskin, mutta ...

Pian tämän jälkeen myös Aleksanteri Korpelainen sai seurata virkaveljeään keskitysleirille.[53]

Konsistoriin välittyneistä tiedoista käy valaisevasti ilmi, miten Inkerin kirkon toiminta 1930-luvulla askel askeleelta vaikeutui, kunnes sen työ virallisesti kokonaan lakkasi. Kaikki papit ja seurakunnanhoitajat oli toinen toisensa jälkeen vuoteen 1938 mennessä joko vangittu tai karkotettu. Viimeiset jumalanpalvelukset kirkoissa voitiin pitää vuonna 1937 tai vuoden 1938 alussa. Monissa kirkoissa oli ollut pakko luopua jumalanpalvelusten pitämisestä jo huomattavasti ennen näitä vuosia. Myös hartaushetkien järjestäminen kirkoissa, kodeissa tai hautausmailla estettiin kaikkialla viimeistään vuoden 1938 kuluessa.[66] Inkerin suomalaisen luterilaisen kirkon historia näytti päättyvän täydelliseen tuhoon vuonna 1938.

Evankeliumiyhdistys

Evankelinen herätysliike ja lestadiolaisuus ulottivat vaikutuksensa jo varhain Pietariin ja Inkerinmaalle. Pietarissa asui ystäviä, jotka kirjoittivat Fredrik Gabriel Hedbergille.[67] Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen saarnaajia alkoi 1880-luvulta lähtien liikkua Inkerissä. Kerrotaan, että Viipurin evankeliumijuhlaan saapui samalla vuosikymmenellä juhlaväkeä Pietarista ja Inkerinmaalta. Opettaja Kaarlo Rahikainen teki Inkerin työn järjestäytymistä koskevan esityksen. Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle vuonna 1886, mutta vielä silloin hanke ei toteutunut. 1880-luvun puolivälistä lähtien vietettiin evankeliumijuhlia säännöllisesti Pietarissa ja juhlia alettiin pitää eräissä muissakin Inkerin seurakunnissa.[68]

Viestejä Inkeristä alettiin julkaista yhä useammin Evankeliumiyhdistyksen lehdissä.

> Innokas ja palavasieluinen evankeliumin julistaja Wille Savolainen kirjoitti v. 1898 Pietarista: "Kalliit Ystävät! Oppikaamme kuulemaan Hyvän Paimenemme ääntä! Älkäämme toki enää Kristuksen sovintoverta jalkoihimme tallatko."[69]
>
> Aleksanteri Korpelainen kirjoitti v. 1903 Inkerissä: "Olemme onnellisia, kun saamme nauttia sitä rauhaa, jonka Jeesus omillensa antaa. Ihmeellisesti Herra on johdattanut asiaansa täällä meidän keskuudessamme, Inkerinmaalla. Herra on täälläkin sanansa kautta tehnyt tehtävänsä. Moni nuorukainen ja neitonen iloitsee autuudestaan, ja toisia Herra yhä sanansa kautta vetää nauttimaan iloa ja rauhaa haavoissaan, että saamme sanoa: — Sinun lapsesi syntyvät sinulle, Siion, kuin kaste aamuruskosta."[70]

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen jäsenluettelossa vuodelta 1906 oli Pietarista merkitty neljä jäsentä.

Mutta jo seuraavan vuoden luetteloon oli Inkeristä ja Pietarista merkitty 35 henkilöä.

Silloisessa Venäjän pääkaupungissa toimi Evankeliumiyhdistyksen Nuorisoliiton Pietarin osasto, jonka toimikunnan puheenjohtajana oli saarnaaja Aleksanteri Korpelainen.

Evankeliumiyhdistyksen lähettämänä toimi Pietarissa kolpotööri Johannes Wiik vuosina 1905—1906. Evankelisen toiminnan vahvistumiselle merkittävää oli myös se, että Pietariin saatiin vuonna 1908 Evankeliumiyhdistyksen lähettämä pappi. Aloitteen oli tehnyt Pietarin Pyhän Katarinan seurakunnan kirkkoherra Herman Kajanus, ja pappi saikin nimityksen Katarinan seurakunnan apulaiseksi. Tässä tehtävässä toimi pastori Isidor Eriksson vuosina 1908—1911 ja hänen jälkeensä Edwin Wiren vuosina 1911—1916.[71]

Pietarin kaupungin ja kuvernementin Luterilainen Evankeliumiyhdistys perustettiin v. 1909. Yhdistyksen johtokuntaan kuuluivat rovasti Nikolai Sonny puheenjohtajana, kirkkoherra J. Kajander, pastori Isidor Eriksson, myöhemmin myös pastori Edwin Wirén, rahastonhoitajana toimi saarnaaja Wille Savolainen, sihteerinä ja kirjavarastonhoitajana ylijunailija H. Rautavuori sekä muina jäseninä saarnaajat P. Bister, Mikko Parkkinen ja D. Anttila.

Yhdistyksen saarnaajina toimivat edellä mainittujen lisäksi veljekset Mikko ja Aleksanteri Korpelainen, Jooseppi Myhkyrä, Simo Pennanen ja Otto Vehniäinen.

Pietarin saksalaisessa lähetyskirkossa kokoonnuttiin joka sunnuntai kello 15 sanan ääreen. Milloin oli saapunut vieraita puhujia, juhla jatkui myöhäiseen iltaan. Rautatieläisten juhlasalissa kokoonnuttiin joka keskiviikkoilta. Maaseudulla vietettiin juhlia ja hartaushetkiä ahkerasti. Kesäisin kokoonnuttiin usein luonnon helmaan evankeliumijuhlaa viettämään.[72]

Vierailevia puhujia kävi usein Suomesta. Verneri Niinivaara pistäytyi ahkerasti Pietariin. Sen lisäksi hän myös

kierteli Inkerin suomalaisissa seurakunnissa evankeliumia julistamassa.

Niinivaaran matkat ajoittuivat yleensä jouluun ja pääsiäiseen. Niinivaara kävi Inkerissä säännöllisesti vuosina 1908—1917. Esimerkiksi vuonna 1914 Niinivaara vieraili seitsemässä seurakunnassa.[73]

Toisinaan saapui monta pappia Suomesta samanaikaisesti. Suuren juhlan tuntua siinä oli, kun ilmoitukseen oli merkitty: ”Evankeliumijuhlaa vietetään Pietarissa 17. ja 18. p:nä lokakuuta. Puhujina ovat: kirkkoherra A. J. Bäck ja pastorit Pätiälä, Byman, Wikström y.m.”[74]

Lähetyssaarnaaja Pietari Kurvinen teki ahkerasti saarnamatkoja Inkeriin. Hänellä oli mielenkiintoa Inkerissä asuvia suomalaisia kohtaan jo senkin tähden, kun hänen opiskelu- ja työkumppaninsa lähetysalalla oli ollut inkerinsuomalainen Martti Rautanen, Novosolkan seurakunnan Tikanpesän kylästä. Esimerkiksi vuonna 1914 Kurvinen vieraili kymmenessä seurakunnassa. Kurvisen toimittamat Lunastettuin laulut opittiin tuntemaan myös Inkerissä.[75]

Yhdistyksen saarnaajilla oli laillinen lupa käydä pitämässä hengellisiä juhlia Pietarin kuvernementissä asuvien suomalaisten keskuudessa. He saivat myös levittää suomenkielistä hengellistä kirjallisuutta. Usein yhdessä Suomesta vierailevien puhujien kanssa järjestettiin kesäisin evankeliumijuhlia eri puolilla Inkerinmaata.

Ompeluseuroja oli toiminnassa kaupungissa sekä maaseudulla. Pietarissa toimineen ompeluseuran tervehdyksenä saatiin lukea tällaista:

> ”Suuressa miljoonakaupungissa he työskentelevät kaikessa heikkoudessa veriarmon elähyttäminä. Kerran viikossa kokoontuu Pietarin Viipurin puolen ompeluseura yhden ja toisen luona. Luetaan, lauletaan, puhutaan ja puhellaan isänmaasta, joka on ylhäällä, joka on vapaa, jossa meidän menomme on, josta myös veriylkäämme odotamme viemään meidät iäisiin hääpitoihin. Siellä vajaa kaikki lakkaa ja täydellinen lepo alkaa. Älkäämme väsykö ja tulko hitaiksi, vaan kiiruhtakaamme päämäärään. Sinne Jeesus verensä voimalla meidät kaikki saattakoon. Hänelle yksin ylistys ja kunnia.”[76]

Inkerissä toimineita saarnaajia

Jooseppi Matikainen

Antti Vitikainen

Samuli Halttunen
Inkerinmaan Evankeliumiyh-
distyksen johtokunnan jäsen,
myös srk:n hoitaja

Iisakki Häkkinen, joka uskon-
nollisista syistä erotettiin
oppikoulusta, yritti Suomeen,
joutui kiinni ja murhattiin.

Venäjän vallankumouksen aikoina Evankeliumiyhdistyksen toiminta Inkerissä tyrehtyi. Yhteys Suomeen katkesi. Muutamat saarnaajat olivat kyllä jatkuvasti liikkeellä, mutta toiminta oli hajanaista ja vailla johtoa.[77]

Mutta vuonna 1922 saatiin jälleen asiat järjestykseen. Silloin perustettiin "Inkerinmaan Suomalainen Luterilainen Evankeliumiyhdistys", joka laillisessa järjestyksessä rekisteröitiin ja sen säännöt valtiovallan toimesta hyväksyttiin. Tämän yhdistyksen perustava kokous pidettiin Tuutarin Peräkylässä Aapram Kurikan talossa, joka sittemmin tulikin olemaan keskeisin paikka yhdistyksen toiminnassa. Tuutari keskellä Inkerinmaata korkeine mäkineen oli kuin Inkerin sydän, jossa evankeliumin elähyttävä voima näin pääsi sykähtelemään.

Kurikka luovutti entisen kauppahuoneistonsa yhdistykselle. Siitä saatiin ensimmäinen rukoushuone jonka Kurikka kunnosti laittaen saarnatuolin ja penkit, joten siitä tuli hyvin viihtyisä ja tarkoitukseen erittäin sopiva. Myöhemmin yhdistys sai niinikään lahjaksi rukoushuoneen Kelton Koskelta sekä Hietamäen Kauppilasta.[78]

Evankeliumiyhdistyksen johtokuntaan kuuluivat: puheenjohtaja, maanviljelijä, entinen pika-ajuri, saarnaaja *Heikki Töyli* Spankkovalta, varapuheenjohtaja Rääpyvän kirkkoherra, rovasti *S. J. Laurikkala,* sihteeri ja rahastonhoitaja, maanviljelijä, pika-ajuri *Juhana Kuortti* Kupanitsan Korkasta, sekä muina jäseninä entinen kauppias, saarnaaja *Aapram Kurikka* Tuutarin Peräkylästä ja maanviljelijä, saarnaaja *Samuli Halttunen* Kupanitsan Luumitsasta.

Yhdistys oli kiinteässä yhteistyössä konsistorin kanssa. Häiritsevää kitkaa ei ollut havaittavissa. Niinpä piispa Oscar Palsa puhuessaan Inkerinmaan yleisessä kirkolliskokouksessa Pietarin suomalaisessa P. Marian kirkossa v. 1925 totesi, että Evankeliumiyhdistys oli kuin oppilaitos, jossa valmistettiin pappeja Inkerin suomalaisiin seurakuntiin. Suuri osa seurakunnanhoitajiksi 1920-luvulla nimite-

tyistä olikin — kuten edellä on todettu — Evankeliumiyhdistyksen saarnaajajoukkoa.

Yhdistyksen matkasaarnaajina ovat toimineet ennen mainittujen lisäksi seuraavat henkilöt:

Samuli Halttunen, Iisakki Hyrri, Jooseppi Ijavainen, Juhana Kajava, Antti Karhu, Matti Kohonen, Antti Kunttu, Aatami Kuortti, Aapram Kurikka, Jooseppi Matikainen, Jooseppi Myhkyrä, Antti Paajanen, Aleksanteri Soittu, Antti Suomalainen, Andrus Tarassu, Heikki Töyli, Juhana Vaasseli, Juhana Varonen, Pekka Virkki, Iisakki Virranen ja Antti Vitikainen.

Yhdistys järjesti saarnakursseja ja veljespäiviä. Kursseilla kiinnitettiin päähuomio selkeän evankeliumin julistamiseen, mutta myöskin saarnan rakennetta ja kielellistä ilmaisua pidettiin tärkeänä.

Eräs kokelas saarnasi: ”Uskonto on vähitellen kehittynyt ja siitä on tullut merkittävä voima ...” Hän joutui selvittelemään, mitä hän tarkoitti uskonnon kehittymisellä. Miehelle annettiin lupa lukea saarnoja Lutherin postillasta.

Eräs ”kovan t:n yhtistyksen mies” sanoi kritiikkisaarnassaan tähän tapaan: ”Meitän pitää puhdaasti ja selkeästi julistaa sanomaa Kristuksesta.”

Tämä lause tuli esille saarnaa arvosteltaessa. Miestä kehotettiin lausumaan sanat: — meidän, puhtaasti. ”Meitän, puhdaasti”, virkkoi kokelas pontevasti. ”Kuule, veljeni, meidän sekä teidän pitää oppia puhtaasti sanomaan puhtaasti!” huomautti Simo Pennanen.

Hartaushetkiä ja juhlia pidettiin ahkerasti. Virsikirjan ohella Siionin Kannel oli hyvin tunnettu ja rakas. Eräissä seurakunnissa kirkkoneuvoston päätöksen mukaisesti yhteisissä jumalanpalveluksissa laulettiin saarnan jälkeen yksi laulu Siionin Kanteleesta. Näin meneteltiin ainakin Koprinassa, Kupanitsassa ja Moloskovitsassa.[79]

Mutta v. 1930 Evankeliumiyhdistys sai kokea ankaran kolauksen. Stalinin kolhoosijärjestelmä-suunnitelmat törmäsivät yhdistyksen toimintaa vastaan. Saarnaajat piti rekisteröidä määrätyille paikkakunnille. He eivät voineet

muualle matkustaa. Jokaista tilaisuutta varten piti hankkia paikallisesta neuvostosta erikoislupa. Kolhoosin töitä ei saanut häiritä.

Tämä matkarajoitus merkitsi kuoliniskua Evankeliumiyhdistyksen järjestäytyneelle toiminnalle. Kuitenkin vielä 1930-luvun alussa on kirjallisia tietoja yhdistyksen saarnaajien liikkumisesta seurakunnassa. Haastatellut henkilöt ovat muistelleet saarnaajien käyntejä vielä myöhemmiltäkin vuosilta.[80]

Seurakunnanhoitajina ja kotipaikallaan saarnaajat jatkoivat työtään. Arvioitaessa evankelisen herätysliikkeen kokonaisvaikutusta Inkerinmaalla on todettava, että 1920-luvun seurakunnanhoitajajärjestelmällä oli suuri merkitys. Pappistehtäviä hoitavien saarnaajien välityksellä evankelinen herätysliike ulotti vaikutuksensa sellaisiinkin seurakuntiin, joissa matkapuhujat eivät olleet aikaisemmin säännöllisesti liikkuneet. Näin myös Siionin Kannel tuli yhä tutummaksi kaikkialla inkerinsuomalaisten keskuudessa.[81]

Toiminnallisesti voimakkainta evankelisen herätysliikkeen vaikutus oli Keltossa ja Kupanitsassa, mutta muistettava on erityisesti myös Länsi-Inkerin seurakunnat Skuoritsa, Koprina, Moloskovitsa, Spankkova, Tuutari ja Venjoki. 1920-luvun herätystä Inkerin seurakunnissa voidaan kokonaisuudessaan luonnehtia perusilmeeltään evankeliseksi, vaikka se ei kaikkialla tietoisesti jäsentynytkään nimenomaan Evankeliumiyhdistyksen yhteyksiin.

Inkerinsuomalaisia hajaannuksessa ennen sotavuosia

Vuosina 1919—1920 Inkerissä vallinneen sotaisen ja levottoman ajan johdosta sieltä siirtyi paljon ihmisiä Suomeen. Varsinkin rajapitäjistä, kuten Lempaalasta, Miikkulaisista, Valkeasaaresta ja Vuolelta, lähtivät ihmiset etsimään turvapaikkaa esi-isien maasta.

Kirkon ja seurakuntaelämän kunnioitus ohjasi näiden pakolaisten toimintoja. Kiinteä, järjestetty seurakuntatyö jatkui heidän keskuudessaan Inkerin pakolaisseurakunnan nimellä.

Tämän seurakunnan keskuspaikka on ollut Viipuri. Pääosa jäsenistöstä asui Viipurissa ja sen ympäristöpitäjissä. Pienehköjä inkeriläisryhmiä sijoittui asumaan eri puolille Suomea. Heihin seurakunnanhoitajat ovat pyrkineet pitämään säännöllistä yhteyttä. Vuonna 1928 valittiin seurakunnan toiminnasta vastaavat kirkonmiehet inkeriläiseen tapaan suurempiin pakolaiskeskuksiin.

Lokakuussa 1919 Savonlinnan tuomiokapituli määräsi entisen Lempaalan kirkkoherran Paavo (Paul) Sonnyn ”Inkerin pakolaisten kirkollisten asiain huoltajan toimeen”. Sonny siirtyi vuonna 1923 Sakkolan kirkkoherraksi ja hänen jälkeensä pakolaisseurakunnan kaitsijana toimi vuoden 1926 marraskuun loppuun saakka entinen Valkeasaaren kirkkoherra Alfred Forstadius.

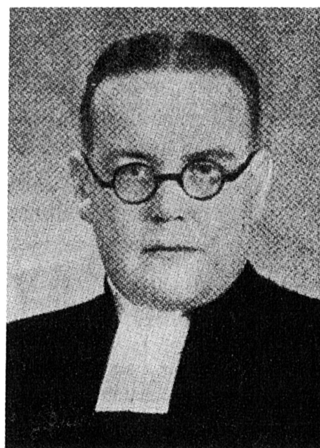
Forstadiuksen jälkeen Viipurin hiippakunnan tuomiokapituli, jonka alaisuuteen pakolaisseurakunnan toiminta oli järjestetty, antoi pakolaisseurakunnan hoitajan tehtävään määräyksen 1.12.1926 alkaen Juho (Juhana) Varjovaaralle.

Jooseppi Ijavainen

Rovasti J. Varjovaara.

Pastori Reino Ylönen.

Spankkovassa vuonna 1877 syntynyt Varjovaara toimi Suomen Lähetysseuran matkasaarnaajana Inkerissä vuosina 1905—1914 ja sen jälkeen Suomessa. Vuonna 1922 hänet kutsuttiin Markkova-Järvisaaren ja vuonna 1927 Pietarin Pyhän Marian seurakunnan kirkkoherraksi, mutta hän ei saanut viranomaisten lupaa tulla tähän virkaan. Pakolaisseurakunnan hoitajana Juho Varjovaara toimi aina eläkkeelle siirtymiseensä saakka vuonna 1948.[82]

Kun joku onnistui pääsemään Inkeristä vapaaseen Suomeen, hänelle oli sangen mieluista liittyä tähän seurakuntaan, jossa kaikki tuntui kotoisalta. Kohtalonyhteys vei lähemmäksi toisia, joille oli suotu sama osa. Saatiin kokea käytännössä todeksi, että jaettu suru oli vain puoli surua ja jaettu ilo oli kaksinkertainen ilo.

Alkuaikoina 1920-luvun melko yleinen käsitys Inkerin pakolaisten keskuudessa oli, että piakkoin päästäisiin takaisin Inkeriin. Siksi myös mielellään pysyttiin pakolaisseurakunnan jäseninä. Kun aika kului ja paluutoiveet heikkenivät, yhä useammat inkeriläiset liittyivät normaalin seurakuntatyön yhteyksiin muualla Suomessa.

Tarton rauhansopimuksessa vuonna 1920 määriteltiin Eestin ja Neuvostoliiton raja. Osa Kosemkinan seurakunnasta samoin kuin myös Narvan suomalaisen seurakunnan jäsenet jäivät Eestin puolelle. Tällä Narva-Joensuun alueella asui 13 kylässä noin 2 000 henkeä, joista suunnilleen puolet oli luterilaisia.

Narvan Pyhän Mikaelin seurakunnan kirkkoherra toimi vuodesta 1920 lähtien Moloskovitsan seurakunnan entinen kirkkoherra Frithjof Georg Slöör ja lukkarina vuodesta 1923 lähtien Kattila-Soikkola-Novasolkan entinen lukkari Aatami Hyrri, joka oli kotoisin Kupanitsan Luumitsasta. Kirkkoherra Slöör siirtyi Narvasta Suomeen vuonna 1928. Tässä tilanteessa kysymys alueen inkerinsuomalaisen väestön hoitamisesta nousi polttavana esiin.

Jo vuonna 1924 oli yhteyttä Suomeen alettu pitää Narvan seurakunnasta Suomen Kirkon Seurakuntatyön Kes-

kusliiton (SKSK) diasporatoimikunnan välityksellä. Niinpä vuonna 1925 Aleksi Lehtonen ja Osmo Tiililä kävivät piispa Jaakko Gummeruksen aloitteesta tutustumassa tilanteeseen Narvassa ja sen ympäristössä. SKSK:n ohella myös Lähetysseurassa pohdittiin 1920-luvun lopulla yhteydenpidon säännöllistä aloittamista Eestin-Inkeriin.[83]

Uuteen vaiheeseen käytännön toimissa päästiin, kun Herättäjä-Yhdistys kesällä 1930 päätti lähettää oman työntekijänsä hoitamaan alueen inkerinsuomalaisia. Pastori H. K. Erviö kiinnitettiin Herättäjä-Yhdistyksen palvelukseen 1.6.1930 alkaen. Erviön aikana seurakuntatyö elpyi. Jumalanpalveluksia pidettiin joka toinen sunnuntai Narvassa ja joka toinen Kallivierissä.

Kallivierin kylään rakennettiin oma kirkko. Rakennustyöt oli aloitettu jo keväällä 1930 ja kirkko vihittiin käyttöön 25.10.1931. Vihkimisen toimitti Tampereen hiippakunnan piispa Jaakko Gummerus. Juhlaan oli saapunut runsaasti inkerinsuomalaisia ja virolaisia. Vieraita oli myös Suomesta ja Unkarista.

H. K. Erviö toimi uutterasti Eestin-Inkerissä seitsemän vuotta. Tärkeänä tukena hänelle oli kanttori Aatami Hyrri, joka sitten alueen saksalaismiehityksen aikana muutti Suomeen. 1930-luvulla herännäisyyden ystävät Suomesta pitivät aktiivisesti yhteyksiä alueen inkerinsuomalaisiin. Erviö aloitti näinä vuosina työn heimolähetyksen merkeissä myös liiviläisten keskuudessa, joita asui pieni joukko Latvian alueella Kuurinmaan pohjoisosassa.[84]

Muistettava on myös, että uudenheräyksen lestadiolaisilla oli Suomesta tiivistä yhteyttä Narvan seurakuntaan, kuten muuallekin Eestiin. Varsinaisesti yhteydenpito ei kuitenkaan suuntautunut nimenomaan inkerinsuomalaisiin.[85]

Erviön muutettua Suomeen vuonna 1937 jäi seurakuntatyö Kallivierissä tilapäisen hoidon varaan. Tilanne korjautui jälleen, kun syksyllä 1938 pastori Reino Ylönen sai toimiluvan Eestin-Inkeriin. Ylösen uhrautuva ja siunauksellinen toiminta jatkui kesään 1940 saakka, jolloin Neu-

Kallivierin kirkko.

vostoliitto miehitti Eestin. Tässä vaiheessa pastori Ylönen joutui olemaan jonkin aikaa vankilassa, josta hänet vapautettiin vuonna 1941.[86]

Sotavuodet merkitsivät suurta mullistusta myös tämän alueen inkeriläisväestölle. Suurin osa Kallivierin seurakuntalaisista evakuoitiin Suomeen vuonna 1943. Kallivierin kirkko purettiin todennäköisesti vuonna 1948.

Toiveita ja pettymyksiä

Kirkonkellojen ääni oli 1930-luvun lopulla vaiennut Inkerissä. Kirkot ja rukoushuoneet oli muutettu palvelemaan muita tarkoituksia. Papit oli viety pois, konsistorin toiminta oli loppunut ja uskonnolliset juhlapäivät oli poistettu käytännöstä. suuri osa inkerinsuomalaisista oli viety pois synnyinseudultaan. Kotoisille konnuille jääneet elivät kuin usvaisen sumun keskellä. Heidän piti totutella elämään ja toimimaan aivan uuden mallin mukaan. He olivat sidotut omaan kolhoosiinsa, jossa saivat työskennellä työnjohtajiensa opastuksella. Heille vakuutettiin yhä uudestaan ja uudestaan, miten "isä Stalinin ansiosta saatiin parempi elämä, saatiin iloisempi elämä".

Talvisodan kynnyksellä v. 1939 Inkerin miehet kutsuttiin armeijaan. Heitä ihmetytti, kun saivat pukimikseen aivan toisenlaiset tamineet, kuin puna-armeijalaisilla oli. Heille selitettiin, että he tulisivat olemaan vapautetun Suomen valiojoukkoa. Paraatia varten heidät varustettiin. Mutta Molotovin lupaama paraati jäi pitämättä.[87]

Syksyllä 1941 saksalaiset joukot etenivät Pietarin porteille. Suuri osa Inkerinmaasta joutui saksalaisten miehittämäksi. Sotaisen jylinän tuntumassa Inkerissä ruvettiin kunnostamaan kirkkoja. Saksalaiset sotilasviranomaiset antoivat siihen luvan. Kupanitsan, Moloskovitsan, Koprinan, Skuoritsan ja Spankkovan kirkoissa saatiin kokoontua Jumalan sanan ääreen.[88]

"Se tuntui suorastaan ihmeelliseltä, kun Korkan kansakoululta alkoi kuulua kirkonkellojen soitto. Saksalainen sotamies kiiruhti ilmoittamaan, että saimme mennä kuuntelemaan radiojumalanpalvelusta, joka kuului Suomesta.

Ei oikein tahtonut uskoa, että se oli totta." Uskontuli ei ollut sammunut inkerinsuomalaisten sieluista. Nyt osattiin paremmin kuin ennen kiittää Jumalaa, joka suuressa armossaan antoi valonsa loistaa pimeyteen.

Seurakunnallinen toiminta Länsi-Inkerissä elpyi, kun pastori Juhani Jääskeläinen Suomesta nimettiin järjestämään kirkollista työtä tällä alueella. Jääskeläinen toimi tässä tehtävässä vuosina 1942—1944. Inkerinmaalla Keltossa syntyneenä Juhani Jääskeläisellä oli hyvät edellytykset saada yhteys inkerinsuomalaiseen väestöön. Innostuneena hän vuonna 1942 kertoo työstään:

> "Kansa täällä kokoontuu mielellään kirkkoon. He tulevat pitkienkin matkojen päästä. He ovat hyvin herkkiä. Sain kokea minulle ennen näkemätöntä. Kun lausuin kehotuksen rukoukseen, niin kuului kuin humaus. Huomasin, että koko seurakunta oli mennyt polvilleen."[89]

Vuonna 1943 alkoi jälleen uusi vaihe. Suomen valtiovallan kutsumina inkerinsuomalaiset saivat siirtyä Suomeen, esivanhempiensa kotimaahan. Tämä matka muodostui sangen vaivalloiseksi. Monet siirtolaiset joutuivat pitkähkön ajan kokemaan leirielämän hankaluuksia Eestissä, johon heidät Inkeristä ensin kuljetettiin. Sitten seurasi jännittävä matka yli Suomenlahden. Eräs Inkerin siirtolainen kuvaili matkaa tähän tapaan:

> "Virosta lähdettyämme tähyilimme laivan kulkusuuntaan kohti pohjoista. Siellähän oli meidän kotimaamme. Suomi ottaisi meidät syliinsä kuin hellä äiti itkevät lapsensa. Jo alkoi häämöttää ranta. Se oli Suomi — suloinen Suomenmaa! Sydämeni oli kiitosta tulvillaan.
>
> Laivamme saapui Hangon satamaan. Ystävälliset lotat huolehtivat meidän hyvinvoinnistamme.
>
> Miten ollakaan! Kesken kaiken kuulin kirkonkellojen soittoa. En voinut kuunnella sitä polvistumatta ja kiittämättä Jumalaa. Oi, oliko tämä kaikki totta! Mahtaako tuntua vieläkin suloisemmalta silloin, kun pääsemme iäiseen kotiin? Jumala on hyvä. Kaikki loppuu aikanaan, armonsa ei milloinkaan? Hän kääntää kaikki asiat parhain päin."[90]

Inkerinsuomalaiset eivät saaneet kauan asua rauhassa esi-isiensä maassa. Sodan päätyttyä Neuvostoliiton viranomaiset ryhtyivät toimenpiteisiin siirtolaisten palauttamiseksi Neuvostoliittoon. Suomeen siirrettyjen inkerinsuomalaisten kokonaismäärä oli n. 63 000 henkilöä. Rauhansopimuksen mukaan heidän ei olisi tarvinnut lähteä kotiin takaisin, jos eivät olisi halunneet. Kuitenkin n. 55 000 inkerinsuomalaista palasi vuoden 1944 lopussa takaisin Neuvostoliittoon. Suomeen jääneistä n. 8 000:sta inkerinsuomalaisesta siirtyi seuraavien vuosien aikana likimäärin puolet Ruotsiin.[91]

"Mikä on ollut tämän siirron merkitys? Ehkä tärkeimpänä voidaan pitää sitä, että väestö pelastui sodan jaloista sen uudelleen vyöryessä Inkerin yli. Niille, jotka ovat jääneet Suomeen tai muuttaneet Ruotsiin tämä siirto on merkinnyt monella tavalla kokonaan uuden elämänympäristön muodostumista. Meidän on vaikea nähdä, mikä ihmisten ja ihmisryhmien kohtalon ohjaajalla on ollut tarkoituksena kaikella sillä, mikä tähän siirtoon on liittynyt. Mutta voimme olla vakuutettuja siitä, että silloin kun työ on tapahtunut vilpittömän rakkauden hengessä, se aikanaan on tuottava hedelmää."[92]

Inkerinsuomalaiset joutuivat erityisesti kärsimään suomalaisuutensa takia. Kun sodan aikana Pietarista evakuoitiin väestöä Siperiaan, merkittiin inkerinsuomalaisten passeihin 38. pykälä, joka osoitti henkilön olevan epäluotettavan, jonka oli määräaikoina ilmoittauduttava viranomaisille, eikä hän saanut muuttaa asuinpaikkaa ilman lupaa. Sodan loputtua kuitenkin monet perheet pääsivät palaamaan Inkeriin. Kotiseudullaan he pääsivät jonkunlaiseen elämisen alkuun. Mutta sitten seurasi jälleen uusi isku: 48 tunnin sisällä oli poistuttava Leningradin alueelta. Heidän tuli luovuttaa talonsa ja irtaimistonsa venäläisille asukkaille.

Myöskään Suomesta palannut väki ei päässyt toiveistaan huolimatta asettumaan Inkerinmaalle. Pysähtymättä Leningradiin junat jatkoivat kohti itää, jossa inkerinsuomalaisten

sijoituspaikoiksi tuli jälleen kaukaisia paikkoja Uralilla ja Siperiassa. Vuodesta 1948 lähtien tilanne on kuitenkin vähitellen muuttunut. Neuvostoliiton ja Suomen välinen ystävyys- ja avunantosopimus on osaltaan vaikuttanut myös inkerinsuomalaisten asemaan. Paluumuutto Siperiasta kotiseudulle tai ainakin kotiseutua lähemmäksi saattoi alkaa. Toinen merkittävä paluumuuton kausi saatiin elää Stalinin kuoleman jälkeen 1950-luvun puolivälistä lähtien.[93]

Vuoden 1950 vaiheilla viranomaisten toimesta ilmoitettiin, että kaikki suomenkieliset asukkaat saisivat muuttaa Neuvosto-Karjalaan, jossa he saisivat pysyvän asuinsijan sekä työtä ja toimeentulon. Valtiovallan taholta annettiin siirtolaisille pieniä asuntotontteja ja lainoja omakotitalojen rakentamiseen. Näin järjestyi uusi kotipaikka. Inkerinsuomalaiset ovat rakentaneet Petroskoin kaupungin ympäristöön ja muuallekin Itä-Karjalaan tuhansia omakotitaloja. Arvioiden mukaan noin 20 000 inkerinsuomalaista asuu nykyisin Itä-Karjalassa.[94]

Tästä Petroskoihin ja sen ympäristöön sijoittuneesta inkerinsuomalaisesta väestöstä kirjoitettiin 1960-luvun alussa näin:

> He tulevat taloudellisesti hyvin toimeen. Mutta he kaipaavat kirkkoa — heidän sielunsa janoaa elävää Jumalaa.
>
> Eräs heistä kirjoitti ystävälleen Ruotsiin: "Kävin Narvassa. Sain liittyä Narvan Aleksanterin seurakuntaan. Virolainen rovasti oli hyvin ystävällinen. Hän ymmärtää hyvin suomea. Olen iloinen, kun sain liittyä seurakuntaan. Nyt olen taas luterilaisen seurakunnan jäsen."[95]

Petroskoi muodostui näin inkerinsuomalaisten tärkeäksi keskukseksi Neuvostoliitossa. Vähitellen on myös entiselle kotiseudulle Leningradin ympäristöön päässyt siirtymään yhä enemmän inkeriläisväestöä. Monet ovat viime vuosina voineet hankkia omistukseensa taloja syntymäkylistään. Leningradissa ja sen ympäristössä arvioidaan nykyisin olevan noin 23—25 000 inkerinsuomalaista.

Kolmas tärkeä inkerinsuomalaisten keskusalue on Eesti, jonne monet Siperiasta jo 1940-luvulla palanneet ensiksi suuntasivat matkansa, kun asettuminen Leningradiin estettiin. Eestissä on Tallinnan ohella monia inkerinsuomalaiskeskuksia. Aivan viime vuosina on monelle paikkakunnalle perustettu inkerinsuomalaisten seuroja, joiden yhdyselimeksi 25.1.1989 perustettiin Eestin Inkerinsuomalaisten Liitto.[96] Arviolta noin 18 000 inkerinsuomalaista asuu nykyisin Eestin alueella.

Rov. Juhani Jääskeläinen

Viestejä 1950- ja 1960-luvulta

Suomessa tunnettiin 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa inkerinsuomalaisten tilannetta melko vähän. Poliittiset tekijät osaltaan vaikuttivat siihen, että lehdistössä inkeriläisten asioista kirjoitettiin pidättyvästi ja varovaisesti.[97] Viestejä välittyi Neuvostoliittoon matkoja tehneiden kertoessa havaintojaan ja jonkin verran myös kirjeitse saaduissa terveisissä.

Eräs Pietarissa turistimatkalla käynyt inkerinsuomalainen kertoi vuonna 1960:

> ”Menin katsomaan Pyhän Marian kirkkoa Pietarissa. Se oli päältä katsoen entisenlainen. Ovi oli auki. Menin sisälle. Siellä oli suuri kasa luutia keskellä kirkon lattiaa. Venäläinen naishenkilö riensi kyselemään, mitä asiaa minulla oli. Sanoin tulleeni katsomaan kirkkoa, jossa entiseen aikaan olin usein käynyt. ’Ah, niin, kyllä tämä on ollut kirkko. A vot, nyt se palvelee muita asioita. Täällä on eräitä työläisasuntoja, ja minä olen vartijana. Minulla on hyvä toimi. Tässä meillä luutavarasto’ venakko selitti. Huoaten ja haikein mielin lähdin pois kirkosta.”[98]

Spankkovan kirkko paloi sodan aikana, mutta kiviseinät jäivät pystyyn. Tätä kirkkoa seurakuntalaiset pyysivät käyttöönsä. Saarnaaja Matti Kukkonen kirjoitti ystävälleen Helsinkiin v. 1957:

> ”Jaakko-veli on innokkaasti toiminut Spankkovan kirkon puolesta. Hän keräsi anomukseen paljon nimiä ja esitti viranomaisille pyynnön, että seurakunta saisi remontteerata kirkon. Neuvostossa sanottiin, että pitää odottaa. Odotamme nyt toivossa. Kaikki on Jumalan kädessä.”

Elokuussa v. 1958 vietettiin Keltossa hautausmaalla evankeliumijuhlaa, jossa oli mukana entinen kelttolainen, joka nykyään asuu Helsingissä. Hän kertoi tähän tapaan:

Juhlakansaa Kelton hautausmaalla v. 1958. Juhlassa julistivat evankeliumia Paavo Haimi, Matti Kukkonen ja Juhana Vaasseli.

Samassa juhlassa tapahtui näiden nuorten konfirmaatio hautausmaalla, avoimen taivaan alla.

"Hävitetyn kirkon raunioiden ääreen oli penkeistä laitettu alttarikehys. Kansaa oli juhlassa äärettömän paljon, heistä suuri osa nuorta väkeä. Juhla kesti koko päivän. Virsikirjoja ja Siionin Kanteleita ei näkynyt monellakaan olevan. Mutta veisuu oli voimakasta. Tuntui, että kansa oli kokosydämisesti mukana juhlassa. Heillä oli sanan nälkää. Juhlassa puhuivat Matti Kukkonen, Juhana Vaasseli ja Paavo Haimi."[99]

2.7.1959 päivätyssä kirjeessä Matti Kukkonen kirjoitti ystävälleen Helsinkiin:

"Asiat ovat ikävästi. Juhlien pitäminen on kielletty. Ei saa kokoontua mihinkään. On käyty kaikkialta kysymässä. On vastattu, että menkää venäläiseen kirkkoon toimittamaan asianne. Ihmiset tahtoisivat kokoontua juhlimaan, mutta mitäs teet, kun on kielletty. Hautajaiset saa toimittaa, mutta pienellä joukolla. Sellainen on kohtalomme. On luvattu Spankkovan kirkko. Jos se toteutuu, niin kirjoitan. Viime kuussa minut haettiin autolla ministeriöön. Ministeri kysyi: 'Kukkonen, kävittekö kastamassa lapsia Prääsän piirissä?' 'En ole käynyt', vastasin. Hän sanoi: 'Älä mene, ole kotona, mutta jos menet, annan oikeuteen ja joudut saamaan rangaistuksen'

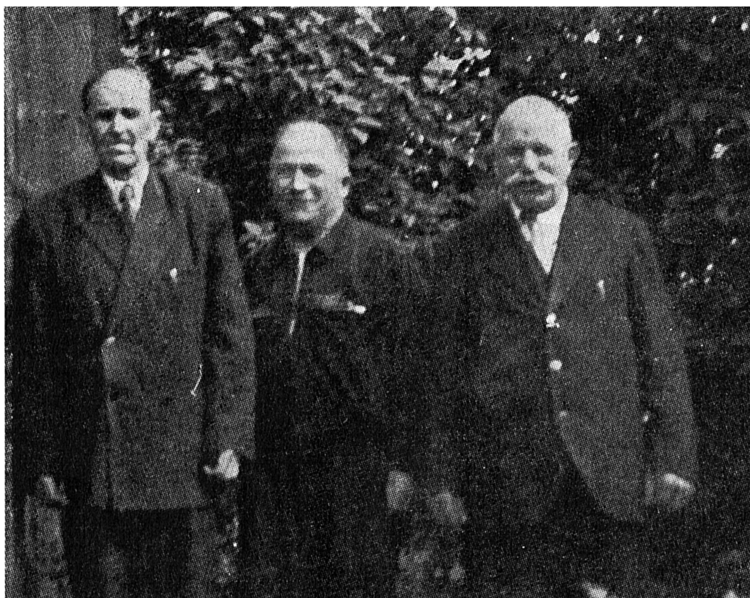
Kyselin, mitä oli tehtävä suomalaisille lapsille. Hän vastasi, että ne saa viedä venäläiseen kirkkoon. Sanoin, että he eivät mene, koska ovat suomalaisia ja luterilaisia ja pyysin, että meille luterilaisille annettaisiin huone, jossa voisimme toimia. Hän vastasi: 'Jo neljäkymmentä vuotta olette olleet ilman, ei sitä nytkään tule'.

Tällainen on tilanne."

17.7.1959 Matti Kukkonen kirjoitti:

"Hietamäen hautausmaalla saimme viettää juhlaa 12.7.1959. Miliisipäällikkö antoi luvan. Tämä oli ensimmäinen juhla Hietamäellä sodan jälkeen. Kansaa oli paljon. Saimme julistaa evankeliumia. Teillä ei ole käsitystä oloistamme. Ministeriössä sanottiin, että lapset olisi vietävä kastettavaksi venäläiseen kirkkoon. Me emme ole saaneet kirkkoa. Aina vaan luvataan, kuten Jaakko-veljelle luvattiin Spankkovan kirkko. Jaakko-veli kuoli. Kirkkoa ei saatu. Hautajaisiinkaan ei saa tulla muuta kuin lähimmät sukulaiset. Jospa jo pääsisin iäiseen kotiin!"

5.8.1959 päivätyssä kirjeessä sama kirjoittaja kuin edellä viestittää:

Kolme sananjulistajaa, kaikki Keltosta kotoisin: Juhana Vaasseli, Paavo Haimi ja Matti Kukkonen.

sanomaa. Hän päätti kirjeensä tähän tapaan: ”Sinne iäiseen kotiinhan mekin pian pääsemme Jeesuksen lunastusveren tähden.”[102]

Matti Kukkonen, joka oli kotoisin Keltosta, asui viimeiset vuotensa Petroskoissa, josta hän teki ahkerasti saarnamatkoja Inkeriin. Petroskoissa ovat niinikään asuneet Keltosta kotoisin olevat pappisvanhukset Paavo Haimi ja Juhana Vaasseli, jotka kumpikin joutuivat Stalinin komennon aikana olemaan keskitysleirissä lähes kaksikymmentä vuotta. Päästyänsä vapauteen he ryhtyivät hoitelemaan pappistehtäviä. Näiden pappien toiminta-alue on ollut laaja käsittäen koko Inkerinmaan ja Itä-Karjalan. Eivät he kaikkialle ole ehtineet. Siksi myös maallikkosaarnaajat ovat suorittaneet papillisia tehtäviä.

Juhana Vaasseli kuoli 22.12.1961. Eräs hänen seurakuntalaisistaan kirjoitti ystävälleen Ruotsiin tammikuussa v. 1962:

”Uudenvuoden aattona saatoimme haudan lepoon sielunpaimenemme Juhana Vaasselin ruumiin odottamaan iäisen aamun koittoa. Vuotta aikaisemmin hän oli meidän kodissamme pitämässä hartaushetkeä sekä kastejuhlaa. Silloin vietimme meillä uudenvuoden vastaanottojuhlan. Nyt rakas sielunpaimenemme on poissa. Hän pääsi tätä vuotta ottamaan vastaan kuoleman virran toisella puolella. Nyt hän on vapaa kaikesta tuskasta ja synkästä menneisyydestä, josta hän meille usein kertoi. Hän on voittanut.

— Oi päivä suuri, autuas,
kun taistot taukoaa ...
On silloin yhteen saapuneet
Kristuksen ystävät,
hajalla täällä asuneet
yhdessä kiittävät. —

Jospa mekin sinne pian pääsisimme.”[103]

Opettaja Antti Kekki kuvaili vuonna 1958 kokemiaan ja näkemiään seuraavasti:

”Olin tilaisuudessa tänä syksynä käymässä synnyinseudulla Inkerissä.

Neljäkymmentä vuotta tuli kuluneeksi, kun Inkeristä tulin lähteneeksi lopullisesti. Sinä aikana ehti paljon muuttua. Olihan kaksi sotaakin tuhojaan jakanut kotiseudun ylle.

Kävin kirkonkylässäkin, Kupanitsassa. Kirkko seisoo paikallaan, torni sodassa särkyneenä. Hevosilla ajoivat kirkkoon sisään. Ovi oli auki, astuin sisälle. Viljaa oli varastoitu kummallekin sivulle lattialle, myös alttarin paikalle. Sisällä oli miehiä ja naisia säkit kainalossa. Oli kaiketi viljan jako käynnissä. Kylässä oli kolhoosi. Kuulin suomalaista puhetta. Käännyin sinne ja sanoin: ’Hyvää päivää, terveisiä Suomesta!’ Ryhmässä oli kolme suomalaista naista Seropitsan kylästä. Välittömästi kysyi eräs heistä: ’Tulitteko sitä varten, että me saisimme kirkon jälleen kirkoksi?’

Kaksi kertaa vielä kysyttiin näin. Mitä voi matkamies vastata tällaiseen kysymykseen kuin kohottaa hartaan rukouksen myös Hänelle, joka voi sen tehdä. Kirkon kaipuu, Jumalan sanan nälkä on siellä suuri.

"Olemme onnellisia, kun saamme elää uskossa ...

Viettäessämme juhlaa Hietamäen hautausmaalla minua kutsuttiin Tuutariin. Matkustin sen kautta. Siellä kyselivät, eikö Tuutarin hautausmaallekin voisi järjestää evankeliumijuhlaa. Kehotin heitä hankkimaan viranomaisilta luvan. Se emäntä meni pyytämään lupaa ja se myönnettiin. Elokuun 2 päivänä olisi voitu pitää juhla. Nyt tuli kiire. Mutta ..."

Tähän katkesi Matin kirjoitus. Pisteenä oli isohko mustetahra. Toisella sivulla oli eri käsialalla kirjoitettu:

"Anteeksi. Tätä kirjettä jatkaa naapuri, sillä Matti-veli sai halvauksen ja joutui sairaalaan. Kirjoitamme myöhemmin. Jäämme Jumalan ihmeelliseen hoitoon.

Terveisin

Helena Haponen."

Edellä mainitusta Tuutarin juhlasta kirjoitti eräs ystävälleen Ruotsiin, että sanottu juhla ei mennyt häiriöttä. Pappi Juhana Vaasseli pidätettiin, ettei hän päässyt juhlaan puhumaan. Emäntä, joka oli hommannut luvan juhlan pitämiseen, joutui niinikään kuulusteltavaksi.[100]

13.10.1959 päiväämässään kirjeessä Matti Kukkonen jälleen kirjoitti:

"Yritän kirjoittaa, vaikka käteni ei oikeen tottele. Olen kotona. En voi nyt matkustella. Olisiko siellä Suomessa levyjä, joista saisi kuunnella Siionin Kantelen lauluja. Jospa saisin sellaisia. Tässä ikävässäni kuuntelisin. Olen iloinen, kun pari vuotta sitten sain Prätoriuksen Aarreaitan. Olen sitä lukenut. Sitä lukevat monet täällä ja ovat hyvällä mielellä. Taivaallinen Isä jätti minut vielä vähäksi aikaa tänne taistelujen keskelle. Terveiseni kaikille uskovaisille siellä.

Veljeydellä

Matti Kukkonen."[1]

Matti Kukkonen sai siirtyä toivomaansa lepoon 17.6.1961. Hän oli täyttänyt 76 vuotta. Ystävä, joka kuoleman viestin välitti Suomeen, kirjoitti, että he tulevat kauan kaihoten kaipaamaan Matti-veljeä, joka heille julisti suloista armon

Kristillistä hääväkeä Petroskoissa. Keskellä inkerinsuomalainen hääpari, edessä oikealla seurakunnanhoitaja Juhana Vaasseli.

Ryhmä inkerinsuomalaisia naissaarnaajia. Valok. S. Torikka Keltossa 1958.

Jotkut elävät kotiseudullaan. Tulevat toimeen, kuten he sanovat, mutta kaipaavat kirkkoa jälleen kirkoksi. Heillä voi joskus olla jostakin ehkä puutettakin, mutta sittenkin oli minulla sellainen tuntu, että heillä oli sisäistä voimaa, jota usko Jumalaan antoi heille jatkuvasti. Kirkon pikku torneissa olevat ristit olivat vielä paikoillaan kuin tästä todistamassa ...

Nämä terveiset tahdon juuri tässä heidän lujan uskonsa merkeissä tuoda kaikille. Eiköhän se johda meitäkin ajattelemaan muutakin kuin jokapäiväistä elämäämme vaivoineen ja murheineen.

Heillä eivät ole kirkkojen ovet avoinna jumalanpalveluksia varten, mutta silti heillä on luja usko. Mitenkä on meidän laitamme? Meillä ovat kirkon ovet avoinna. Menemmekö kylminä ohitse?"[104]

Hengellisestä kirjallisuudesta Inkerissä on huutava puute. Vuosina 1955—1956 voitiin Suomesta postitse lähettää heidän kaipaamiaan kirjoja. Virsikirja, Raamattu ja Siionin Kannel ovat siellä eniten kysyttyjä. Monet Inkerin siirtolaiset, joita on Suomessa ja Ruotsissa, lähettivät ystävilleen mainittuja kirjoja. Mutta vuoden 1957 alusta lähtien postitetut kirjat eivät menneet perille. Joku yritti lähettää kirjatussa paketissa. Sellainen paketti palautettiin lähettäjälle. Ristisiteenä lähetetyt eivät menneet perille eikä niitä palautettu.

Helsingissä asuva entinen kelttolainen maanviljelijä Simo Torikka kävi turistimatkalla Inkerissä kesällä v. 1959. Hän otti mukaansa virsi- ja evankeliumikirjan antaakseen sen ystävälleen lahjaksi.

"Mikä kirja tämä on?" venäläinen tullivirkailija tiedusteli.

"Se on virsi- ja rukouskirja", vastasi Torikka.

"Tällaisia kirjoja ei saa viedä!"

"Minä luen sitä matkalla", Torikka selitti.

"Lukekaa sitten, kun palaatte Suomeen. Saatte tämän kirjan paluumatkallanne takaisin", virkailija virkkoi ja takavarikoi kirjan.[105]

Aatami Kuortti kohtasi kesällä v. 1962 Helsingissä erään inkerinsuomalaisen naisen, joka oli ollut vierailemassa ystäviensä luona Suomessa ja nyt lähti paluumatkalle In-

keriin. Hän sanoi olevansa kovin kiitollinen, kun sai olla suomalaisessa kirkossa.

> ”Kyllä me nykyään radion välityksellä saamme kuulla, mutta eihän se ole sellaista, kun saa itse olla paikan päällä, nähdä ja kuulla kirkossa”, hän sanoi pyyhkien kyyneleitä poskipäiltään. Hän otti käsilaukustaan pienen Uuden testamentin ja ääni värähdellen virkkoi: ”Tämä on paras, minkä yritän viedä mennessäni omaisilleni Inkeriin. Ehkäpä tätä ei minulta oteta pois tullissa. Rukoilkaa puolestani!”

Inkerinsuomalaisia Ruotsissa

Kun sodan päätyttyä inkerinsuomalaisia vaadittiin palaamaan Venäjälle, niin monet heistä katsoivat parhaaksi pyrkiä länteen. Uhmaten vaaroja ja vaikeuksia he matkustivat salaa Ruotsiin, jonne heitä onnistui pääsemään muutamia tuhansia. Ruotsin hallitus myönsi pakolaisille turvapaikan.[106]

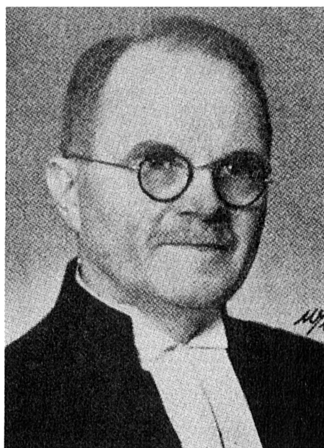
Pakolaiset sopeutuivat pian uusiin oloihin vapaassa maassa. Suurin osa heistä asettui kaupunkeihin. Boråsin kaupunki muodostui keskuspaikaksi. On todettava, että historia merkillisellä tavalla kiertää ”omia ympyröitään”. Sillä kerrotaan, että Boråsin kaupunkia perustettaessa uhkailtiin: — Ken ei annettuihin määräyksiin alistu, niin hänet lähetetään Inkerinmaalle. Olisiko ketään Boråsista Inkeriin lähetetty, siitä ei ole tietoa, mutta Borås sai ottaa vastaan suuren joukon inkerinsuomalaisia, jotka yritteliäinä ja ahkerina pian pääsivät uuden kotikaupunkinsa suosioon.[107]

Boråsin ohella inkerinsuomalaiskeskuksia muodostui myös muille paikkakunnille Ruotsissa. Göteborgin tuntumassa sijaitsevat Mölndal ja Mölnlycke olivat Ruotsin länsirannikon inkeriläiskeskuksia. Samoin on mainittava kaupungeista esimerkerkiksi Örebro, Eskilstuna, Västerås ja Gävle. Näille paikkakunnille on perustettu inkerinsuomalaisten yhdistyksiä, Inkeri-kerhoja, joiden keskuselimeksi perustettiin vuonna 1956 Inkerin Suomalaisten Keskusliitto (ISK). Inkerinsuomalaisten yhteisiä kesäjuhlia on pidetty juhannuspyhien aikana säännöllisesti vuodesta 1948 lähtien.[108]

Inkerinsuomalaisten rakkaus luterilaiseen kirkkoon ei

Pastori Hugo Grape, ensimmäinen Inkerin siirtolaisten pappi Ruotsissa 1948—49.

Rovasti S. J. Laurikkala, toinen Ruotsiin siirtyneiden inkerinsuomalaisten pappi 1950—1957.

Pastori Esko Jaakkola, järjestyksessä kolmas Boråsissa toimiva inkerinsuomalainen pappi 1958—1959.

Pastori Juhani Rantanen, neljäs Ruotsiin siirtyneiden inkerinsuomalaisten pappi alkaen vuodesta 1960.

ole sammunut uusissa oloissa. Boråsissa aloitettiin jumalanpalvelusten pito ja muuta seurakuntatyötä syksyllä 1947. Pyhäkoulutyö ja nuorisotyö käynnistyivät, samoin alettiin kokoontua lähetyspiireihin. Suomesta alettiin kutsua vierailevia puhujia ja inkerinsuomalaisten keskuudessa myös Ruotsissa opiskelevat suomalaispapit toimittivat papillisia tehtäviä. Vastaavalla tavalla kuin Boråsissa toiminta alkoi muillakin paikkakunnilla, jonne inkerinsuomalaisia asettui asumaan. Keskeinen Göteborgin seudun seurakuntatyön vastuunkantaja ja evankelisen toiminnan avainhenkilö Antti Tervo toteaa, että jo 1940-luvun puolivälissä alettiin Ruotsin länsirannikolla pitää seuroja. Mölndalin ja Mölnlycken seurakunnallinen työ järjestyi virallisesti vuonna 1949. Seuraavana vuonna alkoi pyhäkoulutyö näillä paikkakunnilla. Samoin Mölndalin Japanin lähetyspiiri aloitti toimintansa vuonna 1949.[109]

Ruotsin piispainkokous asetti v. 1948 kirkkokomitean Ruotsissa asuvia suomenkielisiä pakolaisia varten. Tämän komitean tärkeimmäksi tehtäväksi tuli huolehtiminen siitä, että kirkkoihin järjestettäisiin suomenkielisiä jumalanpalveluksia. Syksyllä v. 1948 komitea otti palvelukseensa suomen kieltä taitavan ruotsalaisen pastorin Hugo Grapen, joka matkusteli ympäri Ruotsia ottaen yhteyttä inkerinsuomalaisiin ja pitäen heille jumalanpalveluksia ja hengellisiä tilaisuuksia. Vähitellen saatiin asiat järjestymään niin, että Boråsin kirkossa pidettiin joka toinen sunnuntai suomenkielinen jumalanpalvelus. Sananjulistajina olivat mainitun pastori Grapen lisäksi tohtori Gustaf Dahlbäck, kirkkoherra Folke Dahlbäck, rovastit Per Boreman ja Gottfrid Sevelius. Heidän lisäkseen Suomesta kävi usein pappeja, joten seurakunnallinen elämä ei päässyt sammumaan.

Hausjärven kirkkoherra, rovasti Selim Jalmari Laurikkala, siirryttyään eläkkeelle v. 1952, katsoi vielä jaksavansa palvella inkerinsuomalaisia, joiden keskuudessa hän oli elämänsä parhaimmat vuodet toiminut. Laurikkala oli ensin vuoden (1950—51) virkavapaana Hausjärveltä Ruotsin

Eino Steenari, Tuula Davidsson ja Juhani Rantanen inkerinsuomalaisten seurakuntakodissa Boråsissa S. J. Laurikkalan muotokuvan ääressä.

työssä ja siirtyi eläkkeelle jäätyään kokonaan sinne. Suoritettuaan asiaan kuuluvan tutkinnon hän sai oikeuden toimia ylimääräisenä pappina Ruotsin kirkossa lähinnä inkerinsuomalaisten hengellistä tarvetta silmällä pitäen. Tätä oikeutta hänelle jatkettiin aina vuodeksi kerrallaan, niin että hän ehti toimia pyhässä palvelutyössä Inkerin siirtolaisten keskuudessa lähes seitsemän vuotta, kuolemaansa asti, mikä tapahtui 19.11.1957. Kiitollisuudella ja kaipauksella inkerinsuomalaiset muistelevat rakasta rovastiaan.[110]

Rovasti Laurikkalan jälkeen inkerinsuomalaisten pappeina Ruotsissa ovat toimineet pastori Esko Jaakkola (1958—1959) ja pastori Juhani Rantanen alkaen vuodesta 1960.

Juhani Rantanen sai Lapuan hiippakunnasta virkamää-

räyksen toimia ”Ruotsin kirkon palveluksessa siellä olevien suomalaisten ja inkeriläisten keskuudessa. ”Tästä Boråsissa toimivan suomenkielisen papin tehtävästä Rantanen siirtyi kolmen hiippakunnan alueella toimivaksi hiippakuntapastoriksi 1972. Juhani Rantanen on viimeinen Suomesta nimenomaan inkeriläistyöhön lähetetty pappi.

Juhani Rantasen paikalle Boråsiin tuli pastori Vilho Kurujoki, joka on syntynyt Itä-Karjalassa ja suorittanut pappistutkinnon Ruotsissa. Inkeriläissyntyisiä pappeja Ruotsissa ovat nykyisin Jussi Jänis ja Oskar Björklund.

Suomenkielisessä seurakuntatyössä tapahtui 1960-luvun kuluessa merkittävä painopisteen muutos. Suomesta siirtyi 1950- ja 1960-luvulla suuri joukko siirtolaisia asumaan Ruotsiin. Näin myös seurakuntatyö suuntautui yhä selvemmin inkerinsuomalaisista koskemaan yleisesti työtä suomenkielisen väestön keskuudessa. Tätä työtä koordinoimaan ja johtamaan perustettiin vuonna 1967 Ruotsin suomenkielisen Seurakuntatyön Keskus. Suomesta saatiin pappeja eri paikkakunnille vastaamaan alueen suomenkielisestä työstä. Näin tapahtunut muutos näkyi myös siinä, että edellämainitun kirkkokomitean nimestä poistettiin jo vuonna 1964 maininta pakolaisista ja koko komitean työ päättyi vuonna 1970. Suomenkielinen toiminta alkoi seurakuntatyön keskuksen toiminnan kautta jäsentyä yhä kiinteämmin osaksi Ruotsin kirkon työtä.[111] Työn tärkeä uudelleen järjestely on toteutunut vuodenvaihteessa 1989/1990, kun Keskuksen toiminta on päättynyt ja uusi asema Ruotsin kirkossa vahvistettu suomenkieliselle työlle.

Merkittävää on, että inkerinsuomalaiset olivat monella paikkakunnalla Ruotsissa suomenkielisen seurakuntatyön tienaukaisijoina. He käynnistivät toiminnan, ottivat yhteyksiä Suomen kirkkoon ja olivat kantavana voimana monissa seurakuntapiireissä. Vasta vähitellen niin Suomen kirkko kuin myös Ruotsin kirkko avautuivat näkemään suomenkielisen työn haasteen ja lähtivät aktiivisesti kehittämään tätä työtä.

Amalia ja Väinö Kilkki Boråsista.

Aino ja Antti Tervo Mölndalista.

Rovasti Juhani Rantanen tiivistää tämän inkerinsuomalaisten merkitystä korostavan kehityskulun näin: Suomenkielinen seurakuntatyö alkoi Ruotsissa monella paikkakunnalla inkerinsuomalaisten aloitteesta ja heidän keskuudessaan. Tästä alusta on sitten kasvanut koko suomenkielistä väestönosaa koskevaa toimintaa.[112]

Evankelisen liikkeen ystävät olivat Ruotsissa 1940-luvulta lähtien aktiivisesti mukana hengellisessä työssä. He kutsuivat Evankeliumiyhdistyksen puhujia vierailemaan ja Japanin lähetyspiirit alkoivat toimia Boråsissa, Mölndalissa, Mölnlyckessä ja Gävlessä. Virallista järjestäytymistä pohdittiin jo 1950-luvun alkuvuosina.

Tammikuussa v. 1957 perustettiin Boråsissa ”Suomenkielinen Luterilainen Evankeliumiyhdistys”, jonka tarkoituksena on, ”luottaen Jumalan armolliseen apuun, levittää ja elähyttävään käytäntöön yleisemmäksi saattaa evankeliumin sana suomea puhuvien keskuudessa Ruotsin kirkon yhteydessä”, kuten sen säännöissä on asia esitelty.[113] Yhdistyksen puheenjohtajana toimi innolla aina vuoteen 1970 saakka Kupanitsassa Inkerinmaalla syntynyt Väinö Kilkki. Hänen jälkeensä on puheenjohtajan tehtävästä vastannut Eino Steenari, joka on syntyisin Lempaalasta. Einon puoliso Toini, joka on syntyään Kurikasta, on pientä katkosta lukuunottamatta, vastannut nyt jo yli 30 vuoden ajan yhdistyksen sihteerin tehtävästä.

Yhdistyksen toiminta on ollut vireää. Alkuvaiheessa pyrittiin siihen, että yhdistys saisi palvelukseensa päätoimisen matkapuhujan. Lyhyen ajan vuonna 1958 Jussi Järvinen toimikin Boråsin yhdistyksen saarnaajana. Tältä ajalta hän muistelee monen inkeriläissyntyisen ystävän todenneen yhdistyksen toiminnasta tähän tapaan: ”Niinhän tää on ko Inkeriis. Ain tiietään milloin tullaan koolle seuraavan kerran.” Ystävät kokivat, että yhdistyksen työ oli elimellistä jatkoa jo Inkerinmaalla rakkaaksi tulleelle evankelisen herätysliikkeen työlle.[114]

Boråsin Evankeliumiyhdistys on järjestänyt paljon juh-

lia ja hengellisiä tilaisuuksia. Tammikuun lopulla pidettävään vuosijuhlaan on osallistunut säännöllisesti rovasti Aatami Kuortti. Toinen perinteinen juhla on ollut helluntaijuhla, jossa suomalaispuhujavieraat ovat vaihdelleet. Yhdistys on kutsunut vuosittain useita vierailevia puhujia Suomesta. Monien vuosien ajan pidettiin pyhäkoulua ja oma nuorten kerho kokoontui. Kuoron toiminta jatkuu edelleen. Johtajina ovat toimineet Inkerissä syntynyt Arvi Haikonen ja Suomessa Rautiossa syntynyt Arvo Hihnala. He molemmat ovat suorittaneet Ruotsin kirkon hyväksymän kanttorintutkinnon ja palvelevat monipuolisesti Boråsin suomenkielisessä seurakuntatyössä. Evankeliumiyhdistyksellä oli monien vuosien ajan käytössään kesäkoti kauniin järven rannalla Boråsin kaupungin laidalla. Siellä järjestettiin monipuolista kesätoimintaa.

1980-luvun osalta on vielä mainittava, että yhdistyksen

Boråsin Evankeliumiyhdistyksen kesäkodilla helluntaina 1958.

piirissä toimi innokkaasti muutaman vuoden ajan lapsikuoro ja vuodesta 1981 lähtien on yhdistys lähettänyt suomenkielistä radio-ohjelmaa lähiradiossa.[115] Vuonna 1981 järjestettiin ensimmäisen kerran Ruotsin valtakunnalliset evankeliumijuhlat. Boråsin ystävät ottivat rohkeasti järjestelyvastuun. Sen jälkeen on Ruotsissa avautunut myös muita paikkakuntia tämän evankelisen liikkeen vuosittaisen päätapahtuman järjestelijöiksi.

Evankelisen herätysliikkeen osalta voidaan näin todeta sama asia kuin muussakin seurakuntatyössä. Inkerinsuomalaiset ovat olleet rohkeasti uranuurtajina ja tienaukaisijoina. Heidän esimerkkinsä on sitten antanut muillekin rohkeutta tulla mukaan toimintaan ja vastuunkantamiseen. Boråsin ohella monella muullakin paikkakunnalla Ruotsissa inkerinsuomalaiset ovat myös evankelisen seurakuntatyön avainhenkilöitä.

Kun Aatami Kuortti vuonna 1963 kertoi Ruotsin työstä, hän mainitsi silloin muutamia evankelisen liikkeen ystäviä, jotka nyt ovat jo saaneet laskea matkasauvansa. Sellaisia olivat Lindomessa asunut Juhana Vanhanen ja Gävlessä innokkaasti toiminut Katri Kostiainen. Boråsissa muistellaan Juho Kajavaa, joka oli Boråsin evankelisen toiminnan keskeisiä vaikuttajia. Monta uskollista ystävää on päässyt kaipaamaansa lepoon. Heitä olivat esimerkiksi Filipstadissa asuneet Juhana Terävä sekä sisarukset Amalia ja Mari Inkinen.[116] Inkerinmaalla lapsuutensa ja nuoruutensa elänyt sukupolvi on väistymässä. Suuri kysymys on kaikessa seurakuntatyössä Ruotsissa nyt, miten uusi sukupolvi löytää paikkansa suomenkielisen toiminnan yhteyksissä.

Evankelinen toiminta ei niveltynyt Ruotsissa ongelmitta osaksi seurakuntatyötä. Ruotsin kirkossa ei tunnettu Suomen ja Inkerinmaan tavalla kirkon sisällä toimivia herätysliikkeitä. Niinpä 1950-luvulla elettiin vaihe, jolloin evankelinen toiminta tahdottiin torjua Boråsin seurakuntatyön elävästä yhteydestä. Inkerinsuomalaisille rakas Siionin Kannel julistettiin pannaan, evankelisilta kiellettiin ko-

Piispa Brattgård tapasi piispantarkastuksen yhteydessä Boråsissa Evankeliumiyhdistyksen edustajia 1980. Ragnar Lundell, Eino Steenari, Helge Brattgård, Eeli ja Vieno Huttula, Arvi Haikonen ja Toini Steenari.

koontuminen seurakuntatiloihin, tai milloin se sallittiin, annettiin ankara määräys, ettei Siionin Kanteleen lauluja saanut laulaa seurakuntatalossa. Kirkossa ei ilmoitettu Japaninlähetysompeluseuran kokoontumisia eikä muitakaan evankelisten järjestämiä tilaisuuksia. Kun asianomaisilta tiedusteltiin syytä tällaiseen, niin saatiin vastaukseksi, että kirkossa ilmoitettaisiin vain seurakunnalliset asiat.

Tämän ristiriitavaiheen purkautumisesta ja rakentavaan yhteistyöhön pääsystä Boråsin inkerinsuomalaiset antavat erityisen tunnustuksen hiippakunnan piispalle Sven Danellille. Piispa Danell toimi aikoinaan Eestissä, osasi eestiä ja ymmärsi suomea.

Inkerin kirkon viettäessä 350-vuotisjuhlaansa v. 1961 Boråsissa piispa Danell lähetti tervehdyksensä Ruotsin kirkon ja Skaran hiippakunnan nimissä toivottaen Jumalan

Ruotsista alettiin tehdä vierailuja Inkerinmaalle jo 1950-luvulla. Ella ja Antti Riepponen Boråsista ovat vuosien jälkeen tavanneet Ellan tädin Iida Kaasosen Venjoella 1960-luvun alussa.

siunausta ja varjelusta, että inkerinsuomalaiset pysyisivät lujina sanassa ja uskossa kaikkina elinpäivinään. "Emme tiedä, mitä tulevaisuus tuo mukanaan, mutta yhden me tiedämme: Sinun turvasi on ikiaikojen Jumala, sinua kannattavat iankaikkiset käsivarret."[117]

Kun ristiriitoja uudelleen ilmeni vielä 1970-luvun lopulla, myös piispa Helge Brattgård mainitaan aktiivisena yh-

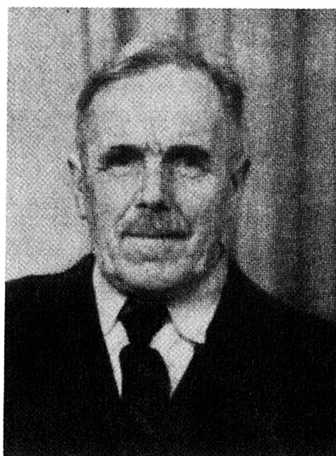
teyksien hoitajana.[118] Rovasti Juhani Rantanen on eri tavoilla vaikuttanut siihen, että yhteistyö on voinut vahvistua herätysliikkeitä ymmärtävällä tavalla. Juhani Rantanen sanoo painokkaasti: "Evankelisuus on elimellinen ja elävä osa seurakuntaelämää."[119]

Ruotsissa asuvat inkerinsuomalaiset ovat olleet suomenkielisen seurakuntatyön uranuurtajia. Toisellakin tavalla he ovat ilmeisesti voineet olla tärkeässä tienaukaisijan tehtävässä. 1950-luvulla Ruotsin inkerinsuomalaiset alkoivat tehdä lähes säännöllisiä turistimatkoja Neuvostoliittoon. He olivat tässä suhteessa rohkeampia tai "vapaampia" kuin Suomessa asuvat inkerinsuomalaiset. Esimerkiksi Juho Kajavan, Vilho Närhin, Katri Kämärän ja Katri Kostiaisen matkoja Neuvostoliittoon jo varhain 1950-luvulla muistellaan yhä 1990-luvun alussa Ruotsin ystävien keskuudessa.[120]

Näiltä matkoilta kerrottiin viestejä aluksi vain läheisille ystäville ja kokoonnuttaessa pieninä joukkoina. Vierailujen aikana oli tavattu sukulaisia ja tuttavia. Usein oli kokoonnuttu myös hartaushetkiin hautausmaille tai kodin

Katri Kostiainen

Juhana Kajava

juhlien merkeissä myös ystäväkoteihin. Toisinaan oli mukaan saatu viedyksi myös hengellistä kirjallisuutta, vaikka tullitarkastukset olivat tiukkoja.

Näin vähitellen rakentui epävirallinen yhteys inkerinsuomalaisiin Neuvostoliitossa. Suomessakin sekä inkerinsuomalaisten että muiden keskuuteen välittyi tietoja ja alettiin etsiä kanavia yhteydenpitoon.[121] Rovasti Juhani Rantanen arvioi Suomen tilannetta 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa näin: "Suomen kirkko oli tavattoman varovainen inkerinsuomalaisten suhteen! Myös solmittaessa suhteita Ruotsin suomalaisiin pyrittiin toimimaan ainakin osittain ikäänkuin inkerinsuomalaisia ei olisikaan."[122]

Tätäkin taustaa vasten ajatellen Ruotsin inkerinsuomalaisten aktiivisuus on erityisen merkittävä. He olivat omalta osaltaan valmistamassa tietä Inkerin kirkon uuteen aamuun.

Petroskoin seurakunta tienaukaisijana

(Reijo Arkkila)

Petroskoista oli siis muodostunut inkerinsuomalaisten keskuspaikka Neuvostoliitossa 1950-luvun alussa. Siperiasta ja muualta Neuvostoliitosta palanneista monet sijoittuivat ensin Eestiin, mutta pian oli siirryttävä uusille asuinsijoille Itä-Karjalaan.[123]

Petroskoissa asuva Maria Kajava on muistellut omaa matkareittiään, joka näyttää olleen monelle muullekin tyypillinen perusväylä. Maria Kajava karkotettiin perheineen Keltosta vuonna 1931 Siperiaan Jenisei-joen tuntumassa sijaitseville kultakaivoksille. Sieltä hän pääsi palaamaan vuonna 1948. Leningradista tuli määräys lähteä 24 tunnin sisällä ja tätä käskyä noudatettaessa päädyttiin ensin Eestiin ja sitten lähituntumassa sijaitsevaan Pihkovan kaupunkiin, jonne syksyllä 1948 olikin sijoittuneina tuhansia inkerinsuomalaisia.

Tältä Eestin—Pihkovan kaudelta Maria Kajava mainitsee erityisesti seurakunnanhoitajana Inkerissä 1930-luvulla toimineen ja vankeudesta palanneen Juhana Vaasselin käynnit sekä Tartossa että Pihkovassa. Tartossa Juhana Vaasseli toimitti inkeriläisnuorten konfirmaation ja molemmissa kaupungeissa pidettiin jumalanpalveluksia. Tästä pappistehtävien hoidosta Juhana Vaasseli sai uuden, nyt kahden vuoden pituisen karkotustuomion.

Maaliskuussa 1949 tuli Pihkovaan Karjalan autonomisen sosialistisen neuvostotasavallan edustaja, joka järjesti tilaisuuden inkerinsuomalaisille. Hän esitti heille kutsun muuttaa Itä-Karjalaan Petroskoihin. Siellä tarvittiin työvoi-

maa. Petroskoista 18 kilometrin päässä pohjoisessa oli Tsalnan saha, jossa järjestyi työpaikka monelle inkerinsuomalaiselle. Tätä kutsua noudattaen Maria Kajava lähimpine omaisineen monen muun inkerinsuomalaisen kanssa asettui kevättalvella 1949 asumaan Petroskoin kaupunkiin.

Hengellisen työn kannalta merkitsi suurta rohkaisua se, että 1950-luvun alussa Petroskoihin tuli myös kaksi entistä Inkerin kirkon pappia. Paavo Haimi ja Juhana Vaasseli (Vassel) alkoivat hoitaa papillisia tehtäviä ilman virallista järjestäytymistä. Heidän rinnallaan ja apunaan toimi myös saarnaaja Matti Kukkonen ja keskeisiä vastuunkantajia tässä epävirallisesti järjestyneen seurakunnan työssä olivat esimerkiksi Pietari Virolainen, Katri Kukkonen, Maria Kajava ja Juhana Pukki.[124]

Kun kirkkoa ei ollut, kokoonnuttiin kodeissa ja hautausmaalla. Varsinkin hautajaisista muodostui tärkeitä sananjulistustilaisuuksia. Pian Karjalaan tultuaan inkerinsuomalaiset alkoivat suunnitella oman seurakunnan perustamista. Tätä koskevia anomuksia laadittiin, mutta asiassa ei kuitenkaan päästy eteenpäin. Anomukset pysähtyivät vastustaviin neuvostoviranomaisiin.

Uutta vaihetta seurakuntahankkeessa merkitsi yhteyden ottaminen Eestin luterilaiseen kirkkoon. Paavo Haimi oli yhteydessä Eestin kirkon konsistoriin vuonna 1958 ja tämä yhteydenotto osaltaan kiinnitti Eestin arkkipiispan Jaan Kiivitin huomion Itä-Karjalassa asuviin inkerinsuomalaisiin. Arkkipiispa Kiivit tuli käymään Petroskoissa ja tämän vierailun aikana pidettiin neuvottelu Pohjola-hotellissa. Petroskoin seurakuntaväkeä "edustivat" tässä neuvottelussa pastorit Haimi ja Vaasseli, sekä Matti Kukkonen, Maria Kajava, Katri Kukkonen, Juhana Pukki ja Pietari Virolainen.[125]

Petroskoin vastuunkantajat kertoivat arkkipiispalle seurakuntahankeanomuksestaan ja siihen tulleesta vastauksesta. Vielä uudenvuodenpäivänä 1990 Maria Kajava muisteli elävästi arkkipiispa Kiivitin rohkaisevia sanoja: Älkää lan-

Katri Kukkonen vieraana Evankeliumiyhdistyksen toimistossa 1987

ja Maria Kajava 1983.

nistuko! Viranomaiset kyllä tulevat panemaan lujasti vastaan, mutta te vain jatkakaa! Muistakaa, että Neuvostoliiton laki on teidän puolellanne!"

Ja Petroskoin ystävät eivät lannistuneet. Arkkipiispan rohkaisemana alettiin laatia uutta anomusta ja siihen koottiin suuri määrä allekirjoittajien nimiä. Tämä anomus lähetettiin Moskovaan, kun paikalliset viranomaiset olivat jo aikaisemmin ilmoittaneet, etteivät he myönnä lupaa seurakunnan perustamiseen.[126]

Uutta vaihetta mutta myös uutta sysäystä seurakuntatyön muotoutumisessa merkitsi molempien inkerinsuomalaisia hoitaneiden pappien kuolema. Juhana Vaasselin matka päättyi joulukuussa 1961 ja Paavo Haimin joulukuussa 1963. Paavo Haimin hautajaisista Inkerinmaalla Keltossa vuoden 1964 alussa muodostui suuri "kansallinen surujuhla". Kelton hautausmaalla arvioitiin olleen n. 700—800 inkerinsuomalaista.

Paavo Haimin siunauksen toimittajaksi oli kutsuttu pastori Elmar Kull Narvasta, kun yhteisesti oli päätetty, ettei "viimeistä Inkerin pappia saateta hautaan ilman papin siunausta" Maria Kajava muistelee Elmar Kullin puhetta, jonka tämä piti osaksi eestiksi Marian toimiessa tulkkina. "Te saatatte nyt isäänne haudan lepoon. Hänen seurakuntansa oli kapsäkissä. Matkoillaan laajalla alueella inkerinsuomalaisten keskuudessa hän kastoi, jakoi ehtoollista ja toimitti ruumiinsiunauksia. Nyt on työpäivä täällä päättynyt." Kansa itki koko siunaustoimituksen ajan, Maria Kajava muistelee.

Siunauksen jälkeen kokoonnuttiin vielä suurella joukolla muistotilaisuuteen Toivo Ronkosen taloon. Tässä tilaisuudessa Elmar Kull sai pyynnön tulla Petroskoihin siunaamaan myös Juhana Vaasseli haudan.

— Ja sitten me sanoimme: "Ole sinä meidän pappi!" Maria Kajava muistelee.

Elmar Kull oli jo ennen Petroskoin kutsua ruvennut pitämään suomenkielisiä jumalanpalveluksia Narvassa, omas-

Petroskoin kirkolle on tullut Suomesta vieras, Markku Niemelä.

Seuroja pidetään usein myös Helena ja Juhana Haposen kodissa Petroskoissa. Haposten keskellä seurakunnan esimies Katri Talja.

sa seurakunnassaan. Hän oli opetellut suomenkieltä ja syyskesästä 1961 hän toimitti ensimmäisen jumalanpalveluksen. Viesti tästä tapahtumasta oli levinnyt etukäteen laajalti inkerinsuomalaisten keskuuteen. Arviolta noin 800 henkilöä oli lähtenyt liikkeelle ja täytti äärimmilleen Narvan 200 henkilön kirkkotilan. Tätä jumalanpalvelusta esimerkiksi Arvo Survo pitää ensimmäisenä niistä "tienaukaisijoista", joita on tarvittu, että inkerinsuomalaiset saisivat järjestymään oman kirkollisen työnsä. Jo aikaisemmin 1950-luvun lopulla on Virossa pidetty joissakin seurakunnissa myös suomenkielisiä jumalanpalveluksia.[127]

Nyt pastori Elmar Kull alkoi käydä Petroskoissa ja hoitaa papillisia tehtäviä. Tavallisesti hänelle kirjeitse tiedotettiin, kenellä on merkkipäivä. Usein sitten näiden merkkipäivien yhteydessä pidettiin seuratilaisuus. Niiden yhteydessä myös kastettiin lapsia, toimitettiin vihkimisiä ja mullan siunaamisia. Osaksi näitä toimituksia hoitivat myös seurakunnan vastuunkantajamaallikot. Kun pastori Elmar Kull vieraili, vietettiin Herran Pyhää Ehtoollista.

Muina aikoina Petroskoin inkerinsuomalaiset kokoontuivat "omin voimin" Puhujista Maria Kajava mainitsee erityisesti alkuajalta hengellisen isänsä Pietari Virolaisen, Katri Kukkosen ja Liisa Haakanan. Liisa Haakanan Maria oli tavannut Kelton juhannusjuhlassa vuonna 1958, jonne myös Petroskoin ystäviä oli pientä kuoroa myöten osallistunut. Maria Kajava oli kehottanut Liisa Haakanaa muuttamaan Pitkärannasta Petroskoihin. Liisa osallistui sitten seuroihin Petroskoissa. Niissä laulettiin virsiä ja Siionin Kannelta sekä pidettiin lyhyitä todistuspuheenvuoroja. Liisa Haakana sitten kertoi, miten he olivat pitäneet omalla paikkakunnallaan karkotusvuosina Keski-Aasiassa aivan "kokonaisia" jumalanpalveluksia, vaikka ei pappeja ollutkaan.

Näin Maria Kajavan mukaan päädyttiin Liisa Haakanan rohkaisusta myös Petroskoissa pappien poissa ollessa hoitamaan osa jumalanpalveluksen liturgiaa sunnuntain ko-

kouksissa. Seurakunta lausui yhdessä synnin- ja uskontunnustuksen, luettiin epistola- ja evankeliumitekstit ja laulettiin osia messuista.

Edelleen pidettiin myös tavanomaisia seuroja, joista Maria Kajava kertoo hauskasti: "Usein Kukkosen Katri oli pääpuhujana. Minä taas valvoin järjestystä ja katselin ovella. Eri keinoilla huolehdin siitä, etteivät miliisit tulleet sisälle taloon saakka." Monia esimerkkejä Maria kertoo myös keskusteluistaan miliisien kanssa.

Kun Elmar Kull tuli epävirallisesti Petroskoin papiksi, jatkuivat yritykset seurakunnan rekisteröimiseksi. Viranomaiset seurasivat tarkasti inkerinsuomalaisten kokoontumisia. Useita kertoja vastuunkantajia ja myös jonkin kerran pastori Kull kutsuttiin kuulusteltavaksi. Sitkeästi ja rohkeasti jatkettiin silti toimintaa ja ajettiin seurakuntahanketta.

Vihdoin kesällä 1969 välittyi tieto, että anomus seurakunnan perustamisesta oli hyväksytty Moskovassa. Joulukuussa 1969 lupapaperi tuli myös seurakuntalaisten käsiin. Maria Kajava muistelee, miten hän lupapaperi kädessä tuli virastotalon portaita alas ja korvissa kaikui "ja rappusetkin soittivat" -laulun sanoja: Taistelu on loppunut! "Mutta eivät ne taistelut vielä siihen suinkaan loppuneet", huokaisee Maria Kajava ajatellen monia seurakunnan rakennusvaiheissa kohdattuja vaikeuksia tuon vuoden jälkeen.

Todella merkittävää ja historiallista oli, että monien vuosien yritysten ja odotusten jälkeen voitiin Petroskoin luterilaisen seurakunnan toiminta virallisesti aloittaa tammikuussa 1970. Helmikuun 2. päivänä 1970 pidettiin ensimmäinen jumalanpalvelus seurakunnan käyttöönsä hankkimassa ja kiireellä kunnostamassa omakotitalossa.

Kirkkotila oli alusta saakka pieni suurena joukkona kokoontuvalle seurakunnalle. Ja väkeä alkoi tulla lisää, kun seurakunta oli saatu virallisesti rekisteröidyksi. Maria Kajava toteaa, että alkuajan joukko oli etupäässä vanhoja naisia. "Miehet eivät aluksi oikein uskaltaneet tulla. Muistoissa oli vielä liian lähellä pitkä kärsimysten taival." Pian

myös miesten joukko alkoi kasvaa, vaikka miehistä monet olivat jääneet taipaleelle jo karkotusvuosien aikana.

Kun Elmer Kullin Petroskoin-käyntien tielle nousi vaikeuksia 1970-luvun puolenvälin jälkeen, hän päätti luopua niistä kokonaan. Kiitollisina Petroskoin seurakunnassa muistellaan pastori Kullin työtä seurakunnan hyväksi. Vaikea kysymys tässä tilanteessa oli, mistä saataisiin uusi pappi vastaamaan seurakunnan hoidosta. Maria Kajava muistelee asioiden järjestymistä tähän tapaan: Hän oli mukana arkkipiispa Edgar Harkin virkaanasettajaisjuhlassa Tallinnassa vuonna 1978. Tässä juhlassa hän tapasi virolaispappi Paul Saarin. Tämä oli sanonut Maria Kajavalle: "Olen kuullut, ettei teillä ole pappia. Tulisin mielelläni."

Seuraavana päivänä Maria Kajava tapasi arkkipiispa Harkin ja esitti hänelle toivomuksen, että Paul Saar nimettäisiin Petroskoin seurakunnan hoitajaksi. Heinäkuussa 1979 Paul Saar kävi ensimmäisen kerran Petroskoissa ja 1.9.1979 lähtien Eestin kirkon konsistori nimitti hänet Petroskoin seurakunnan kirkkoherraksi.

Näin alkoi Paul Saarin nyt jo yli 10 vuotta jatkunut toimikausi Petroskoin seurakunnan hoitajana. Paul Saar kirjoittaa itse näin: "Näen Petroskoihin tulossa Jumalan johdatusta ja Herran tietä." Tiedän Maria Kajavan tulkitsevan monen Petroskoin inkerinsuomalaisen tuntoja, kun hän sanoo näin: "Emme tunteneet Paul Saarta ennestään. Hän on ollut meille suuri Jumalan lahja."[128]

Paul Saarin työkautena 1980-luvulla on tapahtunut paljon Petroskoin seurakunnan elämässä. Oma uusi kirkko saatiin valmiiksi talkoovoimin. Monia vaikeuksia oli myös tätä työtä valmisteltaessa ja vielä rakennusvaiheessakin. Uusi kirkko vihittiin juhlallisesti käyttöön IV adventtisunnuntaina vuonna 1983. Syksyllä 1989 on voitu käynnistää lisätilojen rakennustyö. Tähän taloon valmistuu seurakuntasali, pappila, kanslia ja kirjastohuone. Näin seurakunnan toimitilat ovat parantuneet huomattavasti.

Yhteydet Suomeen ovat vuosien myötä lisääntyneet.

Petroskoin seurakunnan kirkkoherra Paul Saar,
alakuvassa toimittamassa mullan siunaamista

Merkkitapaus Petroskoissa oli Suomen arkkipiispan Martti Simojoen vierailu seurakunnassa vuonna 1975. Toisen kerran arkkipiispa Simojoki kävi Petroskoissa vuonna 1980 ja nykyinen arkkipiispa on käynyt vuonna 1983. Suomesta alkoi 1970-luvun lopulla yhteydenpito, jossa esimerkiksi Heinolan kirkkoherra Pentti Murto on ollut aktiivisesti mukana. Vuodesta 1983 lähtien on Evankeliumiyhdistyksen ryhmiä ja sarnaajia vieraillut Petroskoissa. Koskettavaa on ollut havaita, miten seurakuntalaiset osaavat ulkoa Siionin Kannelta ja sen lauluihin yhdytään. Evankelinen herätysliike on tullut tutuksi jo lapsuus- ja nuoruusvuosina Inkerinmaalla.[129]

Maria Kajava on tullut Suomessa parhaiten tunnetuksi Petroskoin seurakunnan vastuunkantajista. Mutta hänen rinnallaan on ollut monia muita avainhenkilöitä. Paul Saar mainitsee seurakunnan puhujan tehtävissä palvelleita Maria Kajavan, Liisa Haakanan ja Katri Kukkosen lisäksi viime vuosilta Alma Hutterin, Hilja Kohosen, Juho Pakkarin ja Viktor Grinevitsin. Eestin konsistorin asessori Toomas Paul vihki Juho Pakkarin ja Viktor Grinevitsin diakoneiksi helmikuussa 1988. Seurakunnan esimiehenä ovat toimineet Maria Kajavan jälkeen Juho Pukki, Toivo Leiponen ja nykyisin Katri Talja. Aino Tatti on palvellut pitkään vaativassa rahastonhoitajan tehtävässä.

Paul Saar toteaa, että "varsinaisesti uusi aika" Petroskoissa koitti perestroikan ja uuden uskontoasiain valtuutetun Boris Denitsejevin nimeämisen myötä vuonna 1988. Kasteitten määrä on vuonna 1989 huomattavasti noussut. Usein tulee kasteelle aikuisia ja toisinaan kastetaan lapset ja heidän vanhempansa samanaikaisesti. Lapsi- ja nuorisotyötä toivotaan nyt voitavan käynnistää seurakunnassa. Samoin on tavoitteena vahvistaa luterilaista raamattuopetusta. Nämä työhaasteet olivat esillä Petroskoin seurakunnan viettäessä 20-vuotisen toimintansa kiitosjuhlaa tammikuun lopulla 1990.

Vielä on syytä todeta, että Petroskoin seurakunta on

voinut olla tienaukaisijana Neuvostoliiton luterilaisessa työssä omaa aluettaan huomattavasti laajemmalle. Luonnollisesti seurakunnan virallinen järjestäytyminen Itä-Karjalaan antoi uutta rohkeutta myös Leningradissa ja sen ympäristössä virinneille seurakuntahankkeille. Merkittävää on ollut myös se yhteydenpito, jota Petroskoista on vuosien ajan harjoitettu eri puolilla Neuvostoliittoa hajallaan asuviin inkerinsuomalaisiin. Monet näissä kaukaisissa inkeriläiskeskuksissa asuvista Petroskoin seurakunnan "kaukojäsenistä" pyrkivät käymään ainakin kerran vuodessa Petroskoissa. Tämän käynnin aikana heitä monella tavalla varustetaan pitkään erossaolon kauteen. Mahdollisuuksien mukaan he saavat matkaansa kirjallisuutta ja muuta apua käytännön toimintaan.

Petroskoin seurakunnan tällaista säteilyvaikutusta eri suuntiin ei voi mitata. Sitä voi vain ihmetellä. Maria Kajavan ja Katri Kukkosen kertoessa terveisiä Petroskoin luterilaisesta seurakunnasta toistuvatkin yhä uudelleen sanat: Meillä on ihmeellinen Jumala!

Pushkin — avaus Leningradin alueelle

(Reijo Arkkila)

Leningradin ympäristöön alkoi muuttaa inkerinsuomalaisia vähitellen 1950-luvun kuluessa. Monet paluumuuttajista tulivat tännekin Viron kautta ja oli myös sellaisia, jotka ensin Petroskoihin asetuttuaan saivat kuulla mahdollisuuksista siirtyä takaisin kotiseudulleen. Näin Itä-Karjala jäi ja kotikylästä — jos mahdollista siitä tai sen tuntumasta tuli sitten vuosien vaelluksen jälkeen kotipaikka.

Välittömästi Inkerinmaalle paluun jälkeen alkoi myös seuratoiminta. Näiltä vuosilta peräisin olevissa muistelmissa todetaan, että yhteisiä sananjulistustilaisuuksia pidettiin kodeissa ja kesäisin myös hautausmailla. "Erityisen suosittuja olivat täälläkin syntymäpäiväjuhlat. Ne tarjosivat mahdollisuuden tulla koolle joukolla." Sama muistojen kirjoittaja sanoo, ettei "meijän puolella niitä kokoontumisia pahasti häiritty".[130]

1950-luvun puolivälin tienoilla alkoivat myös Petroskoin papit Juhana Vaasseli ja Paavo Haimi sekä saarnaaja Matti Kukkonen vierailla Leningradin alueella. Esimerkiksi Anna Jakoleva (-Kunttu), joka kesällä 1954 oli Petroskoin pohjoispuolelta palannut kotikyläänsä Taakeliin, kertoo, miten hänen kodissaan Juhana Vaasseli ja Matti Kukkonen pitivät usein seuroja ja myös yöpyivät. Paavo Haimista Anna toteaa, että hänen käyntinsä suuntautuivat enemmän toisille alueille, esimerkiksi syntymäseurakuntaan Kelttoon.

Seuroihin tuli paljon väkeä. Annan arvion mukaan saattoi olla koolla satakin henkilöä ja naapurit ihmettelivät

jälkikäteen tavatessaan. ”Miten kummassa tähän tupaan mahtuu niin paljon väkeä?” Seuroissa laulettiin virsiä, Siionin Kannelta ja muita hengellisiä lauluja. Puhujia alkoi löytyä myös omasta takaa. Anna esittää pitkään luettelon alueensa naissaarnaajista, jotka toimivat seurapuhujina.

Eri lähteitten pohjalta on ilmennyt, että sananjulistajajoukkoa on ollut merkittävän runsaasti. Siksi seuraavaa luetteloa tulee jatkotutkimuksissa täydentää vielä ilmeisesti monella nimellä. Leningradin alueen naissaarnaajina ovat toimineet mm. Anna Mehiläinen, Mari Kiuru, Iida Korkka, Eeva Haimi, Maria Laitinen, Anna Jakoleva, Helena Kemppi, Lätinän Katri (Lätinänkylästä), Iida Kyllästi, Katri Mokelainen, Helena Peussa, Katri Kuukauppi, Anna Fjotrova, Anna Paasonen. Muistajat kertovat myös henki-

Anna Jakolevalla on vieressään Siionin Kannel ja käsikirja, inkeriläisten uskonaarteet.

löistä, joiden sukunimi ei palaudu mieleen, koska heistä on totuttu puhumaan vain erityisnimellä. Anna Jakoleva mainitsee vielä esimerkiksi Serafim-siskon Keltosta, Marin Valasniekan kylästä, Varppun Saarista (Pushkin). Miespuhujina mainitaan esimerkiksi Sakari Martikainen, Antti Kinner ja Antti Rättäli, joka baptistiyhdyskunnasta liittyi takaisin luterilaiseen kirkkoon.

Pappeja ei näillä eri puolilla Leningradia kokoontuvilla ”kotiseurakunnilla” ollut. Siksi saarnaajat toimittivat myös kasteita ja ruumiinsiunauksia. Sen sijaan he pidättäytyivät ehtoollisen jakamisesta tehden sen vain poikkeustapauksissa sairasvuoteen äärellä. Selviö näyttää näille saarnaajille olleen, että heti kun saatiin pappi tai virallisesti asetettu seurakunnan hoitaja, nämä tehtävät siirtyivät saarnavirkaan vihityn miehen hoidettaviksi. Näin sitten onkin saanut myöhemmin tapahtua.[13]

Jo 1950-luvulla nousi esiin myös kysymys luterilaisen seurakunnan rekisteröitymisestä ja oman kirkon saamisesta. Näyttää siltä, että tällaisia aloitteita tehtiin eri puolilla laajaa Leningradin aluetta ja mahdollisesti ei aina oltu kovin tietoisiakaan toisten pyrkimyksistä. Liikkeellä oltiin ainakin Keltossa, jonne välittyi viestejä myös Petroskoissa käynnistyneistä hankkeista. Kelton suunnassa yhtä aloitetta yrittivät viedä eteenpäin Helena Mutkari, Anna Mehiläinen, Anna Pennonen, Katri Ronkonen, Selma Uimonen, Katri ja Mari Tatti. Myös länsipuolella Leningradia oltiin liikkeellä. Anna Jakoleva ei yhtä tarkkaan muista seurakuntahankkeessa mukanaolleiden nimiä, mutta kertoo itseään koskettaneen muiston tältä ajalta. Anna sai kutsun Hatsinan alueen miliisiltä tulla kuultavaksi. Hän luuli syyksi sitä, että hän oli allekirjoittanut seurakunta-anomuksen. Perillä kuitenkin selvisi, ettei kutsun syynä ollut tämä hanke, vaan hän sai käsiinsä virallisen tiedon miehensä kuolemasta vankeusvuosina.[132]

Myös monia kirkkoja käytiin katsomassa ja toivottiin, että jokin niistä saataisiin seurakunnan käyttöön. Koko

ajan näköpiirissä ja ajatuksissa oli keskellä Leningradia sijaitseva ja sodan yli hyvin säilynyt Pyhän Marian kirkko. Eräässä vaiheessa 1950-luvun lopulla anottiin virallisesti, että Spankkovan kirkko voitaisiin saada perustettavan seurakunnan kirkoksi. Monista muistakin eriasteisesti vaurioituneista kirkoista ja niiden mahdollisesta kunnostamisesta keskusteltiin.

1950-luvun lopulla saatiin kokea takaisku virinneille seurakuntahankkeille: Yllättäen alettiin asettaa juhlarajoituksia. Erityisesti muistetaan Tuutarin mäen juhlat, joihin sanaa julistamaan olivat tulleet myös Juhana Vaasseli ja Matti Kukkonen Petroskoista. Paljon väkeä oli nousemassa tälle perinteiselle ja kauniille juhlapaikalle todennäköisesti elokuun alussa 1959. Yht'äkkiä miliisi tuli paikalle, kielsi juhlan pidon ja ajoi väen pois. Vaasseli ja Kukkonen saivat määräyksen poistua 24 tunnin sisällä Leningradin alueelta.[138]

Tässä vaiheessa hautausmailla kokoontuminen keskeytyi muutamaksi vuodeksi 1960-luvun alussa. Seurojen pito kodeissa kyllä jatkui, mutta koettu takaisku ilmeisesti heikensi rohkeutta seurakunnan virallisissa perustamishankkeissa. Kokonaan ei kuitenkaan yrityksistä luovuttu.

Uusi vaihe näyttää alkaneen 1960-luvun lopulla. Saatiin rohkaisevia viestejä Petroskoista: sinne oli saatu virallinen lupa seurakunnan perustamiseen. Katri Kukkonen ja Maria Kajava välittivät näitä tietoja erityisesti Kelttoon, joka oli molempien syntymäseurakunta. Säilyneissä muistelmissa sanotaan näin: "Katri Kukkonen on ollut ja on esirukoilija Petroskoin ja meidän (= 1970-luvulla perustetun Pushkinin seurakunnan) puolesta. Muistelmissa todetaan hauskasti, "Pidettiin kirkolliskokous Mehiläinen vanhemman tuvassa syksyllä 1970' ja kertoja mainitsee nyt mukana olleen miehiäkin ja luettelee heitä: Pekka Virolainen, Antti Roma, Paavo Sokko. Seurakuntahanketta ajoivat myös esim. Antti Nikkarinen, Matti Kajava, Antti Talponen ja Katri Haimi.

Kokoontumismahdollisuudet paranivat tuntuvasti, kun

talvikaudeksi 1975—1976 vuokrattiin kokoontumistilaksi tupa Kelton seurakunnasta Hirvosin kylästä. Tässä talossa kokoonnuttiin talvikautena ja nyt rohjettiin jälleen kokoontua myös hautausmaille. Seurakuntahanketta innokkaasti ajaneet olivat rohkeasti lähteneet liikkeelle myös oman papin saamiseksi. Niinpä he päättivät kustantaa seurakuntatoimintaan mukaan tulleen Rudolf Napun (Ruutin) opiskelemaan Tallinnaan. Myöhemmin hänen opiskelunsa kuitenkin keskeytyi.[139]

Kevätkesällä 1976 alkoi välittyä tietoja siitä, että anomus seurakunnan virallisesta rekisteröimisestä oli Moskovassa hyväksytty. Syyskesästä asia vahvistui ja saatiin lisäksi tietää, että nyt rekisteröidyn Leningradin seurakunnan käyttöön luovutetaan noin 35 kilometriä etelään Pushkinin kaupungissa (Saari) sijaitseva saksalaisen seurakunnan kirkko. Tämä vuonna 1865 rakennettu Katarinan seurakunnan kirkko oli ollut käytössä vielä muutaman vuoden vallankumouksen jälkeen. Toisen maailmansodan aikana saksalaiset käyttivät kirkon kellaritiloja. Viimeksi sotavuosien jälkeen rakennuksessa oli toiminut autokoulu.

Kirkon kunnostustöihin päästiin kevättalvella 1977. Edessä oli suururakka. Kirkon sisälle rakennetut väliseinät piti purkaa, seinä- ja kattopinnat korjata ja kalkita, alttari ja saarnatuoli sekä kirkonpenkit rakentaa. Paljon ahkeraa talkoojoukkoa lähti liikkeelle eri puolilta Inkerinmaata. Monet muistavat ensimmäisen käyntinsä tässä kunnostustöiden keskellä olleessa kirkossa. Anna Jakoleva muisteli, miten hän yhdessä Helena ja Katri Kempin kanssa tuli kirkkoon, joka silloin sisältä oli vielä kuin roskaläjä. He yhdessä kävivät polvilleen alttariosaan. Siinä rukoiltiin ja ylistettiin Jumalaa, joka oli armossaan antanut vuosien jälkeen odotusten täyttyä ja seurakunnan saada oman kirkkotilan. Sitten Katri koruttomasti mainitsee käyneensä viikottain lähes puolen vuoden ajan kerran tai kahdesti viikossa talkootöissä kirkossa. Näin teki moni muukin inkerinsuomalainen pitkien matkojen takaa.

Toukokuusta 1977 lähtien kunnostustöiden vielä ollessa kesken alettiin kirkossa pitää hartaushetkiä. Ensimmäisestä jumalanpalveluksesta muistetaan, miten sen toimitti saarnaaja Rudolf Nappu. Alttarina oli valkoisella liinalla katettu puupöytä. Ihmiset istuivat lautojen päällä tai seisoivat. Soittimena oli vanha harmoni. Urkurina toimi seurakunnan tuleva urkuri Pekka Pärssinen.

Kesä ja syyskausi ponnisteltiin ahkerasti ja näin voitiin kirkko vihkiä käyttöön joulukuun 11. päivänä 1977. Vihkimisen toimitti Viron arkkipiispa Alfred Toomingin syksyllä 1977 kuoltua virkaatekeväksi arkkipiispaksi nimitetty Edgar Hark. Suomen kirkon edustajina tässä juhlassa olivat lääninrovasti Eero Saarinen ja pastori Jaakko Launikari. Rovasti Saarinen luki arkkipiispa Martti Simojoen lähettämän tervehdyksen. Suureen juhlaan osallistui myös muiden kirkkojen edustajia. Venäjän ortodoksista kirkkoa edustivat Leningradin hengellisen akatemian rehtori arkkipiispa Kirill sekä Leningradin metropoliitan sihteeri rovasti Igor Ranne. Myös Leningradin uskontoviranomaisia oli paikalla.

Pushkinin kirkon käyttöön otto ja Leningradin luterilaisen kirkon virallinen rekisteröinti olivat merkittävä tapahtuma Neuvostoliitossa. Jaakko Launikari ilmaisee asian näin voimakkaasti: ”Pushkinin kirkon käyttöön otto oli sensaatiomainen tapahtuma Neuvostoliiton uskontopolitiikassa. Tämä kirkko on todennäköisesti ensimmäinen Neuvostoliitossa vuosien 1935—37 jälkeen kristilliseen käyttöön otettu kirkkorakennus. Juhlajumalanpalvelukseen osallistui toista tuhatta ihmistä, jotka olivat tulleet tilaisuuteen eri puolilta Neuvostoliittoa.[135]

Pushkinin seurakunnan ensimmäiseksi papiksi Viron luterilainen kirkko nimitti vuonna 1976 pastori Harri Mötsnikin, joka aluksi vieraili Leningradissa kerran kuukaudessa, mutta siirtyi sitten sinne asumaan vuonna 1977. Mötsnik toimi seurakunnassa vuoteen 1982. Hänen jälkeensä vuodesta 1982 vuoden 1989 loppuun saakka on seurakunnan

Puskinin kirkkoväkeä v. 1985.

pastorin virkaa hoitanut Virosta käsin pastori Tiit Salumäe. Seurakunnan dvadtsatkan esimiehenä ovat toimineet Mikko Baranov, Matti Lankinen, Ants Punt ja nykyisin Ilmari Kinner vuodesta 1985 lähtien.

Kirkon kunnostustyössä merkittäviä vaiheita ovat käyttöönottovaiheen jälkeen olleet ulkoremontti kesällä 1978 ja alakerran kunnostaminen seuraavana vuonna. 1980-luvun alussa rakennettiin kirkon tontin ympäri aita, jonka kustannusarvio koettiin seurakuntalaisten piirissä korkeaksi. Monet pelkäsivät, että tätä hanketta ei pystytä toteuttamaan ja näin kirkko joudutaan luovuttamaan pois. Näiden pelkojen ja muiden vaikeuksien keskeltä edellä mainituissa muistelmissa arvostellaankin viranomaisia näin: ”He ajatteli, että me ei jaksaisi saada remonttia tehtyä ja jäämme häpeään. Mutta ne ei arvannut, että Jumalalla on niin paljon rahaa, että se riittää, vaikka ne (rahat) olivat mummojen taskussa.” Kunnostustöistä on selvitty ja nykyisin kirk-

ko on hyvässä kunnossa. Vuodenvaihteessa 1987—1988 saatiin saman kadun varrelta käyttöön myös pappila, joka sekin kunnostettiin. Myös pappilan korjaustöissä on ollut mukana monia talkoolaisia.[136]

1980-luvulla Pushkinin seurakunnan toiminta on merkittävästi kehittynyt. Yhteydet Suomeen ovat jatkuvasti lisääntyneet. Kun vielä vuosikymmenen alussa muutamia bussiryhmiä vieraili lähinnä kesäviikonvaihteissa Pushkinin jumalanpalveluksissa, tilanne on viime vuosina muuttunut jopa ongelmia tuottavaksi. Nyt saattaa sunnuntaiaamuna olla kirkon pihalla kymmenenkin linja-autoa ja kirkko niin täynnä Suomesta tullutta väkeä, ettei oman seurakunnan väki mahdukaan sisään. Mahdollisuuksien mukaan pyritäänkin nykyisin suomalaisvieraita ohjaamaan sunnuntaisin myös toisiin seurakuntiin.

Arvo Survo ja Leino Hassinen veisaavat aamuvirttä Pushkinin pappilassa.

Kun 1980-luvun alussa seurakunnan toimintaan osallistui kymmenkunta nuorta, tämä nuorten määrä on viime vuosina moninkertaistunut. Erityisen tärkeäksi kysymykseksi on tällöin muodostunut jumalanpalveluskieli. Vuonna 1987 ruvettiin pitämään venäjänkielisiä jumalanpalveluksia. Aluksi nämä palvelukset pidettiin kokonaan kaksikielisinä. Nykyisin pidetään kaksikielisiä jumalanpalveluksia torstaisin ja venäjänkielisiä jumalanpalveluksia säännöllisesti kaksi kertaa kuukaudessa. Alkuvaiheessa osallistui venäjänkielisiin jumalanpalveluksiin noin 30 henkilöä ja nykyisin osallistujamäärä voi nousta sataankin. Venäjänkieliset jumalanpalvelukset hoitaa nykyään ylioppilas Vladimir Kinner ja hänen kanssaan Leningradin saksalaisen seurakunnan avustajana toimiva Nikolai.

Pushkinin seurakunta lähetti vuonna 1981 nuorisojoukostaan Arvo Survon opiskelemaan Tallinnan teologiseen seminaariin papiksi. Joulukuussa 1983 Viron kirkon asessori Erik Hiisjärv siunasi hänet diakoniksi Pushkiniin ja papiksi Arvon vihki Viron arkkipiispa Kuno Pajula Tallinnassa joulukuussa 1987. Arvo Survon tulo ensimmäisenä inkerinsuomalaisena Neuvostoliitossa papin virkaan lähes 60 vuoden jälkeen on merkinnyt uutta vaihetta kirkollisessa työssä Inkerinmaalla. Pushkinin seurakunnan toimintaan Arvo oli tullut mukaan pian seurakunnan virallisen toiminnan käynnistyttyä vuonna 1977.

Pushkinin seurakunnan virallinen järjestäytyminen vuonna 1977 merkitsi sellaista avausta Leningradin alueella, jonka ulottuvuuksia emme vielä pysty arvioimaan. Tärkeää on kuitenkin jatkuvasti muistaa se vaihe, jolloin seurakunta kokoontui kodeissa, saarnaajat olivat liikkeellä ja hengelliset laulut kaikuivat. Seurakuntien vastuunkantajien tulee kysellä, miten tätä seuraperinnettä myös uusien ovien auetessa voidaan pitää yllä. Monet muistelevat näitä seuroja kiitollisina ja kaivatenkin, vaikka samalla tavattomasti iloitsevat avautuvista kirkkotiloista. Anna Jakolevan sanat jäivät puhuttelemaan: ”Monet vanhat sanovat: Voi, voi,

kun ei enää ole seuroja, joissa yhdessä rukoillaan, kiitetään ja lauletaan!"[132]

Uuden aamun ihmeitä ja näköaloja

(Reijo Arkkila)

Petroskoissa ilmestyvä suomenkielinen aikakauskirja Punalippu julkaisi syksyllä 1987 numeron, jossa laajasti kerrottiin inkerinsuomalaisista ja heidän vaiheistaan. Tätä Punalipun numeroa on jo eri yhteyksissä pidetty perestroikan tärkeänä alkuvaiheena Karjalassa ja inkerinsuomalaisten keskuudessa. "Punalippu antoi rohkeutta paikalliselle kansalle. Sillä oli suuri merkitys. Perestroika inkerinsuomalaisten keskuudessa alkoi tästä."[138]

On vielä liian aikaista käydä arvioimaan jonkin tekijän vaikutusta. Selvää kuitenkin on, että vuoden 1988 alusta on Neuvostoliitossa eletty huomattava inkerinsuomalaisuuden nousukausi. Tätä nousukautta on koko ajan siivittänyt kirkollinen toiminta. Tämä on ymmärrettävää ajatellen sekä inkeriläisten historiaa vuosikymmenten takaa että viime vuosikymmeniä. Inkerinsuomalaisia on ennen muuta yhdistänyt luterilaisen kirkon työ aina 1930-luvun vainoon saakka. Toiminta on jatkunut maan alle painettuna myös karkotusvuosina ja paluumuuton tapahduttua. Ja se on etsinyt viralliset muodot heti, kun siihen on annettu mahdollisuudet. Näin Petroskoi ja Pushkin aukaisivat tien, jota nyt perestroikan vuosina jatketaan.[139]

Vuodesta 1988 lähtien on julkisuudessa puhuttu avoimesti uusista seurakuntahankkeista. Toiveet omista seurakunnista ovat jo pitkään sitä ennen eläneet monien inkerinsuomalaisten sydämissä ja paljon keskustelua on käyty. Käytännön toimiin on kuitenkin päästy vasta nyt perestroikan vuosina.

Aloitteen teki Kupanitsan seurakunta. Ikään kuin lähtölaukauksena voidaan pitää seurahetkeä Aino Saksan kodis-

sa 16. päivänä helmikuuta 1988. Kymmenkunta ystävää oli kokoontunut seuroihin, ja siitä tilaisuudesta lähdettiin liikkeelle keräämään nimiä rekisteröimisanomusta varten. Vielä samana päivänä oli koossa jo sata nimeä ja anomuksen allekirjoitti sittemmin noin 400 henkeä.

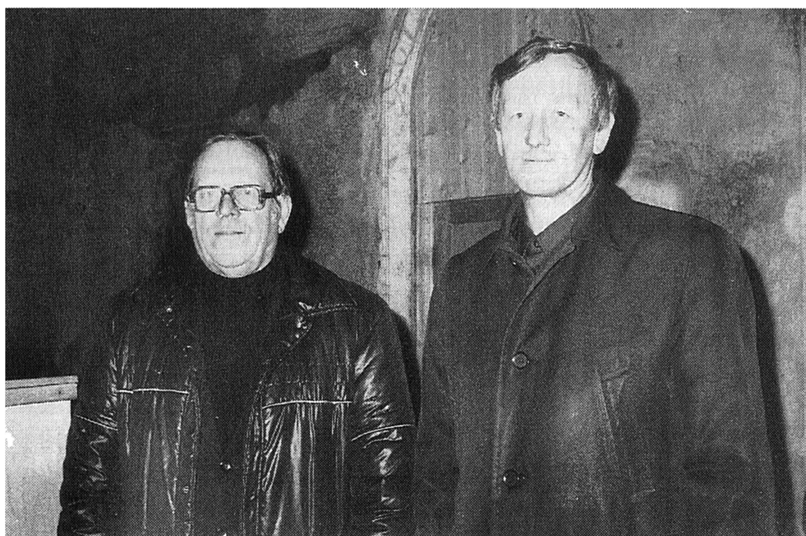
Tämän jälkeen asiat Kupanitsan kohdalla etenivätkin nopeasti. Varmuus siitä, että kirkko saadaan käyttöön tuli keväällä 1988 ja kirkon kunnostustoimiin käytiin kesällä 1988. Katri Smirnova (-Luukka) kertoo, miten tässäkin kirkossa kuoritilassa kiitettiin ja ylistettiin, kun oma rakas kirkko oli näin palautumassa oikeaan tehtäväänsä. Kunnostustöissä päästiin niin pitkälle, että välittömästi virallisen rekisteröintiluvan tultua marraskuussa 1988 voitiin kirkon käyttöönottojuhla pitää ensimmäisenä adventtisunnuntaina 1988.

Edessä oli sitten suuri kunnostustyö, joka edelleen jatkuu. Kesällä 1989 saatin kunnostetuksi kirkon katto, syksyllä rakennettiin kirkon torni ja näin voitiin I adventtisunnuntaina torniin nostaa Suomesta herätysliikejärjestöjen yhteislahjana toimitetut kellot. Näin yli 50 vuoden jälkeen kirkonkellot kaikuivat jälleen Inkerinmaalla. Kirkon kunnostamisessa riittää edelleen tehtävää. Paikalliset ystävät kantavat uutterasti vastuuta ja kevään ja kesän 1990 aikana Suomesta on tulossa talkootöihin useita ryhmiä.

Syyskuussa 1989 pidettiin Kupanitsassa evankeliumijuhla, jossa oli mukana väkeä neljällä bussilla Suomesta. Inkerinsuomalaisia oli tullut koolle paljon eri puolilta Inkerinmaata. Tästä juhlasta on tarkoitus tehdä vuosittainen suurtapahtuma. Juhlaväkeä puhutteli se, että julistajina juhlassa oli kaksi Kupanitsassa syntynyttä inkerinsuomalaista pappia: 85-vuotias rovasti Aatami Kuortti Suomesta ja nyt koko Inkerin kirkkoa palveleva Arvo Survo. Kupanitsan seurakunnan esimiehinä ovat toimineet diakoneiksi maaliskuussa 1990 vihityt Eino Kurki ja Arvo Soittu. Emäntinä helmikuun lopulla 1990 suomalaisryhmää palvelivat Kupanitsassa Katri ja Matilda Näppinen, Maria Ahvenainen,

Kupanitsan seurakunnan toimeliaitten emäntien seurassa Reijo Arkkila.

Diakonit Eino Kurki ja Arvo Soittu.

Aino Saksa, Katri Smirnova ja Valentina Kuznetsova.

Kupanitsan seurakunta tuli rekisteröidyksi ensimmäisenä vanhoista Inkerin seurakunnista. Kelton inkerinsuomalaisten keskuudessa on seurakuntahanke ollut vireillä jo pitkään. Kuten edellä on todettu, siellä oli jo 1970-luvulla ennen Pushkinin kirkon vihkimistä vuokrattuna oma kokoontumistilakin. Kelton vastuunkantajat olivat aktiivisesti ponnistelemassa myös ensimmäisen seurakunnan rekisteröimisasiassa. Kelton alueella on erityisenä vaikeutena kuitenkin se, että vanha kirkko purettiin jo vuonna 1939. Pitäisi rakentaa kokonaan uusi kirkko.

Kelton aktiivisten naissaarnaajien lisäksi, joista on jo edellä ollut puhetta, mainittakoon viime vuosilta toimihenkilöt Paavo Parkkinen ja Kuukaupin veljekset Viljo, Aarre ja Eero, joiden kodeissa seurakunta on voinut väliaikaisesti kokoontua.

Kelton seurakunta rekisteröitiin kesäkuussa 1989. Seurakunnalle on myönnetty kirkonrakentamista varten tontti Kolpinan kylästä, erään Kelton seurakuntalaisen entisen kodin alueelta. Rakennushanke on vireillä ja se on tarkoitus toteuttaa yhdessä Suomen kirkon ulkomaanavun kanssa. Mukana hankkeessa on Suomesta virallisesti myös herätysliikejärjestöjä, esimerkiksi Evankeliumiyhdistys.

Ponnistelut ovat johtaneet tulokseen myös lähellä Narvaa sijaitsevassa Narvusissa eli Kosemkinassa. Avainhenkilönä on ollut Lyyli Kiiranen, joka kertoo saaneensa velvoittavan kutsun toimia ollessaan suomenkielisessä jumalanpalveluksessa Narvan kirkossa. Vuoden 1989 alussa jumalanpalveluksia alettiin pitää Hakajan kylän hautausmaalla. Joulusta 1989 lähtien jumalanpalveluksia on pidetty Konnun kylässä käyttämättömässä klubissa. Narvusin (-Kosemkinan) seurakunnan rekisteröintipaperit luovutettiin seurakunnalle Leningradissa 22.2.1990.

Samana päivänä saivat inkerinsuomalaiset vastaanottaa kahden muunkin seurakunnan Toksovan, ja Skuoritsan, rekisteröintipaperit. Toksovan seurakunnan perustamis-

asiaa ovat olleet ajamassa Paavo Neuvonen ja Ants Punt. Skuoritsan seurakunnan asiaa ovat hoitaneet Albert Kirjanen yhdessä Reino Hytin kanssa. Narvusissa (-Kosemkinassa), Toksovassa ja Skuoritsassa on mahdollista saada käyttöön myös entinen kirkko. Korjaus- ja kunnostustyö on kuitenkin erittän suuri taloudellinen kysymys.

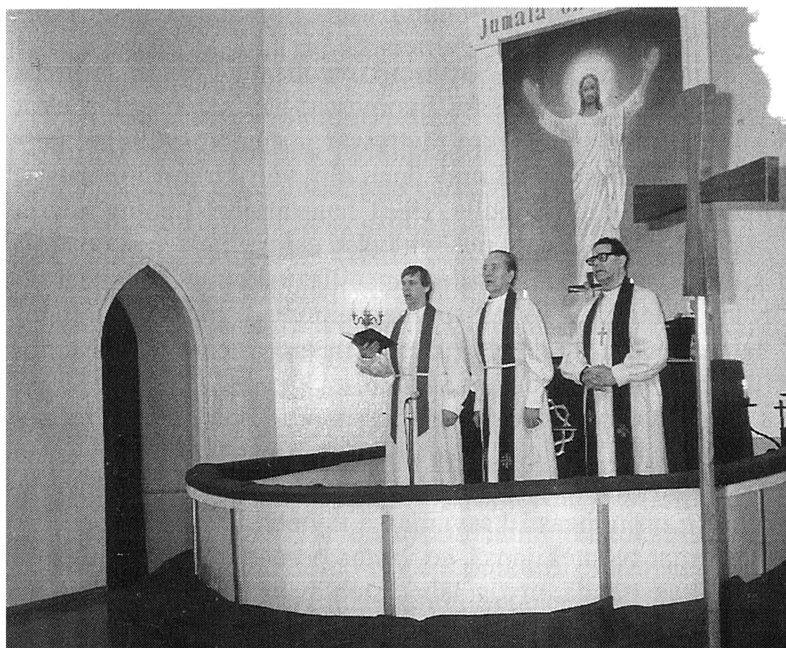
Kuusi seurakuntaa on siis kevättalvella 1990 rekisteröitynyt entisen Inkerinmaan alueella. Toiveet vielä ainakin muutaman seurakunnan toiminnan käynnistymisestä ovat virinneet ja niistä keskustellaan. Sortavalassa anomukset on jo tehty. Niitä jättämässä on ollut sekä karjalaisia että inkerinsuomalaisia. Pitkään on jo puhuttu myös seurakunnan rekisteröimisestä Hatsinaan ja 1950-luvulta asti on esitetty toiveita, että erinomaisella paikalla Leningradin keskustassa oleva Pyhän Marian kirkko voitaisiin palauttaa entiseen käyttöönsä. Keskusteluissa on mainittu myös Viipuri, Koprina ja Tyrö sekä Petroskoin yhteydessä on esitetty toiveita saada ainakin kappeliseurakunta Kontupohjaan.

Tällainen seurakuntien määrä osoittaa selvästi, että Inkerin kirkon työssä on tultu uuteen innostavaan ja haastavaan järjestelyvaiheeseen. Tällöin myös kysymys suhteesta Viron luterilaiseen kirkkoon on tullut entistä ajankohtaisemmaksi. Viron kirkon johtajat ja papit ovat esimerkillisellä tavalla antaneet tietä ja rohkaisseet inkerinsuomalaisia kirkon noustessa kuin tuhkasta jälleen uuteen elämään. Inkerinsuomalaisten sydämissä elää vahva toive omasta itsenäisestä kirkosta, jolla olisi yhteys sisarkirkkoihin Virossa ja Suomessa.

Tältä kannalta päädyttiin merkittävään ratkaisuun syksyllä 1989. Inkerin seurakunnat päätettiin niveltää itsenäiseksi rovastikunnaksi Viron kirkkoon. Lääninrovastin tehtäviä hoitamaan nimitettiin inkerinsuomalaisten arvostama Petroskoin seurakuntaa pitkään palvellut Paul Saar. Tätä kirjoitettaessa järjestely on siis jo hyväksytty, mutta lopullinen asioidenkäsittely on vielä kesken.

Tärkeää vaihetta tiellä kohti itsenäistymistä merkitsee

myös kirkon oman työntekijäkoulutuksen järjestäminen. Kun uusia seurakuntia vuonna 1988 alettiin rekisteröidä, jouduttiin välittömästi pohtimaan, mistä saataisiin seurakuntiin viranhoitajat. Näin päädyttiin siihen, että lyhytkurssilla koulutetaan diakonit, jotka saavat seurakunnanhoitajan valtuudet. He hoitavat muita pappisviran tehtäviä, mutta eivät toimita ehtoollisjumalanpalveluksia. Joulukuusta 1989 maaliskuulle 1990 pidettiin rovasti Leino Hassisen johdolla Pushkinin kirkon tiloissa yhdeksän viikon kurssi. Sen päätyttyä lääninrovasti Paul Saar vihki yhdeksän kurssilaista diakoneiksi maaliskuun 4. päivänä 1990 Pushkinin kirkossa. Vihkimisessä avustivat rovasti Aatami Kuortti, rovasti Leino Hassinen ja pastori Arvo Survo. Tärkeä työntekijäkysymys oli tässä vaiheessa saatu tyydyttävästi hoidetuksi.[140]

Inkerin papit, Arvo Survo, Aatami Kuortti ja Paul Saar, Pushkinin kirkon alttarilla 4.3.1990.

Nopeasti toteutettu, lyhyt diakonikoulutus on luonnollisesti vain väliaikaisratkaisu, jonka avulla päästään seurakuntatyön alkuun tässä tärkeässä itsenäistymisvaiheessa. Merkittävän ratkaisun kirkon edustajat ovat tehneet, kun he ovat päättäneet lähettää ensimmäiset opiskelijat kevättalvella 1990 Suomeen saamaan koulutusta pappistutkintoa varten. Myös kirkkomuusikkojen koulutus olisi järjestettävä. Sen tarpeellisuudesta puhuttiin Leningradissa kevättalvella 1990 paljon, mutta käytännön päätöksiä ei vielä ole tehty. Monia muitakin seurakuntien työntekijöitä koskevia kysymyksiä Inkerin kirkolla luonnollisesti on ratkaistavana.

Keskeisellä ja tärkeällä paikalla tässä Inkerin kirkon elpymisvaiheessa on kirkon ainoa pappi Arvo Survo. Rohkeasti hän on vastannut annettuihin haasteisiin. Lyhyesssä ajassa Arvo Survo on tullut laajalti tunnetuksi myös Neuvostoliiton ulkopuolella.

Kun pastori Arvo Survo alkuvuodesta 1989 ensimmäisen kerran oli käymässä Suomessa, hän sai suuret joukot väkeä liikkeelle. Kirkot täyttyivät ja tiedotusvälineet kertoivat runsaasti tästä uudelleen elpyvän kirkon johtajasta. Kun helmikuun lopulla 1990 haastattelin Leningradissa Arvo Survoa, hän toi pysäyttävästi esiin yhteisen suomalaisille ja suomensukuisille kansoille uskotun lähetystehtävän: ”Meidän kaikien suomensukuisten ympäri Suomenlahtea pitäisi herätä näkemään, että erityinen meille uskottu lähetyskenttä ovat suomensukuiset kansat.”

Lähetysmaiden kirkoista on sanottu, että ne ovat tulleet ”itsenäisiksi” silloin, kun niillä on omat työntekijät ja ne hoitavat oman taloutensa ja tekevät lähetystyötä. Inkerin kirkko on nopeasti kasvamassa täyteen itsenäisyyteen. Se saa omat työntekijänsä, se vastaa perustaloudestaan itse ja se alkaa nähdä myös lähetystehtävänsä. Ihmeellinen on Inkerin kirkon uusi aamu ja ihmeellistä on, että me saamme myös Suomesta käsin olla elämässä todeksi tätä Jumalan ihmettä.

Iloinen päivä Leningradissa

(Reijo Arkkila)

Päiväkirjani lehtiä perjantaina 23. päivänä helmikuuta 1990:

Olin tullut edellisenä iltana tämän kirjan viimeistelyvaiheeseen liittyvien tarkistusten tähden kolmen päivän matkalle Leningradiin. Jo torstai-iltana olin kokenut yllätyksen Leningradin Suomen asemalla. Minua puhutteli outo mies kysellen, olisinko mahdollisesti Reijo Arkkila. Kyselijä osoittautui Pushkinin seurakunnan autonkuljettajaksi Albert Kirjaseksi, joka on lähetetty noutamaan minut vielä samana iltana pastori Arvo Survon pappilaan Pushkiniin.

Perjantaiaamuna olemme sitten jo varhain liikkeellä. Arvo Survo on kutsuttu Leningradin alueen uskontovirastoon, jossa eri uskontokuntien edustajat saavat tavata valtiovallan edustajia ja keskustella ajankohtaisista perestroikaan liittyvistä kysymyksistä. Me muut jatkamme matkaamme jälleen Suomen asemalle. Vihdin seurakunnan kanttori-urkuri Martti Kilpeläinen on lähdössä koti-Suomeen Helsingin pikajunalla. Martti-kanttori on ollut viikon ajan opettamassa Inkerin kirkon diakonikurssilaisia kirkkomusiikin perusteissa. Rovasti Leino Hassinen oli toivonut pitkäaikaista työtoveriaan Vihdin vuosilta avustamaan diakonikoulutuksessa tärkeällä osa-alueella ja Martti vastaanottanut kutsun. Nyt on työrupeama päätöksessä.

Matkalla asemalle Leino-rovasti poikkeaa varmistamaan Intouristin toimistossa oman paluulippunsa runsaan viikon päästä. Ehdin siinä Leinoa odotellessamme hetken jututtaa Marttia hänen vaikutelmistaan Inkerinmaalta ja opetustehtävästä. Kaikesta näkyy, että viikon työrupeama Inkerin

kirkon työntekijäjoukon kanssa on ollut Martille voimakas kokemus. Martti antaa tunnustusta opiskelijoiden innolle paneutua kirkkomusiikin peruskysymyksiin ja sanoo saaneensa myös itse uutta intoa työhönsä "hyvinvointikirkon" palveluksessa. Loppuviestiksi Martti-kanttori tiivistää sanottavansa näin: "Tärkeä kysymys on nyt Inkerin kirkon musiikkikoulutuksen järjestäminen. Kirkko tarvitsee tulevaisuudessa oman musiikkisihteerin!"

Leinon matkalippuasia järjestyy mukavasti ja pian on myös Martti saatettu asemalle. Siinä välissä ehdin itse käydä Leningrad-hotellissa järjestämässä omat käytännön asiani. Paluumatka keskustasta voi alkaa. Palaamme uskontovirastoon, jossa uskontokuntien edustajien neuvottelu on jo päättynyt. Uskontovaltuutettu Igor Vishckepan ottaa meidät ystävällisesti vastaan, vaikka käynnistä ei olekaan etukäteen sovittu. Rovasti Leino Hassiselta hän kyselee diakonikoulutuksen kuulumisia ja sovimme myös myöhemmin toteutettavasta haastattelusta Sanansaattaja-lehteen.

Sitten saamme tavata apulaisuskontovaltuutetun Paškinin. Edessä on Inkerin kirkon kannalta merkittävä tapahtuma. Paškinilla on luovutettavana kolmen Inkerin seurakunnan hyväksytyt rekisteröintipaperit. Paavo Neuvonen on jo aikaisemmin aamulla käynyt noutamassa Toksovan seurakunnan rekisteröintitodistuksen, Narvusin seurakunnan edustajat tulevat noutamaan omansa myöhemmin ja me saamme seurata Skuoritsan seurakunnan todistuksen luovutusta, kun matkassamme ja kuljettajanamme on tämän seurakunnan keskeinen toimihenkilö Albert Kirjanen.

Paškin pyytää meidät vielä luovutuksen jälkeen istumaan ja käynnistää keskustelun siitä, mitä seurakuntien tämän jälkeen tulee tehdä. Hän antaa käytännön neuvoja. Esille nousee myös kysymys kirkkojen kunnostamisesta. Leino Hassinen kyselee, voivatko toksovalaiset ryhtyä välittömästi rakentamaan. Puhumme myös siitä, missä mää-

Uskontovaltuutettu Paškin luovuttaa Leningradin uskontovirastossa Albert Kirjaselle Skuoritsan seurakunnan rekisteröintiasiakirjan. Vieressä Arvo Survo ja Leino Hassinen.

rin valtio voi olla taloudellisesti mukana rauniokirkkojen kunnostamisessa. Keskusteluhetki on hyvä ja perusvaikutelmaksi jää, että nyt on toiminnan aika Inkerinmaalla. Yhdessä iloitsemme, kun olemme saaneet olla todistamassa kolmen uuden seurakunnan virallisen järjestäytymisen tärkeää vaihetta. Tämä on ilon ja kiitoksen päivä meille jokaiselle.

Aivan erityisesti näen ilon loistavan Albert Kirjasen silmistä. Onhan hän saanut tärkeän todistuksen, joka koskee hänen kotiseurakuntaansa. Albertin sydän sykkii voimakkaasti inkerinsuomalaisten asialle. Sen saan huomata koko matkani ajan, kun Albert kertoilee sekä oman elämänsä vaiheita että inkerinsuomalaisiin liittyviä toiveitaan. Järjes-

tyypä minulle tilaisuus käydä Albertin vieraanvaraisessa kodissakin ja tavata hänen läheisiään. Erityisesti Albertin mielessä ovat lapset, joita hän toivoisi lähetettävän joukolla Suomeen kesäleireille suomenkieltä oppimaan ja hengellistä opetusta saamaan. Samoin Albert puhuu koskettavasti vanhuksista, joita hän käy tapaamassa. Hän toivoisi useiden inkerinsuomalaisten vanhainkotien rakentamista ja kirkkokuljetuksia varten pikkubussien saamista seurakuntien käyttöön. Albertin kanssa ajallessani ei voi olla syttymättä yhä enemmän itsekin inkerinsuomalaisten asialle.

Jatkamme sitten matkaamme uskontovirastosta Aino Karkkosen kotiin suurelle asuntoalueelle lähelle keskustaa. Saamme syödä hyvän inkerinsuomalaisen aterian ja kuulemme Ainon kertovan oman elämänsä vaiheista. Häntä ja Leino-rovastia yhdistää erityisesti Sortavala. Leino Hassinen on syntynyt Sortavalassa ja hän on ilmoittanut olevansa valmis palvelemaan syntymäkaupunkiinsa mahdollisesti pian virallisen rekisteröinnin saavaa seurakuntaa.

Aino Karkkonen on taasen Siperian karkoituksesta palattuaan asunut vuosina 1946—1950 Sortavalassa. Katselemme kuvia Sortavalasta ja paljon yhteisiä tuttuja paikkoja Aino-rouva ja Leino-rovasti löysivätkin. Mielenkiintoista oli kuulla Ainon kertovan myös siitä, miten Suomen radiosta oli Sortavalan vuosina kuunneltu tarkkaan hartausohjelmat. Aino mainitsi nimeltä myös pappeja, joiden julistus oli häntä erityisesti koskettanut.

Ainon muistot eivät tietenkään rajoittuneet yksin Sortavalaan. Kuulimme Leningradin saartorenkaasta ja kuuluisasta elämän tiestä, uudesta karkotusvaiheesta Sortavalan vuosien jälkeen ja paluusta takaisin Karjalaan. Sieltä Aino Novgorodin vuosien jälkeen on asettunut vuonna 1968 asumaan Leningradiin. Tytär Leena opiskelee kauppatieteitä ja häntä me innostamme jatkamaan suomenkielen opiskelua. Toteamme, että kaupan alalla tarvitaan tulevaisuudessa paljon venäjän ja suomenkielen taitoisia henkilöitä.

Karkkosten kodista joudumme kiirehtimään paluumatkalle Pushkiniin Arvon pappilaan, jossa monet tehtävät odottavat. Yhdessä Arvo Survon, Albert Kirjasen ja Leino Hassisen kanssa käymme seurakunta seurakunnalta läpi Inkerin kirkot ja saan tätä kirjaa varten tehdä kirkkojen nykykuntoa koskevat tarkistukset. Hyvin ovat Inkerin kirkon vastuunkantajat selvillä kirkkojen nykytilanteesta. Tätä liitelukua tarkistaessamme samalla käymme keskustelun mahdollisuuksista käynnistää seurakuntatoimintaa eri paikkakunnilla.

Leino-rovasti käy valmistamaan diakonikurssin viimeisen viikon luentoja ja meille Arvo Survon kanssa järjestyy tilaisuus pitkään haastatteluhetkeen. Olen tuntenut Arvon vuodesta 1984 saakka ja olemme pitäneet yhteyttä kuluneiden vuosien aikana. Paljon olen Arvosta myös lukenut. Silti tällainen haastattelutilanne avaa aina uusia ulottuvuuksia. Olen tiennyt Arvon innostuksesta Inkerin kansanrunouteen ja mustalaiskieleen, mutta nyt saan kuulla myös näistä asioista lisää.

— Viidennellä tai kuudennella luokalla aloin ensin kerätä kaikkea Suomeen liittyvää, Arvo kertoo. — En silloin paljon tiennytkään suomalais-ugrilaisista kansoista. Sittemmin tämä alue on noussut erityisesti kiinnostukseni kohteeksi. Sotapalveluksen jälkeen löysin mustalaismusiikin. Nauhoitin runsaasti mustalaisten lauluja ja kansanperinnettä. Musiikki on auttanut minua luomaan yhteyksiä sellaisiinkin romaaneihin, joihin muuten en olisi saanut mitään kontaktia.

Keskusteluhetkemme keskeyttää puhelinsoitto. Arvoa pyydetään asiantuntijaksi, kun Tsekkoslovakian televisio on tekemässä mustalaismusiikkiin liittyvää ohjelmaa.

Arvo kertoo myös kiinnostuksestaan Kalevalaan: — Se heräsi jo varhain. Toivoin saavani lukea kirjan suomenkielisenä, mutta en sitä ensin saanut käsiini kuin venäjänkielisenä. Vuonna 1975 sain sitten suomenkielisen Kalevalan ja luin sen muutamassa päivässä. Kielellisesti kyllä koin Ka-

levalan vaikeana, mutta pidin sen sisällöstä ja tyylistä. Samaa tyyliä olen itsekin käyttänyt joissakin runoissani.

Seuraavana aamuna Arvo näyttää kirjoittamaansa Kalevala-mittaista runoteostaan Itku Inkerille. Sen sisältöön Leino-rovasti on jo tutustunut ja sen arviointi käynnistää Pushkinin pappilassa reippaan keskustelun Suomen kirkosta. Tätä keskustelua me sitten Arvon kanssa vielä autossa jatkamme.

Arvo osoittaa tietävänsä paljon suomensukuisista kansoista. Erityisen tuttu hänelle on mordvalaisten yhteisö, johon hän on pitänyt yhteyttä 1970-luvun puolivälistä lähtien. Hän kertoo tätinsä miehen olleen mordvalainen, ja Arvo osaa niin paljon mordvan kieltä, että hän on tullut hyvin toimeen keskustelussa tämän sukulaisensa kanssa. Ilman sanakirjaa Arvo sanoo selviytyvänsä myös mordvankielisestä tekstistä.

Jo edellisenä iltana esiin tullut ajatus lähetystehtävästä suomensukuisten kansojen keskuudessa tulee nyt uudelleen keskustelun aiheeksi. Kyselen, miten tosissaan Arvo tässä asiassa on ja olisiko tämä realistista. Saan Arvolta selkeän vastauksen: "Jos vain aina mietimme, onko tämä tai tuo realistista, asiat jäävät toteutumatta. Tässä on meille uskottu tehtävä!"

Välillä ehdimme käydä Leino-rovastin kanssa iltakävelyllä Pushkinin kadulla. Kyselen luonnollisesti Leinon vaikutelmia diakonikurssista. Leino ilmaisee avoimesti ilonsa saamastaan työkutsusta: "On ollut suurenmoista, että olen näin voinut olla apuna Inkerin kirkon tärkeässä rakennusvaiheessa. Kun Jumala on antanut terveyttä, ei ollut mitään estettä lähteä tähän palvelutehtävään."

Leino korostaa Inkerin ja Suomen kirkon vuorovaikutuksen tärkeyttä: "Tämä on ainoa maa, jonne suomalaisilla on välitön yhteys. Omalta kotioveltaan he voivat nousta bussiin ja päästä yhdessä toisten Jumalan lasten kanssa ihmettelemään Jumalamme suuria tekoja. Kun liikkuminen on nykyisin osa suomalaista elämänmuotoa, niin tässä on

meille tärkeä kanava käytettäväksi."

Ehdimme puhua Leinon kanssa monista muistakin tärkeistä kysymyksistä: kirkon työntekijäkoulutus ja kirkkomusiikin kehittäminen ovat nyt ajankohtaisia asioita. Erityisesti on mietittävä, miten seurakunnat pääsevät kehittymään terveellä tavalla kaksikielisiksi. "Tämä on välttämätöntä, kun tähyämme Inkerin kirkon tulevaisuuteen uudelle vuosituhannelle", tähdentää Leino.

Jatkamme Arvon kanssa keskustelua vielä iltakävelyn jälkeen. Kyselen Arvon perheestä, joka ei nyt ole paikalla. Vaimo Krista on syntyisin virolaisia, ja he ovat tutustuneet Arvon opiskellessa Tallinnassa vuodesta 1981 lähtien. Krista osallistui siellä aktiivisesti seurakunnan toimintaan ja lauloi Oikumene-kuorossa. Kristalla ja Arvolla on kolme poikaa: Reijo on nyt kuusivuotias, Arvo on kolmivuotias ja nuorimmainen Raimo on syntynyt kesällä 1989.

Arvolla on tavattoman vaativa asema monien tehtävien paineessa. On kohdattava nopeasti laajenevan Inkerin kirkon työhaasteet, on hoidettava Pushkinin seurakunta, suhteet viranomaisiin ja vastattava Suomesta tuleviin pyyntöihin, toiveisiin ja yhteydenottoihin. Niiden keskellä joutuu kyselemään jaksamista ja tehtävien rajaamisen mahdollisuuksia. Näistä asioista riittää keskustelemista iltamyöhälle.

Kysyn millaiseksi hän kokee nykyisen tehtävänsä ja asemansa Inkerin kirkon hengellisenä johtajana. Arvo kertoo toivovansa, että inkerinsuomalaisten keskuudessa alkaisi oikein "raju kansallinen herätys". Osittain hän näkee sen jo alkaneenkin, mutta se ei ole vielä koskettanut kaikkia. Ja sitten hän tarkentaa: "Toivon, että tämä kansallinen herätys voisi tapahtua kristillisessä hengessä. Luterilainen kirkko on ennenkin yhdistänyt inkerinsuomalaiset. Niin voi tapahtua nytkin."

Omasta asemastaan hän toteaa hiljaa mutta selkeän määrätietoisesti: "Jos jokin tehtävä tai asema ihmiselle annetaan ja tämä vaatimattomuussyistä sen torjuu tai antaa pois,

hän tekee väärin. Monissa asioissa minä voin palvella tässä tilanteessa. Itse en olisi ensin millään uskaltanut ryhtyä tähän työhön. Tehtäväni on nyt pappina olla joukon kärjessä."

Illan kuluessa Arvo ehtii vielä kertoa Jumalan kutsusta, joka hänet on tavoittanut. Siitä ei ole päässyt irti. Jumala kutsui paluutielle kotiin ja tämä kotimatka jatkuu. Rikkaan päivän päättyessä käymme levolle, kiitämme yhdessä Taivaan Isää ja iloitsemme siitä, että saamme tehdä yhteistä kotimatkaa.

Onko tämä totta?

(Aatami Kuortti)

Elokuun lopulla 1988 sain luvan käydä synnyinseudullani Inkerissä. Matkustin vaimoni Lauran kanssa junassa Helsingistä Leningradiin. Junavaunussa saimme tutustua kanssamatkustajiin. Siinä keskustelivat meille ennestään tuntemattomat ihmiset.

— A mie sain nyt ensi kertaa käydä Suomes, virkkoi nainen.

— Mistä päin olette kotoisin? uteli mies.

— A mie uon Aunuksest. Olin sukulaiseni hautajaisis ja matkustan nyt takaisi.

— Minä olen syntyisin Inkerinmaalta Lempaalasta, vaikka nykyään asun Ivangorodissa lähellä Narvaa, selitti mies.

Tämä oli minulle mieluinen viesti. Heidän lopetettuaan keskustelunsa kysäisin mieheltä: — Milloin olette viimeksi käynyt Lempaalassa? Mainitsitte olevanne lähtöisin sieltä.

— No jaa, viime kesänä käväisin synnyinseudullani Lempaalan Ohalatvan kylässä. Nyt sain vierailla sukulaisteni luona Suomessa. Muistelimme yhdessä lapsuutemme ja nuoruutemme aikaa. Lempaalahan oli meille rakas. Muistelimme erikoisesti kirkkoamme, jota nyt ei enää ole. Vanhemmat ihmiset muistelivat Lempaalan pappeja, varsinkin pastori Kuortti oli heillä mielessä, kertoi mies.

En jaksanut pidättäytyä ja udella, mitä hänellä olisi ollut kerrottavaa, vaan osoittaen peukalolla rintaani sanoin, että tässähän on nyt Kuortti.

— Mitä! Oletteko te pastori Kuortti? mies hämmästeli.

— Kyllä olen Aatami Kuortti, se sama mies, joka toimi pappina Lempaalassa vuosina 1927—1930.

Aatami Kuortti vanhempiensa haudalla.

Lapsuudenkoti Kupanitsassa.

Mies levitteli käsiään ja löi sitten kämmenensä yhteen virkkaen:

— No tämäpä nyt jotakin! Tämä on merkillinen johdatus! Minä siis hakematta sain kohdata Kuortin, josta olen kuullut paljon kerrottavan. Tämä on ihmeellinen johdatus!

Hän esitteli itsensä. Oli syntynyt Lempaalassa, vaikeina vuosina 1930-luvulla hänet kuten myös Lempaalassa asuneet suomalaiset siirrettiin väkivalloin pois synnyinseudulta. Sota-aikana hänet kutsuttiin armeijan palvelukseen, hän joutui rintamalle, haavoittui kahdesti ja nyt oli sotainvalidina eläkkeellä.

— Siinä lyhyesti elämänkaareni. Mutta nyt olen tässä!

Hän ojensi minulle kätensä, johon tartuttuani mies jatkoi:

— Minä olen Juhana Parkkunen, nykyään nimekseni on merkitty Juhana Parkkulev (Ivan Parkkulev), jotta hoitaessani asioita venäläisten kanssa olisin kuin yksi heistä. Mutta suomalaiset ystäväni Lempaalassa ja muuallakin sanovat minua Jussiksi, joten olen Jussi Parkkunen, hän virkkoi puristaen kättäni.

Sain kertoa Jussille, mihin olimme matkalla vaimoni kanssa, ja samalla esitin huoleni siitä, miten pääsisimme Leningradista Kupanitsaan. Jussi oli valmis neuvomaan ja auttamaan tässä asiassa. Hän valitteli sitä, ettei voinut lähteä matkaoppaaksi, koska hänen oli matkustettava heti Leningradista Ivangorodiin, mutta samalla hänen katseensa kirkastui ja aivan kuin helpottuneena hän innostui esittelemään:

— Minulla on hyvä ystävä Leningradissa. Hänkin on Lempaalasta kotoisin, Katri Iivarinen nykyään Katri Avdovskaja, sillä hän on ollut naimisissa venäläisen kanssa ja nyt hän on leski-ihminen. Hänellä on poika, jolla on henkilöauto. Jos nyt tämä poika on kotosalla, niin hän varmasti lähtee teitä kyyditsemään Kupanitsaan. Nyt on perjantai. Kun menette hotelliinne ja yövytte siellä, älkää hätäilkö. Huomenna, lauantaina aamulla joko minä soitan tai Katri

soittaa meille, ja niin pääsette matkustamaan Kupanitsaan, touhusi Jussi innokkaana.

Niinpä lauantaiaamuna 27.8.1988 hotellihuoneemme puhelin soi. Menin vastaamaan.

— Onko se pastori Kuortti? kuului naisen ääni.

— Minä olen Aatami Kuortti ja täällä on myös vaimoni Laura.

— A vot, se Jussi soitti minulle, että olette matkalla Kupanitsaan ja tarvitsisitte kyyditsijän. Minun poikani lähtee hoitamaan tämän asian. Minä lähden mukaan. Oletteko nyt valmiit lähtemään? Puolen tunnin kuluttua minä tulen sinne hotelliin, saneli Katri.

— Kiitos, kiitos! Tervetuloa auttamaan meitä! Odotamme.

— A vot, mie en sanonutkaan nimeäni. Mie olen Katri Avdovskaja, kaipa se Jussi teille sanoikin. No näkemiin sitten vaan!

Tuokion kuluttua Katri tuli luoksemme reippaana ja iloisena.

— No niin, poikani on autoineen tuolla alhaalla, nyt lähdemme matkaan! komensi Katri.

Ja niinpä sitten hyristimme Leningradista Kupanitsaan. Kyytimiehemme, Katrin poika, ei puhunut suomea, mutta kyllä me kielen puolesta toimeen tulimme.

Saavuimme Kupanitsan kirkon eteen. Kirkon välittömässä läheisyydessä oli hautausmaa. Olimme saaneet viisumin juuri tätä tarkoitusta varten, käydäksemme vanhempieni haudalla. Nyt olimme perillä. Tuossa edessämme oli pahoin runneltu Kupanitsan kirkko, joka oli minulle rakas. Olihan minut siinä kirkossa kastettu ja konfirmoitu. Viimeksi olin tässä maisemassa liikkunut vuonna 1927, jolloin saatoin isäni tähän hautausmaahan. Paljon oli tapahtunut ja muuttunut sen jälkeen, mutta kirkon jykevät seinät olivat pystyssä ja hautausmaa oli laajentunut. Siinä huokailin itsekseni: — Oi Jumalani, Sinä olet armossasi sallinut minun tämän nähdä!

Laahustin hautakummun ääreen, johon polvistuin. Muistelin rukouksessani vanhempiani ja Maria-sisartani sekä monia entisiä ystäviäni, joiden maallinen tomumaja oli kätketty tähän hautausmaahan odottamaan ylösnousemuksen ihmeellistä aamua. Vaikutti siltä kuin iäisyys olisi koskettanut heikkoa ihmistä.

— Mitä tämä on? Onko tämä totta? kyselin itseltäni. Noustuani seisomaan vaistomaisesti käteni kohosivat siunaamisasentoon ja korottaen ääneni lausuin aaronilaisen siunauksen muistellen haudanpovessa nukkuvia.

Laura kuiskasi toivomuksensa, että laulaisimme tutun säkeistön ”Myrskyt maailman kerran unhotan ...”

Ja me lauloimme: — Myrskyt maailman kerran unhotan Jeesustani katsellessa. Helmiporttien maahan riemujen mulle myöskin auetessa. Haavoihinsa pyhiin nukuttuani saan mä voiton kruunun herätessäni. Myrskyt maailman kerran unhotan Jeesustani katsellessa.

Enpä osaa selittää, miltä silloin tuntui. Olin aivankuin poissaoleva. Sanoin vierelläni seisovalle vaimolleni:

— Mitä tämä on? Mitä tässä tapahtuu? Olenko minä valveilla vai onko tämä unta? Nipistä minua vaikka käsivarresta, että heräisin!

Laura tarttui käteeni ja vakuutti, että nythän me olimme Kupanitsan hautausmaalla, johon olin halunnut päästä.

Tämä oli siis totta. Kiitos Jumalalle näistäkin kokemuksista!

Inkerin suomalainen kirkko elvytetään

(Aatami Kuortti)

Toukokuun 14. päivänä 1989 pidettiin Kupanitsan kirkossa Inkerin suomalaisen kirkon kokous, jossa oli mukana Kupanitsan, Kelton, Kosemkinan, Skuoritsan ja Koprinan seurakuntaneuvostojen jäseniä sekä seurakuntaväkeä myös useiden muiden Inkerin entisten seurakuntien alueelta.

Todettiin, että Inkerin suomalaista evankelis-luterilaista kirkkoa ei koskaan muodollisesti ollut lakkautettu, vaikka kirkkorakennukset oli runneltu ja seurakuntalaiset kuljetettu väkivalloin pois kotiseudultaan. Nyt oli koittanut uusi aika. Suuri osa inkerinsuomalaisista oli saanut palata synnyinseudulleen. Oli saatu jälleen käyttöön tämä Kupanitsan kirkko ja useita suomalaisia seurakuntia oli virallisesti rekisteröity. Neuvostoliiton lakien mukaan kaksikymmentä aikuista kastettua ja konfirmoitua ihmistä voi perustaa seurakunnan ja ottaa vastuun kirkon omaisuuden hoidosta. Todettiin, että Suomessa asuva rovasti Aatami Kuortti oli ainoa elossa oleva pappismies, joka 1920-luvun loppupuolella toimi pappina Inkerissä Lempaalan, Vuolen ja Miikkulaisin seurakunnissa. Hän oli nyt hyvin sopiva mies yhdyssiteeksi vuosikymmeniksi pysäytetyn ja elvytettävän Inkerin suomalaisen evankelisluterilaisen kirkon jatkaessa toimintaansa. Rovasti Aatami Kuortti valittiin kirkon puheenjohtajaksi ja pastori Arvo Survo varapuheenjohtajaksi.

Näin ollen Inkerin Suomalainen Evankelis-luterilainen Kirkko perustettiin kansallisena kirkkona Venäjän vallankumouksen jälkeen, ja elvytettynä se haluaa noudattaa vanhaa kirkkolakiaan. Perustajat korostavat kirkon hallin-

non maallikkovaltaisuutta. Tätä kirkon uudelleen järjestäytymistä tukee edellisenä vuonna perustetun Inkerin Liiton yhteydessä toimiva komitea. Tavoitteena on Inkerin kaikkien entisten seurakuntien elvyttäminen.

Helluntaipäivänä 1989 Kupanitsan kirkossa saatiin viettää ainutlaatuinen juhla. Rovasti Aatami Kuortti siunasi pastori Arvo Survon Inkerin kirkon seurakuntien hoitajaksi. Juhlassa hän luovutti Arvo Survolle Inkerin kirkon ensimmäisen kirkkolain kirjan ja luki esilehdelle kirjoittamansa tekstin:

— Kupanitsan kirkossa 14.5.1989

> Tämän Inkerin kirkon ensimmäisen kirkkolain luovutuksella valtuutan Inkerin kirkon seurakuntien hoitajan Arvo Survon tarvittaessa siunaamaan ja asettamaan sanapalvelijoita olemassa oleviin ja herääviin seurakuntiin yhdessä Inkerin Suomalaisen Evankelis-Luterilaisen Kirkon johdon kanssa.
>
> ISELK:n konsistorin vuonna 1927
asettama seurakunnan hoitaja
Aatami Kuortti

Sen jälkeen Aatami Kuortti ja Arvo Survo yhdessä siunasivat seurakunnan sananpalvelutyöhön seitsemän saarnaajaa, joista seurakuntalaiset olivat antaneet hyvän todistuksen ja joita Arvo Survo heidät tuntien suositteli siunattaviksi sananpalvelutyöhön.

Helluntaijumalanpalveluksessa toimi liturgina Arvo Survo ja Aatami Kuortti saarnasi. — Tämä päivä oli Inkerin suomalaisen kirkon elämässä kuin uuden aamun sarastus synkän yön jälkeen.

Mutta aamu valkeni yhä kirkkaammaksi maaliskuun 4. päivänä 1990: Pushkinin kirkossa vihittiin yhdeksän miestä diakoneiksi palvelemaan Inkerin suomalaisia seurakuntia. Vihkimyksen saivat Viktor Jemelianov, Vladimir Kinner, Väinö Kuosti, Eino Kurki, Aarre Kuukauppi, Eero Kuukauppi, Lasse Ostonen, Ants Punt ja Arvo Soittu.

Lauantaina 3.3.90 pidettiin rovastikunnan kokous, jossa olivat mukana seurakuntien edustajat. Puhetta johti kirkkoherra Paul Saar. Todettiin, että kirkkoherra Leino Hassinen Suomesta oli joulukuun alusta 1989 alkaen ollut antamassa diakonikoulutusta ja nyt oli kurssi saatu päätökseen.

Vihkimisen toimitti Eestin arkkipiispan valtuuttamana lääninrovasti Paul Saar avustajinaan kirkkoherra Leino Hassinen, rovasti Aatami Kuortti ja pastori Arvo Survo.

Kirkonkellojen kumahdellessa ja urkujen soidessa vihittävät ja vihkijät astelivat sunnuntaiaamuna valkeissa alboissaan kulkueena alttarille. Unohtumaton näky, jollaista Inkerissä ei ollut saatu ihailla Venäjän vallankumouksen jälkeen!

Viimeisinä diakoneiksi vihittävien kulkueessa Leino Hassinen, Aatami Kuortti, Paul Saar ja Arvo Survo.

Vihkimyksessä lääninrovasti Saar vyötti diakonit lausuen papin perinteisen pukeutumisrukouksen: ”Kiitetty olkoon Jumala, joka vyöttää sinut voimalla ja tekee sinun tiesi nuhteettomaksi.”

Vihkimistä seuranneessa jumalanpalveluksessa saarnasi Aatami Kuortti, joka 60 vuotta sitten helmikuussa oli tuomittu kuolemaan, koska toiminta seurakuntapappina oli silloin neuvostovastainen teko. Mutta Jumalaan turvautuminen on ihmisen voimana kaikissa tilanteissa. Kun Jeesus on voittanut meidät omikseen, tiedämme, mistä saamme avun. Koko kirkkokansan yhteen ääneen lausuma ”Jeesus on voittanut minut” evästi uusia, tehtäväänsä lähteviä työntekijöitä.

Toimituksen päätteeksi sanankuulijat kuivailivat kyyneleitään, kun vihityt lauloivat alttarilta seurakuntaan päin kääntyneinä virren 600:

— Hyvyyden, voiman uskollinen suoja
piirittää meitä, kuinka käyneekin.
Illasta aamuun kanssamme on Luoja.
Häneltä saamme huomispäivänkin.

Kiitos

(Aatami Kuortti)

— Kiitä Herraa, minun sieluni, äläkä unhota, mitä hyvää Hän on tehnyt!

Nämä tutut psalmin sanat ovat viime aikoina kaikuneet mielessäni. En saata olla ihmettelemättä sitä, kuinka Jumala suuressa armossaan on kääntänyt Inkerin suomalaisen kirkon kohtalon niin, että lähes 70 vuotta vallinnut synkkä yö on valkenemassa ihanaksi päiväksi. Kun adventtisunnuntaina 1989 Kupanitsan kirkontornissa helähtivät kirkonkellot, se oli kuin kaikua paremmasta maailmasta. Voimakas, sanoin kuvaamaton tunne kouristi sydäntäni ja silmistäni tulvahtivat ilonkyyneleet. Sopertelin sisimmässäni:

— Oi Jumalani, meitä rakastava taivaallinen Isämme, Sinun rakkautesi on ihmeellinen. Olet suuresta armostasi suonut inkerinsuomalaisten nähdä tällaisen päivän valkenevan ja sinun heikon sananpalvelijasi kokea tällaista. Sydämeni pakahtuu ilosta ja on kiitosta tulvillaan. Ota armossasi vastaan vajavainen kiitokseni Jeesuksen Kristuksen, Vapahtajamme nimessä!

Samalla valtasi mieleni syvä kiitollisuuden tunne siitä, että Suomen kansa, kirkko, piispat ja papit ovat kuin uudella tavalla mielistyneet inkerinsuomalaisiin. Suomi-äiti halusi nyt ottaa itkevän Inkerin syliinsä, pyyhkiä kyyneleet sen silmistä ja lohduttaa vieraantunutta lastaan armon evankeliumilla.

Suomen kirkon herätysliikkeet, evankeliset, heränneet ja lestadiolaiset, ovat olleet rakkauden innoittamina liikkeellä, ja niin on saatu hankituksi kirkonkellot, jotka lapualainen kellonvalaja Jussi Somppi apulaisineen asetti paikoilleen sunnuntaina 3.12.1989. Ja tänä juhlapäivänä kellot

Suomen herätysliikkeet, evankeliset, heränneet ja lestadiolaiset, lahjoittivat Kupanitsan kirkkoon kellot, jotka asetettiin paikoilleen adventtina 3.12.1989.

Kuvassa etualalla Arvo Survo, Aatami Kuortti, Aimo Kymäläinen, Jaakko Elenius ja kellonvalaja Jussi Somppi Lapualta.

kutsuivat kansaa kirkkoon, jossa Saarijärven seurakunnan lahjoittamat sähköurut kirkkain äänin säestivät virrenveisuuta.

Herättäjäyhdistyksen toiminnanjohtaja Jaakko Elenius tulkitsi, että Kupanitsan kirkonkellojen soitto oli kuin viesti Jumalalle siitä, että nyt jo pitäisi riittää, Inkerin kansan kärsimysten malja on täysi.

SLEY-Kirjojen toimitusjohtaja Aimo Kymäläinen kuvasi kellojen soittoa herätyskelloiksi, joiden ääni kiirii yli Inkerinmaan muistuttaen kirkosta ja kirkon sanomasta, kaikille kuuluvasta evankeliumin- ja armonsanomasta.

Pastori Arvo Survo päätteli puolestaan, että kirkon kellot ovat kuin huutavan ääni erämaassa, joka on ollut moraalittomuuden ja hengettömyyden vallassa vuosikymmenet.

Eräs kupanitsalainen ystäväni sanoi minulle väliajalla:

— Me olemme nyt kuin untanäkeväiset. Saamme viettää kirkollista juhlaa. Kirkonkellot soivat kauniisti, siinä on kuin rauhan sanoma tänä levottomana aikana. Toivon, että ulkonainen rauha pääsisi vallitsemaan kansojen kesken ja että Jumalan rauha saisi täyttää kaikkien ihmisten sydämet!

Tähän toivotukseen on mieluisaa yhtyä.

Inkerinsuomalaisena ja entisenä kupanitsalaisena haluan lausua vilpittömät ja sydämelliset kiitokseni kaikille, jotka tavalla tai toisella ovat tukeneet Inkerin suomalaisen evankelis-luterilaisen kirkon toimintaa. Tähän kiitokseen yhtyvät (siitä olen varma) kaikki inkerinsuomalaiset.

Liite 1

Inkerin kirkon seurakunnanhoitajat murrosvuosina

Inkerin suomalaisen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnanhoitajina 1920—1930-luvun vaikeina vuosina toimivat seuraavat henkilöt, jotka tässä luettelossa esitetään siinä järjestyksessä, kuin he tulivat valtuutetuiksi tähän pyhään virkaan:[141]

Aleksanteri Korpelainen, Venjoelta, suorittanut saarnalupatutkinnon Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulissa, toiminut Evankeliumiyhdistyksen saarnaajana Suomessa ja Inkerissä ja Pietarin Evankelisen Nuorisoliitto-osaston puheenjohtajana, seurakunnanhoitajana Kupanitsassa v. 1921—1926, Liissilässä v. 1927—1929 ja Haapakankaalla v. 1929—1937, vihittiin papiksi Leningradissa 13.12.1931, konsistorin jäsenenä v. 1932—1937, vangittiin syksyllä 1937 ja kuoli vankilassa.

Mikko Korpelainen (edellisen veli), Venjoelta, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Moloskovitsassa v. 1920—1924, viimeksi mainitun vuoden aikana hoiti myös Kolppanan seurakuntaa, Tyrössä v. 1925—1927 konsistorin jäsenenä v. 1931—1935, vangittiin v. 1935 ja katosi tietymättömiin.

Mikko Korpelaisen tytär Anna-Maria Malkki on 6.7.1963 Aatami Kuortille kertonut seuraavaa:

> ”Isäni vangittiin kahdesti. Ensin hänet väkivalloin kuljetettiin pois kotoa perheen mukana. Perhe sai olla vähän aikaa yhdessä Uralissa. Mutta sitten isä vangittiin Uralin pakkosiirtolasta ja vietiin tuntemattomaan paikkaan. Sen jälkeen emme saaneet häneltä kirjettä eikä minkäänlaista viestiä. Eräiden huhujen mukaan isäni olisi joutunut samaan

Aleksanteri Korpelainen

Mikko Korpelainen

Pekka Bister

Antti Jaatinen

vankilaan, missä setäni Aleksanteri Korpelainenkin oli. Siellä hän menehtyi vankilan kurjuuteen."

Pekka Bister, Valkjärveltä, entinen nuohoojamestari, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Spankkovalla ja Kolppanassa v. 1920—1923, Lempaalassa, Vuolella ja Miikkulaisissa v. 1923, konsistorin jäsenenä v. 1921—1923. Erotettiin konsistorista ja seurakunnanhoitajan virasta v. 1923, toimi sen jälkeen "omin luvin" Spankkovalla sekä osittain myös Lempaalassa, Vuolella ja Miikkulaisissa. Bister vangittiin keväällä 1935, lienee ollut vapaana 24.11.1936, jolloin hän tunnusti syyllistyneensä rikkeisiin ja pyysi konsistorilta anteeksi, karkotettiin Siperiaan, kuoli toisen maailmansodan aikana.[142]

Antti Karhu, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, toimi seurakunnanhoitajana Koprinassa v. 1920—1922, Liissilässä v. 1923—1926 ja Spankkovalla v. 1927—1931, vangittiin ja karkotettiin pakkotyöhön v. 1935.

Antti Jaatinen, entinen Skuoritsan lukkari-urkuri, toimi seurakunnanhoitajana Skuoritsassa v. 1921—1936, vihittiin papiksi 20.5.1929, vangittiin Leningradissa lokakuussa 1937 ja katosi.

Simo Pennanen, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnan hoitajana Venjoella v. 1923—1925, Lempaalassa v. 1926 ja Kupanitsassa v. 1927—1932, konsistorin jäsenenä ja varaesimiehenä v. 1921—1932, vangittiin v. 1932, pääsi vapaaksi v. 1937, mutta lyhyehkön ajan kuluttua vangittiin uudelleen ja kuoli vankilassa todennäköisesti v. 1938.

Pennasen ensimmäiseltä vankeusajalta on säilynyt kirje, jonka hän lähetti ystävälleen Matti Närjälle:

"Selinovka 26.4.1934.

Rakas veljeni!

Jumalan rauhaa!

Rauhan toivotuksella tervehdin Sinua ja kaikkia ystäviä täältä kaukaa Siperian korvesta ...

Jumalan armoon saamme joka päivä turvautua. Tulkoon tämän uskon tunnustuksemme tähden vankeudet, vihat, vainot, maanpakolaisuus ja vaikka itse kuolemakin, niin vähätpä siitä. Sillä näin sanoo Pyhä Henki: "Muistakaa entisiä päiviä, jolloin te, valistetuiksi tultuanne kestitte monet kärsimysten kilvoitukset, kun te toisaalta olitte häväistysten ja ahdistusten alaisia, kaikkien katseltavina, toisaalta taas tulitte niiden osaveljiksi, joiden kävi samalla tavalla. Sillä vankien kanssa te olette kärsineet ja ilolla pitäneet hyvänänne omaisuuden ryöstön, tietäen, että teillä on parempi tavara, joka pysyy", Hebr. 10:32—34.

Pois pääsemisen hommat ovat rauenneet tyhjiin. Varmaan Jumalan aika ei ole vielä tullut. Elämäni on kovin tukalaa, leipä ja muu ruoka kovin niukka. Mutta tähän asti on Herra auttanut. Sano terveiseni kaikille konsistorin jäsenille. Toimikaa uskollisesti Herran työssä. Paljon terveisiä kaikille, kaikille Herran omille.

Veljesi S. P:nen."

Iisakki Virranen, entinen maanviljelijä Skuoritsasta, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Koprinassa v. 1923—1936, Hatsinassa v. 1931—1932 ja Kolppanassa v. 1936—1937, hoiti myös tilapäisesti Lempaalan v. 1935, Vuolen ja Miikulaisen seurakuntia v. 1925—1927, vangittiin v:n 1937 lopulla tai v. 1938 alussa, karkoitettiin Siperiaan.

Iisakki Virrasesta on hänen poikansa kertonut tähän tapaan:

"Tulin työstä kotiin. Isäni saapui hetken kuluttua. Hän oli ollut erään sairaan luona ehtoollista antamassa. Hän ei ehtinyt riisuutua, kun ovelle koputettiin. Sisälle astui GPU:n miehiä, joiden johtaja lausui isäni nimen ja kysyi, oliko täällä sen nimistä. Saatuaan isältäni myöntävän vastauksen hän virkkoi kohteliaasti: "Sallikaa minun lähennellä teitä!" Aseistettujen miesten seistessä vierellä tämä heidän päällikkönsä kopeloi isäni taskut ja tunnusteli käsillään isääni joka puolelta.

Sitten seurasi kotimme tarkastus. Kaiken he mylläsivät ylösalaisin. Istuin penkillä kuin jähmettyneenä. "Kuka te olette? Tunnetteko tämän pastorin?" kysyi GPU:n mies minulta. Olin hämmästynyt ja häkellyin. Sanoin pistäytyneeni tähän vain juodakseni vettä ja selitin änkyttäen, että pastori oli minulle aivan outo. Virkamies mutisi jotain hampaittensa välistä. Huomasin, että se ei ollut ystävällinen murahdus.

Kun kotimme tarkastajien mielestä oli riittävän hyvin tutkittu, he kehottivat isääni ja minua lähtemään mukaansa. Isäni pyysi lupaa saada pitää rukouksen perheensä puolesta. Se sallittiin. Hän laskeutui polvilleen pöydän ääreen ja rukoili kuuluvasti pyytäen siunausta seura-

kunnalle ja kotiväelleen.

Saimme nousta pihalla odottavaan autoon. Aseistetut vartijat asettuivat vierellemme. Yksi istuutui isäni ja minun väliin. Kaikki puhelu ja kysely kiellettiin. Meidät vietiin Hatsinaan, jossa jouduimme taas kuulusteltaviksi. Isäni vietiin eri paikkaan. Näin häntä silloin viimeisen kerran.

"Te ette sano tuntevanne pastori Virrasta?" aloitti kuulustelija.

"En tunne."

"Mistä syystä olitte silloin siinä kodissa, kun pastori pidätettiin?"

"Pistäydyin vain vettä juomaan."

Eikö tuokin velvoittaisi teitä puhumaan totta!" kuulustelija virkkoi osoittaen päässäni olevaa lakkia. Olin nimittäin töissä rautatiellä ja minulla on sen mukainen virkalakki.

Huomasin, että minun oli turha yrittää johtaa kuulustelijaani harhaan. Sanoin olevani pastori Virrasen poika ja selitin, että pelon ja hämmästyksen pakottamana olin yrittänyt kieltää tämän.

"Hävetkää toki! Teidän pitäisi olla meille apuna ja te johdatte meidät harhaan!" virkkoi virkamies nuhtelevasti.

Minut päästettiin vapaaksi, mutta isäni jäi sille tielle. Olen tuntenut usein tunnon syyttelyä. Kielsinhän tuntevani oman isäni, joka oli meille niin hyvä."

Fredrik Soittonen, entinen maanviljelijä, toimi seurakunnanhoitajana Lahdessa (ent. Pietarin kappeli) v. 1923—1933, hoiti papillisia tehtäviä myös Pietarissa ja Valkeasaarella v. 1925—1927, Keltossa v. 1931, kuoli kotonaan Lahdessa 27.5.1933.

Erkki Hutter, maanviljelijän poika Järvisaarelta, seurakunnanhoitajana Markkovalla ja Järvisaarella v. 1923—1932, toimi myös virolaisten pappina mainittujen seurakuntien alueella asuvien keskuudessa, vangittiin v. 1932, Stalinin henkilöpalvontakauden päätyttyä 1950-luvulla pääsi vapaaksi, vietti vanhuuden päiviä Pietarissa, jossa kuoli kevättalvella v. 1963.

Juhani Kajava kertoi Aatami Kuortille Helsingissä 14.5.1963, että hän tapasi Erkki Hutterin v. 1961, jolloin turistimatkalla oli käymässä Pietarissa.

"Ei se Erkki vielä kovinkaan vanha ollut, mutta kärsimysten koulussa oli mennyt kovin heikoksi. Vanhainkodissa hän päiviään vietti. Nyt Hutter on päässyt pois ajan vaivoista. Sain muutama aika sitten kirjeen eräältä ystävältäni, joka kirjoitti, että Erkki tämän vuoden kevättalvella kuoli. Siellä hän on odottamassa ylösnousemuksen suurta aamua".

Simo Pennanen

Iisakki Virranen

Erkki Hutter

Aleksanteri Soittu

Jooseppi Myhkyrä, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Toksovassa ja Haapakankaalla v. 1923—1928 ja tilapäisesti myös Valkeasaarella v. 1923—1925. Korkean ikänsä vuoksi vetäytyi vanhuuden lepoon v. 1928, kuoli 17.9.1933.

Toivo Kelo, entinen Ropsun lukkari-urkuri, seurakunnanhoitajana Ropsussa ja Serepetassa v. 1923—1938, Inkerellä v. 1927—1938 ja tilapäisesti myös Järvisaarella v. 1936—1938, oli ajoittain vangittuna, toimi viimeisenä seurakunnanhoitajana, pääsi Suomen kansalaisena 20.4.1938 Suomeen, kuoli Helsingissä 14.3.1951.

Aleksanteri Soittu, entinen maanviljelijä Spankkovalta, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Moloskovitsassa ja Kolppanassa v. 1924—1931, vangittiin viimeksi mainittuna vuonna, karkotettiin Hibinogorskiin Kuolan niemimaalle ja katosi.

Nikolai Viholainen (ent. Nikolajev), "kruununkasvatti" (= Pietarista lastenkodista suomalaiseen kotiin otettu kasvatti), siirtyi luterilaiseen seurakuntaan vallankumouksen jälkeen, toimi matkasaarnaajana ja tunnettiin "Kola-veljenä" kautta Inkerinmaan, seurakunnanhoitajana Kosemkinassa, Kapriossa, Kattilassa, Novasolkassa ja Soikkolassa v. 1924—1927, erotettiin virasta v. 1927, toimi omin luvin, menetti harkintakykynsä, teki rikoksen, tuomittiin kymmeneksi vuodeksi vankeuteen, ja katosi tietymättömiin.

Pekka Braks, entinen Liissilän lukkari-urkuri, seurakunnanhoitajana Venjoella v. 1925—1937 ja Kupanitsassa 1931—1937, hoiti myös Markkovaa marraskuusta 1935, konsistorin jäsenenä v. 1927—1937, oli vangittuna kolme kertaa v. 1924—1934, vangittiin neljännen kerran 19.9.1937 ja katosi.

Pekka Braksin tytär, rouva Alina Muller, on kertonut muistoja isästään kirjeessä Boråsista 5.6.1963:

> Isäni vangittiin ensi kerran v. 1924. Hän oli juuri tullut Liissilässä silloin toimivan pastori A. Karhun kanssa seurakunnalta ja poikkesi

Liissilän pappilaan. Sinne tulivat miliisit ja pidättivät pastori Karhun ja isäni. Tämä vankeusaika kesti seitsemän viikkoa. Se oli tavallaan papinkoulua isälleni.

Hän oli valmistunut opettajaksi Kolppanan seminaarissa. Mutta neuvostokomennon aikana hän kieltäytyi opettajan ammatista. Kun häneltä kysyttiin syytä tuollaiseen, niin hän vastasi: "Kun niille pienille ihmistaimille pitäisi opettaa, että Jumalaa ei ole. Sitä en voi tehdä."

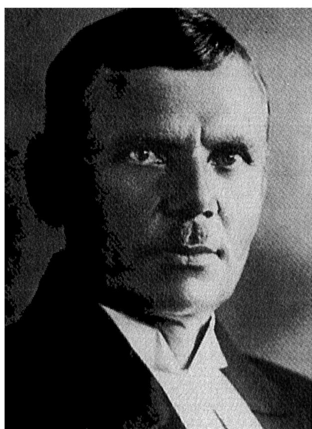
Asia oli sitä myöten selvä. Isäni toimi kanttorina. Liissilässä ja samalla piti saarnoja. Kun papeista Inkerissä oli pula, monet ystävät kehottivat isääni suorittamaan pappistutkinnon. Mutta hän ei halunnut. Vankilasta palattuaan hän rupesi lueskelemaan ja suoritti pappistutkinnon. Hänestä tuli seurakunnanhoitaja.

Sen jälkeen isäni joutui pidätetyksi monta kertaa. Viimeisen kerran hänet vangittiin syyskuun 19. päivänä 1937. Se oli sunnuntaipäivä. Isäni piti aamupäivällä jumalanpalveluksen Pietarin suomalaisessa kirkossa. Ella-sisareni oli isäni mukana. Iltapäiväksi isäni kiiruhti pitämään jumalanpalvelusta Venjoen kirkkoon. Pavlovskin asemalla isä hyvästeli sisartani sanoen: "Näkemiin, lapseni! Eihän sitä tiedä, tapaammeko vielä täällä ajassa, tuntuu olevan niin paljon sähköä ilmassa."

Kun hän illalla palasi Venjoen kirkosta kotiin, saapuivat GPU:n miehet vangitsemaan. Ella-sisareni oli tämän näkemässä. Hän kertoi, että isä ennen lähtöään pyysi pidättäjiltä lupaa saada soittaa jäähyväisiksi kotoisella urkuharmoonilla. Lupa myönnettiin. Mutta sisareni oli niin järkyttynyt, ettei hän ollenkaan tajunnut, mitä virttä isä soitti.

Ihmettelin, kuinka isäni saattoi olla aina niin rauhallinen. Nyt ymmärrän, että hänellä oli Jeesuksen antama rauha, joka kestää maailman myrskyjenkin raivotessa."[143]

Aatami Kuortti, tiilitehtailijan poika Kupanitsan Korkasta, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Lempaalassa v. 1927—1930, samana aikana hoiti myös papilliset tehtävät Vuolella ja Miikkulaisissa, vangittiin helmikuussa v. 1930, tuomittiin kymmeneksi vuodeksi pakkotöihin, pääsi Suomeen saman vuoden kesäkuussa. Opettajantutkinto Jyväskylän seminaarissa v. 1935, vihittiin papiksi 25.10.1957, Evankeliumiyhdistyksen palveluksessa v. 1958—1963, pappina Helsingin Kalliossa v. 1964—1968 ja Alppilan kappalaisena v. 1968—1973, jolloin eläkkeelle.

Pekka Braks

Aatami Kuortti

Paavo Haimi

Juhana Varonen

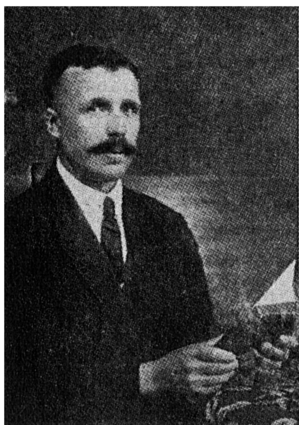
Paavo Haimi, kotoisin Keltosta, suoritti pappistutkinnon Pietarin saksalaisessa pappisseminaarissa v. 1928, toimi pappina Tyrössä, Kattilassa, Novasolkassa ja Keltossa v. 1928—1932, vangittiin 21.8.1932 ja joutui olemaan pakkotöissä lähes kaksikymmentä vuotta. Palasi Siperiasta 1950-luvun alussa Petroskoihin, josta hän teki ahkerasti matkoja Inkeriin hoitaen papillisia tehtäviä hajalla-asuvien inkerinsuomalaisten keskuudessa, kuoli joulukuussa 1963, haudattiin Kelttoon tammikuussa 1964.

Juhana Varonen, kotoisin Keltosta, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Toksovassa v. 1929—1936, opiskeli Pietarin pappisseminaarissa v. 1932—1934, vihittiin papiksi Leningradissa 15.12.1935, Kolppanassa, Pietarissa, Kupanitsassa ja Spankkovassa, oli vangittu moneen otteeseen, muutti Suomen kansalaisena 24.8.1936 Suomeen. Evankeliumiyhdistyksen palveluksessa v. 1948—1952, sai oikeuden toimittaa pappisvirkaa Suomessa 14.1.1953, Pylkönmäen kirkkoherra v. 1960—1964, Värtsilän kirkkoherra v. 1965—1969, jolloin eläkkeelle, kuoli 12.1.1981.

Juhana Vaasseli, Kelton Mustapään kylästä, maanviljelijä, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Valkeasaarella v. 1929—1933ja Tyrössä v. 1932—1933, vangittiin v. 1933. Stalinin henkilöpalvontakauden päätyttyä pääsi vapaaksi, asettui asumaan Petroskoihin, mistä teki ahkerasti matkoja Inkeriin hoitaen pappistehtäviä suomalaisten keskuudessa, kuoli 22.12.1961.[144]

Antti Suomalainen, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Kosemkinassa samalla hoitaen papilliset tehtävät Kattilassa, Soikkolassa, Novasolkassa ja Kapriossa v. 1929—1935, vangittiin 2.8.1935 ja tuomittiin 10 vuodeksi pakkotyöhön, katosi.

Heikki Töyli, entinen maanviljelijä ja pika-ajuri Spankkovalta, Inkerinmaan suomalaisen luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen puheenjohtaja ja saman yhdistyksen saarnaaja, toimi seurakunnanhoitajana Lempaalassa v. 1930—1931, hoiti myös Kosemkinaa ja Kattilaa, vangittiin pääsiäisenä 20.3.1931 ja lähetettiin

Antti Suomalainen

Juhana Vaasseli

Pekka Virkki

Fredrik Soittonen

kolmeksi vuodeksi pakkotöihin Pohjois-Venäjälle, josta hän vielä palasi ja kuoli kotonaan Inkerissä.

Samuli Halttunen, entinen maanviljelijä Kupanitsan Luumitsasta, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, konsistorin jäsen v. 1923—1932, seurakunnanhoitajana Liissilässä v. 1929—1932 ja Lempaalassa v. 1931, vangittiin kolmannen kerran kesällä 1932 hänen pitäessään jumalanpalvelusta Kupanitsan kirkossa, tuomittiin 10 vuodeksi pakkotöihin Uralille ja Siperiaan, oli elossa vielä v. 1937, jonka jälkeen hänestä ei ole tietoja.

Juho Kiiski, Lempaalan kirkkoneuvoston jäsen, jonka konsistori valtuutti ilman asiaan kuuluvaa tutkintoa v. 1933 toimimaan seurakunnanhoitajana Lempaalassa, jonne pappishenkilöille ei enää silloin annettu matkustuslupaa. Mutta tämäkään toimenpide ei pitkälle vienyt, sillä Juho Kiiski vangittiin syyskuussa v. 1933.

Pekka Virkki, maanviljelijä Koprinan Hovinmäen kylästä, Evankeliumiyhdistyksen saarnaaja, seurakunnanhoitajana Liissilässä 1934, Markkovassa ja Järvisaarella v. 1934—1935, Rääpyvässä v. 1935, sai 17.9.1935 määräyksen poistua kolmen päivän kuluessa yli 100 kilometrin etäisyydelle Leningradista, kuoli v. 1937 ja haudattiin Koprinaan.

Aapram Henrikinpoika Koskelainen sai 26.1.1937 Kelton kirkkoneuvoston pyynnöstä luvan toimia seurakunnanhoitajana Keltossa, koska sanottu seurakunta oli ollut viisi kuukautta ilman hoitoa. Mutta Koskelaista valtion viranomaiset eivät päästäneet Kelttoon. Hän oli sairasvuoteella, kun häntä v. 1938 tultiin vangitsemaan. Sai siten kuolla kotonaan samana vuonna.

Liite 2

Inkerin seurakunnat ja kirkot

Neuvostovallan aikana Inkerissä ei enää ollut kappeliseurakuntia. Tämä johtui siitä, että jokaisella seurakunnalla piti olla "dvadtsatkansa" (= vähintään kahdestakymmenestä henkilöstä muodostettu valtuusto), joka oli vastuussa valtiolle kirkon omaisuudesta ja toiminnasta. Ei voinut olla "emäseurakuntaa", vaan jokainen seurakunta oli itsenäinen, jonka toimintaa konsistorin ohella valvoivat paikalliset viranomaiset.

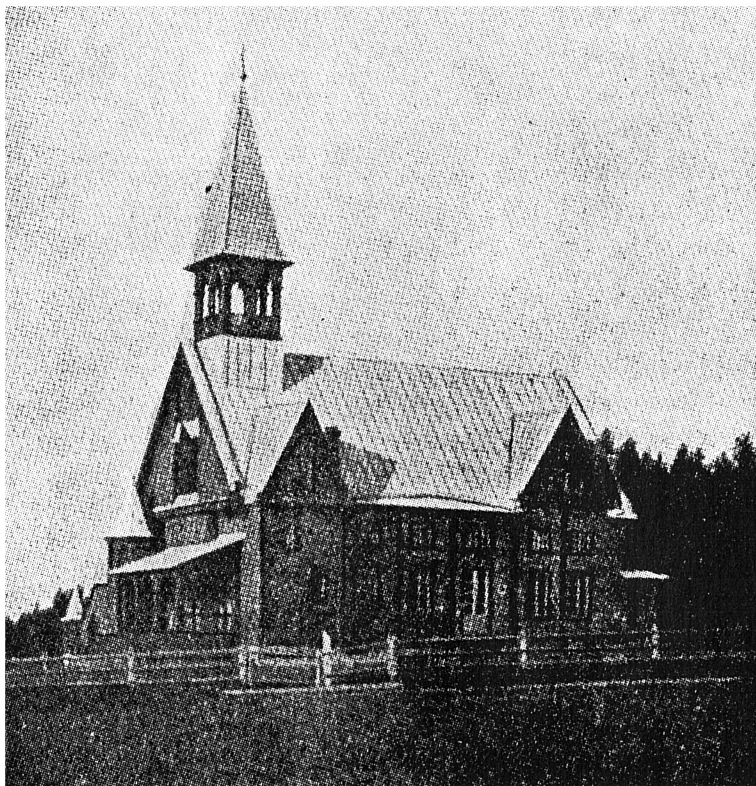
Inkerin suomalaiset seurakunnat aakkosjärjestyksessä

(Seurakuntien jäsenmäärä on merkitty pyörein luvuin)[145]

Seurakunnan nimi	Väkiluku
Haapakangas	4 000
Hatsina	2 500
Hietamäki	5 000
Inkere	3 800
Järvisaari	2 700
Kaprio	3 000
Kattila	700
Keltto	7 500
Kolppana	2 700
Koprina	6 500
Kosemkina	4 200
Kupanitsa	6 500
Lahti (Entinen Pietarin kappeli)	2 500

Lempaala	8 500
Liissilä	3 400
Markkova	2 600
Miikkulainen	2 300
Moloskovitsa ("Valkeakirkko")	2 600
Novasolkka	700
Pietari (P. Marian seurakunta)	7 000*
Ropsu	3 000
Rääpyvä	2 500
Serepetta	3 300
Skuoritsa	9 000
Soikkola	700
Spankkova	3 300
Toksova	7 000
Tuutari	6 300
Tyrö	8 500
Valkeasaari	5 000
Venjoki	13 000
Vuole	3 700
Yhteensä	144 000

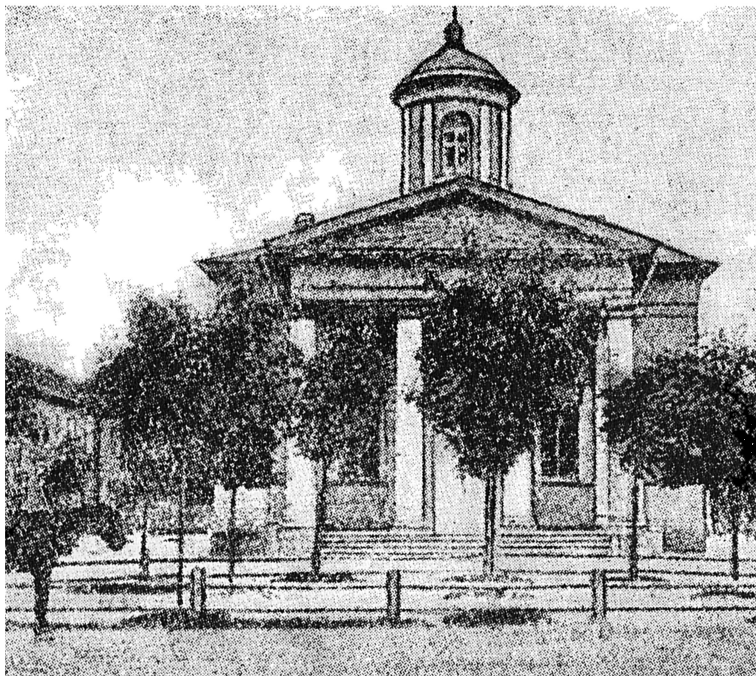
* Ennen vallankumousta Pietarin Suomalaisen seurakunnan väkiluku oli 15 502 henkilöä.

Haapakankaan kirkko

Haapakangas

Haapakangas oli Toksovan kappeliseurakunta, joka perustettiin v. 1908. Puinen kirkko valmistui v. 1911. Siinä oli 450 istumasijaa. Venäjän vallankumouksen jälkeen seurakunta tuli itsenäiseksi. Kirkko otettiin pois seurakunnan käytöstä v. 1934. Kirkkoa käytetään nykyisin klubina, torni on katkaistu.[146]

Hatsinan luterilainen kirkko

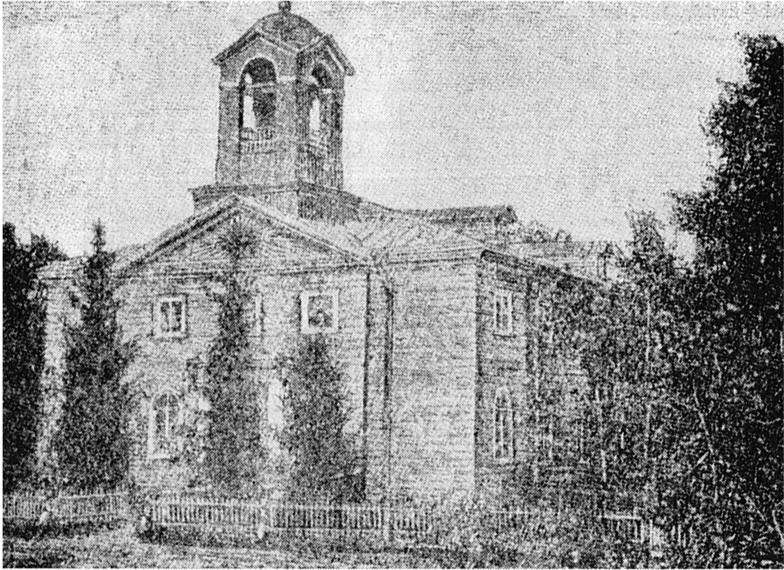
Hatsina

Hatsinan seurakunta perustettiin vuonna 1921. Luterilainen kirkko oli saksalaisten, suomalaisten ja virolaisten käytössä. Tyyliltään rakennus oli Skuoritsan kirkon jäljittely pienoiskoossa. Viimeinen suomenkielinen hengellinen tilaisuus pidettiin kirkossa 20.12.1938. Sota-aikana tämä kaunis kirkko vaurioitui. Sodan jälkeen kirkko on korjattu ja sitä käytetään nykyisin urheilukouluna.

Hietamäen kirkko talvisessa luonnossa

Hietamäki
Hietamäki oli alkujaan Tuutarin kappeliseurakunta, joka itsenäistyi v. 1897. Puinen kirkko rakennettiin v. 1755—1758. Tämä Pietari-Paavalin kirkko korjattiin perinpohjin v. 1893. Siinä oli 540 istumasijaa. Kirkko otettiin pois seurakunnan käytöstä v. 1938 ja viime sodan aikana se purettiin. Hautausmaa on säilynyt.

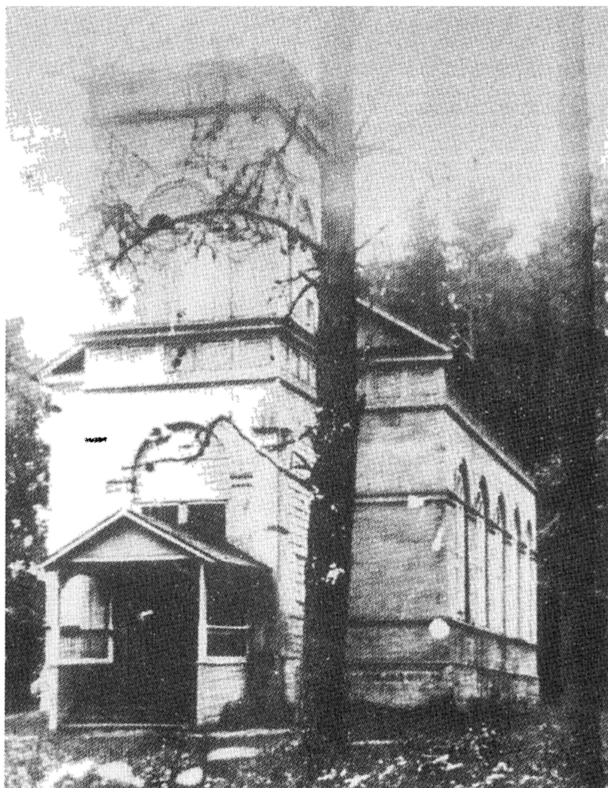
Inkeren kirkko

Inkere

Inkeren seurakunta perustettiin 1623—1626 vaiheilla. Se oli välillä — 17. vuosisadan lopulla ja 18. vuosisadan alussa — Venjoen kappeliseurakuntana. Kirkko valmistui ja vihittiin tarkoitukseensa v. 1839. Istumapaikkoja tässä Herran huoneessa oli 600. Viimeinen jumalanpalvelus kirkossa pidettiin v. 1938. Kirkko tuhoutui sodan aikana.

Järvisaari

Järvisaaren seurakunta perustettiin Ruotsin vallan aikana n. v. 1640. Se liittyi Markkovan kappeliksi v. 1830. Seurakunnan kirkko sijaitsi ennen Liesjoen kylässä ja sittemmin Siikalassa. Kuvassa näkyvä P. Jaakobin kirkko rakennettiin v. 1846 Hattulan hovin mäelle. Siinä oli 290 istumasijaa. Viimeinen jumalanpalvelus pidettiin kirkossa 13.3.1938. Kirkko suljettiin sen jälkeen ja purettiin.

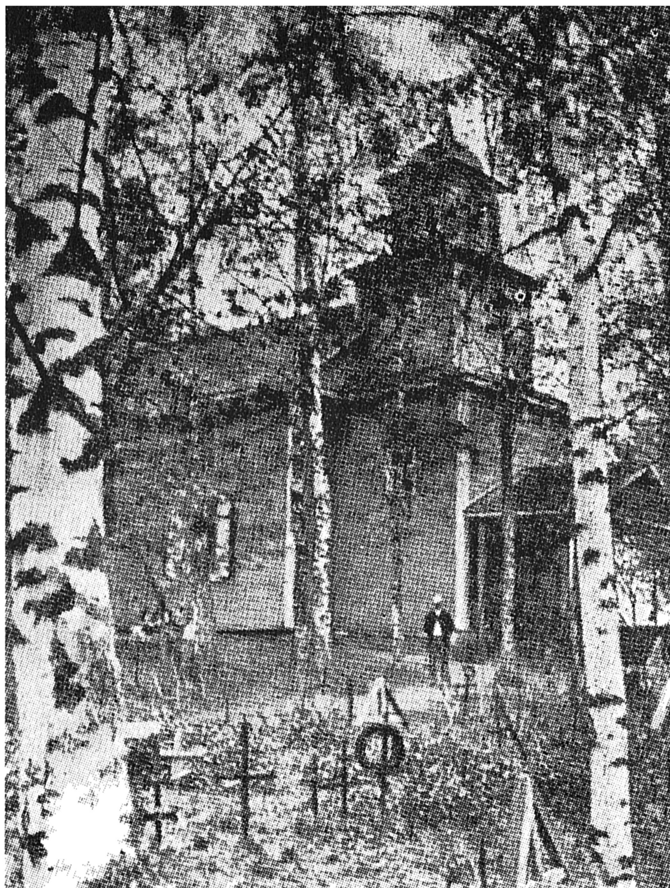

Järvisaaren kirkko

Kaprio

Kaprion seurakunta perustettiin 1590-luvulla. Ruotsin vallan aikana sillä oli kaksi kappeliseurakuntaa, Hevaa ja Klopitsa. Myöhemmin Kaprion kappeleina ovat olleet Kattila ja Soikkola. Kaprion kirkko oli rakennettu v. 1766, se sijaitsi Novasolkka-nimisessä kylässä. Kirkko suljettiin v. 1931 ja se on tuhoutunut. Hautausmaasta on muutama kivi jäljellä.

Kaprioon perustettiin v. 1280 linna, jonka Pontus De la Gardie valloitti v. 1581 ja Evert Horn v. 1612. Mutta v. 1703 se joutui taas venäläisten haltuun. Linna on nykyään raunioina.

Kattilan kirkko

Kattila

Kattilan seurakunta oli tunnettu jo v. 1620. 17. vuosisadalla se oli Kaprion kappelina. Kattilan tultua itsenäiseksi sen kappeleina olivat Soikkola ja Novasolkka. Kattilan kirkko rakennettiin v. 1759 ja korjattiin perusteellisesti v. 1892.

Tämä kirkko suljettiin v. 1933 ja tehtiin elokuvateatteriksi. Myöhemmin se on tuhottu. Vieressä sijaitseva ortodoksinen kirkko suljettiin Hrutshevin aikana 1960-luvun alussa. Sen avaamiseen on viime vuosina pyritty.

Kelton kirkko

Keltto

Kelton seurakunta on tunnettu ainakin vuodesta 1628 lähtien. Kuvassa näkyvä Pyhä Yrjänän kirkko rakennettiin v. 1768, laajennettiin vuosina 1884—1885 ja korjattiin perusteellisesti v. 1899. Siinä oli 800 istumasijaa.

Tämä kirkko suljettiin v. 1938 ja purettiin v. 1939 aivan talvisodan kynnyksellä. Kun eräs kirvesmies kieltäytyi menemästä kirkkoa purkamaan, hän sai vuoden vankeutta. 1950- ja 1960-luvulla hävitetyn kirkon paikalla, hautausmaan keskellä vietettiin kesäisin hengellisiä juhlia. Seurakunta rekisteröitiin kesällä 1989. Seurakunta on saamassa kirkon tontin Kolpinankylästä erään seurakuntalaisen entiselle tontille. Uuden kirkon rakennushanke on vireillä.

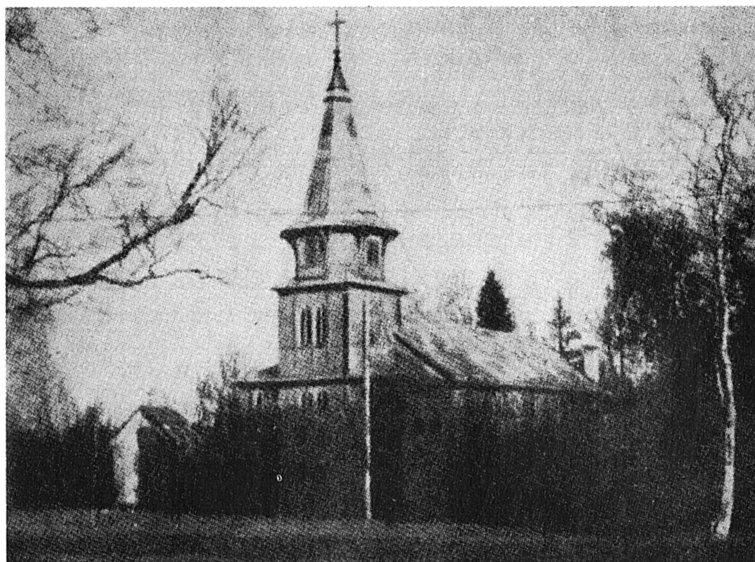
Kolppanan kirkko

Kolppana

Kolppanan seurakunta sijaitsi Hatsinan välittömässä läheisyydessä ja se perustettiin v. 1640. Tämän paasikiviseinäisen kirkon rakennutti perintöruhtinas, myöh. keisari, Paavali I. Kirkon perustus laskettiin heinäkuun 12. pnä 1789 ja Herran huone valmistui v. 1800. Sitä nimitettiin "kukkokirkoksi", koska sen tornissa ristin asemasta oli kuparinen kukko.

Tässä Pyhän Pietarin kirkossa oli 680 istumasijaa. Kirkko korjattiin perusteellisesti v. 1889. V. 1929 kiinnitettiin tämän kirkon torniin vaijerit ja traktorilla vedätettiin torni kumoon, koska se haittasi lentoliikennettä.

Myöhemmin 1930-luvulla kirkko suljettiin ja muutettiin viljavarastoksi. Nykyisin kirkon ympärille on rakennettu tehdasaluetta. Kirkossa on sorvi- ja jyrsintehdas. Kirkon torni on poikki.

Koprinan kirkko

Koprina

Koprinan seurakunta oli Ruotsin vallan aikana hyvin laaja. Vielä Isonvihan aikana Koprinalla oli kappeli Lamppulassa, johon kuului eräitä kyliä Novgorodin läänistä saakka. Lamppulan kappelikirkon kivijalalle rakennettiin myöhemmin venäläinen kirkko.

Koprinan kirkko rakennettiin v. 1785—1786. Siinä oli 1 200 istumasijaa. Vuonna 1937 seurakunta joutui luopumaan kirkosta, mutta sota-aikana saksalaisten miehitysviranomaisten luvalla saatiin kirkko kunnostaa, ja tähän Herran huoneeseen saatiin parin vuoden aikana kokoontua Jumalan sanan ääreen.

Sodan jälkeen kirkkoa käytettiin ainakin suutarin verstaana ja myöhemmin se paloi.

Kosemkinan kirkko

Narvusi l. Kosemkina

Kosemkina l. Narvusi sijaitsi Laukaanjoen alajuoksun ja Suomenlahden välisellä niemimaalla. Seurakunta oli tunnettu jo v. 1640. Kivinen kirkko rakennettiin v. 1877—1879 ja korjattiin v. 1912. Siinä oli istumapaikkoja 450.

Kirkko suljettiin v. 1936 ja muutettiin puna-armeijan klubiksi. Saksalaismiehityksen aikana sitä käytettiin jälleen kirkkona. Kirkko on suhteellisen hyvässä kunnossa, ja sitä käytetään edelleen klubina. Jumalanpalveluksia alettiin pitää vuoden 1989 alussa Hakajan kylän hautausmaalla. Joulusta 1989 jumalanpalveluksia on pidetty Konnun kylässä käyttämättömässä klubissa. Seurakunta rekisteröitiin helmikuussa 1990 yhdessä Skuoritsan ja Toksovan seurakuntien kanssa.

Kupanitsan kirkko

Kupanitsa

Kupanitsan seurakunta perustettiin v. 1656. Siellä oli ennen puinen kirkko, mutta v. 1861 valmistui jykeväseinäinen kivikirkko, jossa oli tuhat istumasijaa.

Tämä P. Johanneksen kirkko rakennettiin talkootyönä. Paroni Velio sai aikaan sen, että talonpojat kolmessa viikossa ajoivat 150 kuutiosyltä maakiveä ja saman verran hiekkaa rakennuspaikalle. Kirkon piirustukset oli tehnyt arkkitehti Hahn, joka myös valvoi rakennustyön.

Vuosi 1861 oli muutenkin historiallinen. Silloin nimittäin vapautettiin Venäjällä maaorjat. Juhlava temppeli oli kuin muistomerkki tuolle suurelle tapahtumalle.

Vuonna 1938 seurakunta joutui luopumaan kirkosta, joka sen jälkeen oli vankilana ja sittemmin sahalaitoksena.

Sotien aikana saksalaisten miehistysviranomaisten luvalla kirkko oli jälleen pari vuotta seurakunnan käytössä.

Sodan jälkeen kirkko oli pitkään viljan lajittelusuojana. Kunnostustyöt kirkossa voitiin aloittaa v. 1988. Katto ja kellotorni saatiin korjatuksi v. 1989. Uudet kirkonkellot otettiin käyttöön adventtina 1989. Seurakunta rekisteröitiin marraskuussa 1988.

Näkymä Kupanitsan hautausmaasta, jossa ristit kertovat, että siellä asuu kristittyjä. (Eeva Hutikka v. 1962)

Lahti — ent. Pietarin suom. seurak. kappeli.
Pietarin suomalaisen seurakunnan toimesta v. 1904 rakennettiin Lahden kylään rukoushuone. Vallankumouksen jälkeen tämä rukoushuone vihittiin kirkoksi. Lahdesta tuli itsenäinen seurakunta.

Kirkko suljettiin todennäköisesti v. 1933.

Lempaalan kirkko

Lempaala

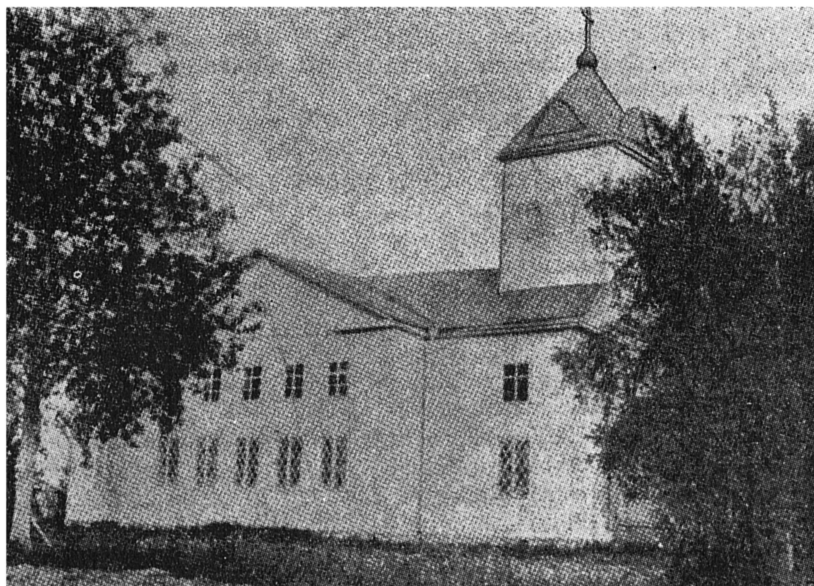
Lempaalan seurakunta perustettiin v. 1611. Sen nimenä aluksi oli ”Kuivaisi”. 1700-luvun alussa Vuolen seurakunta oli Lempaalan kappelina.

V. 1728 rakennettiin Lempaalan kirkko, mutta se purettiin ja v. 1764 valmistui kirkko, jossa oli 1 000 istumasijaa. Kirkon viereen rakennettiin kellotapuli v. 1807. V. 1891 toimitettiin kirkon perinpohjainen korjaus, joten se oli hyvässä kunnossa.

Lempaalan kirkko suljettiin v. 1935.

Kun Lempaalan väestö v. 1936—1937 ”väkivalloin siirrettiin pois kotiseudultaan”, niin kirkko purettiin, sen vierellä oleva vanha hautausmaa raivattiin ja suunnilleen kellotapulin kohdalta tuli kulkemaan maantie.

Lempaalan seurakunnan nimestä on ollut erilaisia selityksiä. Toiset ovat tulkinneet niin, että sinne muutti asukkaita Lempäälästä ja heidän mukanaan tuli nimi siten, että jätettiin pois ä:n pisteet. Toisaalta taas selitettiin siten, että vanhan käsityksen mukaan Lempo asusteli järvessä, ja kirkko järvien välissä tietenkin oli Lemmolle mieluinen paikka.

Markkovan kirkko

Markkova

Markkova sijaitsee Laatokan eteläpuolella. Ruotsin vallan aikana tällä alueella oli kolme seurakuntaa: Markkova, Loppi ja Järvisaari. Markkova ja Loppi yhtyivät yhdeksi seurakunnaksi. Lopin kirkko, joka sijaitsi neljän kilometrin päässä Laatokasta Puttilan kylässä, paloi Pohjansodan aikana v. 1701.

Puusta rakennettu kirkko valmistui v. 1845, vihittiin samana vuonna ja sai nimekseen P. Johanneksen kirkko. Siinä oli 500 istumasijaa.

Kirkko suljettiin vuoden 1936 tienoilla ja purettiin sodan aikana.

Miikkulainen

Seurakunta perustettiin n. v. 1708.

Miikkulaisin P. Mikaelin kirkko rakennettiin v. 1870—1871. Siinä oli tilaa 665 hengelle. Tämä kirkko paloi v. 1919.

Miikkulaisin kirkko

Seurakunta rakennutti konsistorin avustusten turvin uuden kirkon v. 1927. Se vihittiin pyhään käyttöön lokakuun 12. pnä 1927. Vihkimisen suorittivat konsistorin valtuuttamina seurakunnanhoitajat F. Soittonen ja A. Kuortti. Kirkossa ei ollut kelloja eikä urkuja. Istumapaikkoja oli noin 300. Entisestä kirkosta oli jäänyt rautainen risti, joka kiinnitettiin uuden kirkon harjaan. Se puhui väkevää kieltä siitä, että vaikka kaikki horjuu ja katoaa, niin risti kuitenkin jää — risti ja ristillä riippunut Kristus — ainoa turvamme.

Kirkko suljettiin vuoden 1933 tienoilla. Seurakunnan alue on tehty sotilasalueeksi.

Liissilän kirkko

Liissilä

Liissilän seurakunta perustettiin v. 1640. Ruotsin vallan aikana se oli Venjoen kappeli. Puinen kirkko, jossa oli 500 istumasijaa, rakennettiin v. 1781. Kirkko otettiin pois seurakunnalta v. 1934 ja purettiin ennen sotaa.

Moloskovitsan kirkko (Valokuvannut Juhani Jääskeläinen v. 1943)

Moloskovitsa l. Valkea kirkko

Inkerin vanhimpia seurakuntia oli Moloskovitsa, jolla Ruotsin vallan loppuvuosina oli kappelikirkot Soritsassa ja Retkinässä. Seurakunnan kirkko, joka oli Inkerin vanhin, oli rakennettu v. 1632 valkeasta kalkkikivestä; sen vuoksi sitä nimitettiin "Valkeaksi kirkoksi". V. 1902 rovasti K. J. Palanderin varoilla kirkko korjattiin ja samalla alennettiin sen jyrkkä goottilainen katto, joten se kadotti entisen jylhän, juhlavan ulkomuotonsa. Lämmityskustannusten supistaminen lienee ollut vaikuttimena kirkon katon alentamiseen.

Kirkko suljettiin jumalanpalveluksen aikana v. 1937. Kirkko säilyi sodan ankeiden aikojen yli. Sitä on käytetty viljan puhdistushuoneena ja juurikasvien säilytyspaikkana. Kirkon seinät ovat pystyssä, mutta rappeutuneet.

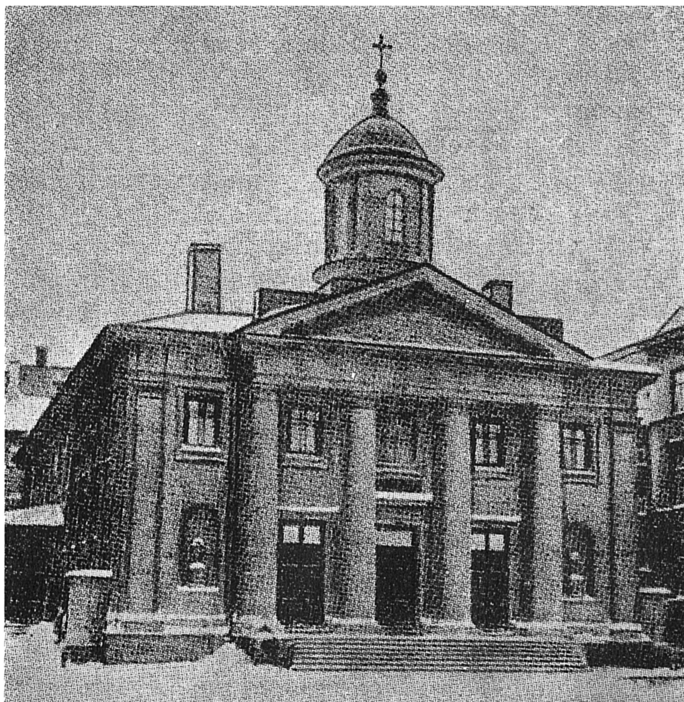

Novasolkan kirkko

Novasolkka

Novasolkan seurakunta Länsi-Inkerissä, Laukaanjoen itäpuolella, tunnettiin jo 1620-luvulla. Alkujaan se oli Moloskovitsan kappelina. Kirkon rakennusvaiheista ei ole tarkempia tietoja. Siinä oli noin 150 istumasijaa. Kirkko, joka muutenkin oli päässyt rappeutumaan, otettiin pois seurakunnan käytöstä vuonna 1937.

Novasolkan kirkko oli lähetyssaarnaaja, teol. tohtori Martti Rautasen kotikirkko. Hän oli syntyjään tämän seurakunnan Tikanpesän kylästä.

Pietarin suomalainen P. Marian kirkko

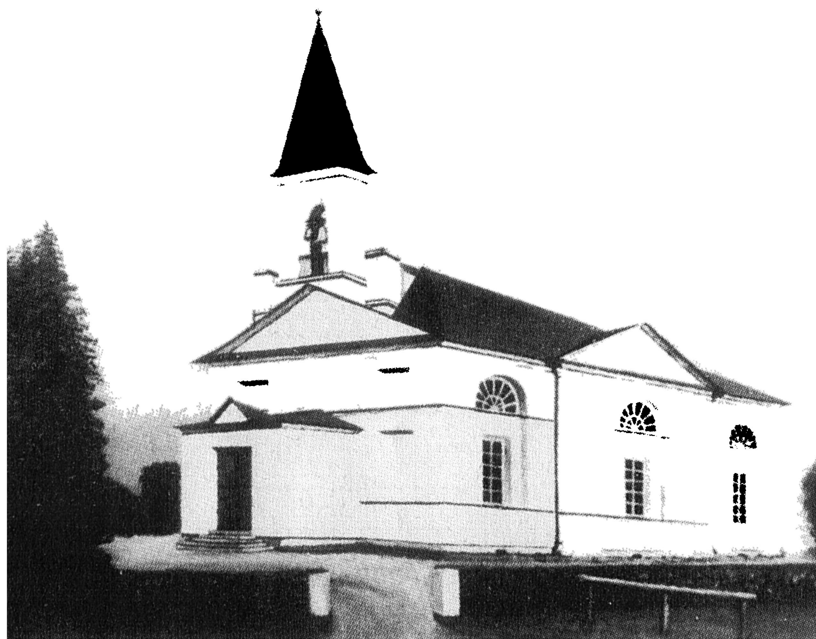
Pietari

Jo Ruotsin vallan aikana Nevanlinnassa — Pietarissa — oli ruotsalais-suomalainen seurakunta, joka lienee perustettu 1630-luvulla. Silloinen kirkko sijaitsi Ohajoen läheisyydessä.

Vuonna 1769 seurakunta jaettiin ruotsinkieliseen Pyhän Katarinan ja suomenkieliseen Pyhän Marian seurakuntaan.

P. Marian kirkko rakennettiin vuosina 1803—1805 ja vihittiin pyhään käyttöön joulukuun 12 p:nä 1805. Kirkossa oli 2 400 istumasijaa. Kirkko otettiin pois seurakunnalta v. 1938.

Sodan aikana tämä Herran temppeli säilyi vaurioitta. 1960-luvulla kirkon sisälle on rakennettu työläisten asunnoiksi pieniä huoneita ja kirkon keskustaa käytettiin luutavarastona. Nykyisin kirkkoa käytetään luonnontieteellisenä näyttelytilana ja virastona.

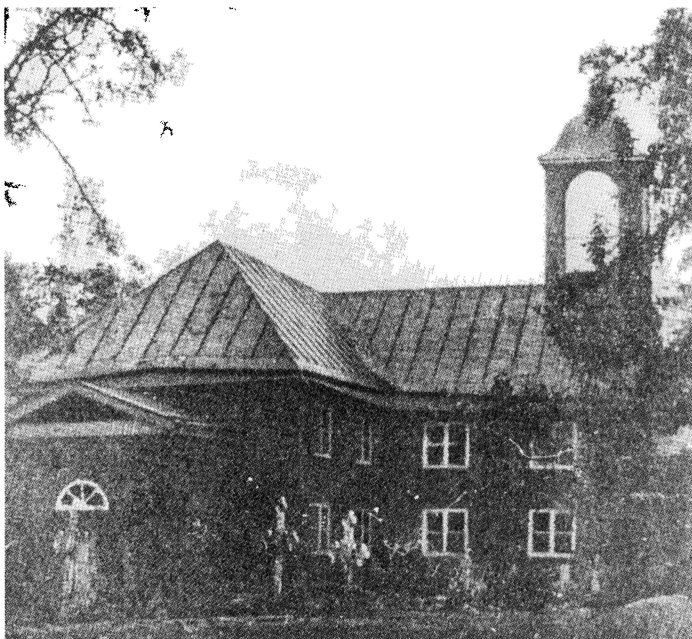
Ropsun kirkko

Ropsu

Ropsu oli 1800-luvulta lähtien Skuoritsan kappeliseurakuntana. Ensimmäinen kivikirkko sijaitsi Ropsunkylässä.

Ropsun kirkko rakennettiin Pienen Kurkun kylään v. 1798 valtioneuvos Lazarevin toimesta. Kirkko uusittiin v. 1904. Siinä oli 550 istumasijaa.

Viimeinen jumalanpalvelus kirkossa pidettiin vuonna 1937. Kirkkorakennus muutettiin ensin klubiksi ja sitten kolhoosin viljavarastoksi. Saksalaiset käyttivät kirkkoa miehityksen aikana autokorjaamona. Seinät ovat huonokuntoisina pystyssä. Hautausmaata kirkon vierellä käytetään.

Rääpyvän kirkko

Rääpyvä

Rääpyvän seurakunta perustettiin 1600-luvun lopulla (n. 1685).

Rääpyvälle rakennettiin kirkko paroni Frederiksin toimesta ja hänen lahjoittamalleen maalle v. 1777—1778. Mutta v. 1808 Rääpyvän tila joutui venäläiselle tilanomistajalle, joka ei tahtonut ylläpitää luterilaista kirkkoa. Tällöin Rääpyvän seurakunta liittyi Kelttoon. Sotavuosien yhteyden jälkeen v. 1908 se jälleen erosi Keltosta ja muodosti itsenäisen seurakunnan. Silloinen tilanomistaja Vsevolozkij oli suopea ja antoi Rääpyvän pappilan käytettäväksi 10 hehtaaria maata yhden ruplan vuotuista vuokramaksua vastaan.

Puinen kirkko korjattiin perusteellisesti v. 1913. Siinä oli 400 istumasijaa. Neuvostoviranomaiset sulkivat kirkon v. 1937.

Serepetan kirkko

Serepetta

Serepetta oli tunnettu jo 1640-luvulla. Sen nimenä oli aluksi Uusi Puura (Novobura), sillä kirkko ja pappila sijaitsivat sen nimisessä venäläisessä kylässä. Vuosina 1748—1752 kirkko ja pappila siirrettiin Serepetan kylään. Siitä sai myös seurakunta uuden nimensä.

P. Mikaelin kirkko vihittiin pyhään käyttöönsä v. 1846. Sen rakentamiseen lahjoitti tilanomistaja v. Botton 5 000 silloista ruplaa. Kirkko korjattiin v. 1894. Siinä oli 300 istumasijaa.

Seurakunta joutui luopumaan tästä kirkostaan v. 1935.

Skuoritsan kirkko

Skuoritsa

Skuoritsan seurakunta perustettiin v. 1640. Kirkko sijaitsi aluksi Petrovan kylässä n. yhden kilometrin päässä kirkosta.

Vuosina 1762—1763 rakennettiin puinen kirkko Skuoritsan kylään. Samalle paikalle rakennettiin kivikirkko keisari Nikolai I:n toimesta v. 1839. Siinä oli 1 300 istumasijaa.

Tämä kaunis P. Katarinan kirkko otettiin pois seurakunnalta v. 1937 ja muutettiin klubiksi. Sodan aikana vuosina 1942—1943 saksalaisten miehitysviranomaisten luvalla kirkko jälleen kunnostettiin ja saatiin kokoontua Jumalan sanan ääreen.

Kirkko raunioitui sodan loppuvaiheissa. Kirkon seinät ovat pystyssä. Sisälle kasvaneet puut kaadettiin kesällä 1989 ja siellä pidettiin jumalanpalvelus. Seurakunnan rekisteröintipaperit luovutettiin 23.2.1990.

Soikkolan kirkko

Soikkola

Soikkolan seurakunta samannimisellä niemellä Suomenlahden rannalla perustettiin v. 1620. Vanha kirkko vuodelta 1810 Soikkolan kylässä paloi v. 1905, minkä jälkeen uusi kirkko rakennettiin v. 1910 Järvenperän kylään.

Seurakunta joutui luopumaan kirkon käytöstä jo vuonna 1931. Kokonaan kirkko otettiin pois v. 1936 ja muutettiin viljavarastoksi.

Spankkova

1600-luvulla tämän seurakunnan kirkko oli Tääkelin kylässä. V. 1731 venäläinen ruhtinas Spanjkovskij rakennutti puisen kirkon Spankkovan kylään. Lahjoittajan kunniaksi kirkko nimitettiin Spankkovan kirkoksi. Siitä sai myös seurakunta nimensä.

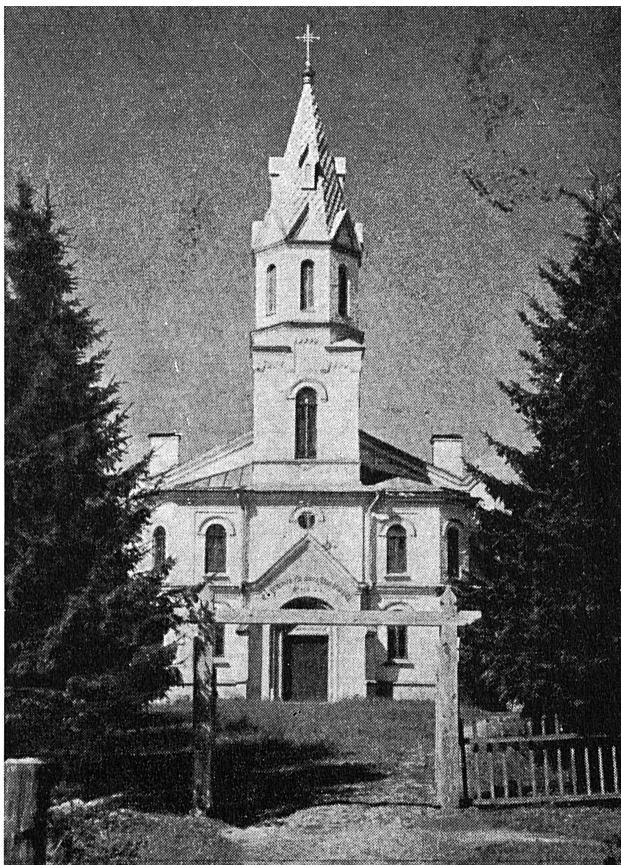
Uusi kivikirkko valmistui v. 1833. Tässä Spankkovan P. Marian kirkossa oli 470 istumasijaa.

Spankkovan kirkko

Seurakunta joutui luopumaan tästä kirkosta v. 1935. Mutta viime sodan aikana saksalaisten miehitysviranomaisten luvalla pyhäkkö kunnostettiin ja seurakunta sai sodan jylyn kaikuessakin kokoontua rakkaaseen kirkkoonsa. Siinä toimi myös väliaikainen Inkerinmaan suomalainen opettajaseminaari sodan aikana.

Sodan loppuvaiheissa kirkko paloi, mutta kiviseinät jäivät pystyyn. Seurakunta pyysi 1950-luvulla lupaa saada rakentaa kirkon uudelleen, mutta valtiovalta ei ottanut anomusta käsiteltäväksi. Tornin runko-osa oli pystyssä risteineen vielä 1970-luvulla, mutta on sitten kaatunut. Kirkon seinät ovat suhteellisen hyvässä kunnossa. Hautausmaata käytetään edelleen.

Toksovan kirkko

Toksova

Toksovan seurakunta perustettiin Ruotsin vallan aikana (n. v. 1625), jolloin sen nimenä oli Korpiselkä, jonka kirkko sijaitsi Luuppolan ja Vartiamäen välillä. Sen kirkon venäläiset polttivat v. 1703—1704.

Pastori Ahlström perusti kirkon rakennuskassan v. 1857. Tämän kassan varoilla rakennettiin Aleksanterin kirkko, joka valmistui v. 1887. Siinä oli 1 136 istumasijaa.

Kirkko otettiin pois seurakunnalta elokuussa v. 1936 ja tehtiin klubiksi.

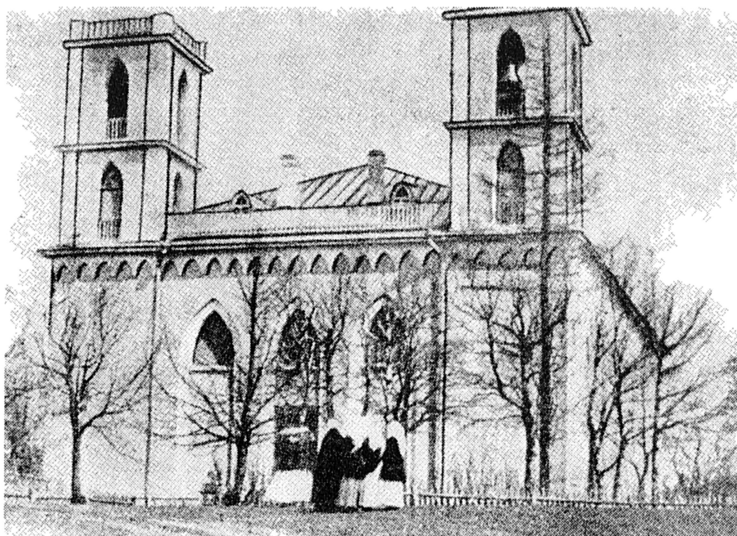
Keväällä 1990 kirkko on luvattu palauttaa seurakunnalle. Seurakunta rekisteröitiin helmikuussa 1990.

Tuutari

Tuutari (Tuuteri) on Inkerin vanhimpia seurakuntia. Ruotsin ja Novgorodin vallan aikainen Tuutarin pogosta käsitti Kronstadinlahden koko etelärannikon muodostaen samalla vapaaherrakunnan, jonka Kustaa Aadolf v. 1624 lahjoitti Juhana Skyttelle. V. 1624 Tuutarista erotettiin Tyrö ja v. 1909 Hietamäki.

Kirkko sijaitsi 1600-luvulla Novikkalassa (nyk. Detskoje Selo), mutta v. 1736 rakennettiin puinen kirkko Mölkönmäelle, ja v. 1836 valmistui keisari Nikolai I:n avustamana kivinen kirkko, jonka piirustukset otettiin siitä Preussin kirkosta, jossa keisarinna oli konfirmoitu.

Kirkko otettiin pois seurakunnan käytöstä v. 1937 ja muutettiin klubiksi. Sodan aikana tämä juhlava pyhäkkö, jossa oli 2 200 istumasijaa, raunioitui. 1950-luvulla seinät tuhottiin räjäyttämällä täysin maan tasalle.

Tuutarin kirkko

Tyrön kirkko

Tyrö

Tyrön seurakunta Kronstadinlahden etelärannalla kuului alkuaan Tuutariin, tuli v. 1642 itsenäiseksi seurakunnaksi, johon vuoteen 1750 luettiin myös Kronstatti. Puinen kirkko rakennettiin v. 1749 keisarinna Elisabetin toimesta. Uusi kivikirkko, jossa oli 700 istumasijaa, valmistui keisari Nikolai I:n rahaavun turvin v. 1831.

Kirkko suljettiin v. 1936 ja tehtiin elokuvatatteriksi, jollaisena sitä edelleen käytetään.

Valkeasaari

Valkeasaaren seurakunta oli tunnettu jo v. 1685. Se oli Toksovan kappeliseurakunta ja itsenäistyi v. 1734. Puinen kirkko valmistui v. 1763. Se korjattiin perinpohjin v. 1891—1894. Siinä

oli istumasijoja 850. Vuodesta 1815 lähtien seurakunnalla oli kappeli Siestarjoella.

Kirkko otettiin seurakunnalta pois v. 1932, ja sodan aikana tämä Herran huone tuhoutui.

Venjoki

Venjoen seurakunta perustettiin v. 1641. Ruotsin vallan aikana Inkere ja Liissilä olivat Venjoen kappeliseurakuntia.

Venjoki oli Inkerinmaan suurin seurakunta. Siihen kuului 84 supisuomalaista kylää.

Valkeasaaren kirkko

Venjoen kirkko

Juhlava kivikirkko, jossa oli 1 110 istumasijaa, valmistui v. 1885.

Kirkko joutui pois seurakunnan käytöstä v. 1937 ja tehtiin klubiksi. Sodan aikana se säilyi pahimmilta vaurioilta, mutta sen jälkeen se on jäänyt hoidotta, sen seiniä on purettu ja tiilejä on käytetty muihin tarkoituksiin. Myöhemmin siihen on rakennettu lisäkerroksia ja sisällä kirkossa on nykyisin kasvitieteellinen laitos.

Vuolen kirkko

Vuole

Ruotsin vallan aikana Vuole oli Lempaalan kappeliseurakunta.

Pyhän Johanneksen kirkko rakennettiin v. 1730 kreivi Rogosinskin toimesta. Kirkko korjattiin perusteellisesti v. 1862. Siinä oli 685 istumasijaa.

Marraskuun alussa 1931 tämä Herran huone muutettiin tanssiklubiksi. Aluksi tämä äkillinen muutos ei tahtonut menestyä. Kun nuoria kyydittiin autoilla ja saateltiin kirkon ovesta sisälle, niin suurin osa heistä meni toisesta ovesta ulos. Tämän saatamme hyvinkin ymmärtää, sillä monet heistä olivat juuri hiljan tämän kirkon alttarin ääressä polvistuneet ja tehneet lupauksensa Vapahtajalleen.

Tästäkin kirkosta ovat vain muistot jäljellä.

Liite 3

Lyhyt tiivistelmä Inkerin kirkon uuden aamun avaintapahtumista:

- 1950-luvulla jätetyt seurakuntien rekisteröimistä koskevat anomukset
- Juhannusjuhlat Kelton hautausmaalla vuonna 1958
- Arkkipiispa Jaan Kiivit vierailee Petroskoissa vuonna 1958
- Suomenkielisiä jumalanpalveluksia pidetään 1950-luvun lopulla Petserissä Pihkovan alueella
- Pastori Elmar Kull pitää ensimmäisen suomenkielisen jumalanpalveluksen Narvan kirkossa vuonna 1961
- Pastori Paavo Haimin hautaansiunaaminen Keltossa tammikuussa 1964
- Pastori Elmar Kull alkaa käydä säännöllisesti Petroskoissa vuodesta 1964
- Petroskoin luterilaisen seurakunnan rekisteröinti saadaan kesällä 1969 ja toiminta alkaa virallisesti tammikuussa 1970
- Pushkinin (Saarin) seurakunnan rekisteröinti saadaan syyskesällä 1976 ja Pushkinin kirkko vihitään käyttöön 11.12.1977
- Paul Saar aloittaa palvelustyönsä Petroskoin seurakunnan pappina 1979
- Petroskoin uusi kirkkorakennus vihitään käyttöön I adventtisunnuntaina 1983
- Arvo Survo vihitään papiksi joulukuussa 1987
- Kupanitsan seurakunnan rekisteröinti saadaan marraskuussa 1988 ja kirkko voidaan siunata uudelleen käyttöön I adventtisunnuntaina 1988
- Kelton seurakunnan rekisteröinti saadaan kesällä 1989
- Syksyllä 1989 Inkerin seurakunnat hyväksytään itsenäiseksi rovastikunnaksi Viron kirkkoon ja lääninrovastiksi nimitetään Paul Saar

— Kupanitsan seurakunnan kirkon kellot otetaan käyttöön I adventtisunnuntaina 1989
— Narvusin (— Kosemkinan), Toksovan ja Skuoritsan seurakunnan rekisteröinnit saadaan 23.2.1990
— Ensimmäiset diakonit vihitään virkaan 4.3.1990

Lähdeviitteet

1. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 57—65. Tämä vapaa kausi oli nimenomaan helmikuun ja lokakuun vallankumouksen välinen aika.
2. KUORTTI 1963 on näissä määrissä seurannut tilastoja MUSTONEN 1931. Jossain määrin poikkeavia määriä esim. 50-vuotismuisto 1987 s. 50, TUULI 1988 s. 16: "Joulukuussa 1917 oli 30 luterilaisen seurakunnan kirjoissa Inkerinmaalla 140 370 jäsentä." Katso myös tilastoja JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 485 ja 504 s., ISH 1969 s. 186.
3. Inkerinmaan vapaustaisteluista esim. KURKO 1942, TYNNI 1929 s. 121—165 ja ISH 1969 s. 325—353. Laajempiin yhteyksiin nämä Inkerinmaan tapahtumat asettaa POLVINEN 1987 II esim. s. 148—241. JÄÄSKELÄINEN 1980 nimittää vuosia 1917—1920 sotakommunismin ajaksi.
4. Näitä tietoja tarkistettaessa seurattu JÄÄSKELÄISTÄ 1980, jolla on tarkka luettelo s. 124—135. Jääskeläinen ei kuitenkaan mainitse E. Saarnivaaraa.
5. LAURIKKALA 1927 s. 5—7 ja JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 134.
6. Rovasti A. Vehniäinen kertonut Aatami Kuortille Jyväskylässä v. 1959.
7. Tätä korostaa LAURIKKALA 1927 s. 7 ja häntä seuraa JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 136.
8. KUORTTI 1963:n lähdeviite s. 170: Rovasti A. Kajanti lausui nuo sanat puhuessaan rovasti Vehniäisen hautajaisissa Helsingissä 16.3.1963.
9. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 135 mainitaan muut, mutta ei Leo Schultzia. Hänet Jääskeläinen mainitsee sivulla 294. Schultzista henkilötietoja LUTHER 1989.
10. VA ISSA XIV—1 Inkerin suomalaisten seurakuntien johtokunnan pöytäkirjat 1919. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 110—118. KUORTTI 1963 s. 18 seuraa Matti Närjän muistiinpanoja (VA).
11. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 118—119.
12. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 221 ja s. 264, LAURIKKALA 1970 s. 53. 50-vuotismuisto 1987 s. 26.
13. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 254—261, 50-vuotismuisto 1987 s. 26—28.
14. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 221—227. VA ISSA XIV — kirkolliskokousten pöytäkirjat 1924 ja 1926. Vuonna 1924 Heikki Töyli sai neuvottelevan äänivallan ja vuonna 1926 annettiin Evankeliumiyhdistykselle oikeus lähettää yksi edustaja.

15. JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 256. Piispanvirasta s. 235—239.
16. LAURIKKALA 1970 s. 64, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 236, KUORTTI 1962 s. 145 s.
17. LAURIKKALA 1970 s. 65, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 236—239. KUORTTI 1963:n lähteinä ovat Matti Närjän muistiinpanot (VA) ja kertoma.
18. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 179—187, LAURIKKALA 1970 s. 64—67. Moskovassa vuonna 1928 pidetyssä toisessa kirkolliskokouksessa edusti Inkerin kirkkoa seurakunnanhoitaja Pekka Braks. Syksyllä 1933 pidettyyn kolmanteen kokoukseen ei Inkerin kirkko lähettänyt enää edustajaansa, JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 101.
19. Tätä NEP-järjestelmää selostaa JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 171—177, VARONEN s. 27—28, ISH 1969 s. 357—363.
20. KUORTTI 1963 s. 170 viittaa muistiinpanoonsa Leningradissa vuonna 1925 ilmestyneestä venäjänkielisestä lehdestä.
21. Vapaiden suuntien edustajat pyysivät toisinaan konsistorilta lupaa saada käyttää kirkkotiloja kokouksiinsa. Nämä pyynnöt konsistori torjui, esim. VA ISSA XIV—1 konsistorin pöytäkirjat 30.—31.10.1923 ja 25.8.1925. Vapaiden suuntien toiminnasta Inkerissä esim. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 460—473, 50-vuotismuisto 1987 s. 135—153, HUUHTANEN 1976 ja RIUTTA 1985. Luterilaista kirkkoa erittäin kriittisesti arvostelevia muistelmia helluntaisaarnaajan näkökulmasta on KOLOMAINEN 1989.
22. Tämän järjestelyn merkitystä korostaa JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 337—339, samoin 50-vuotismuisto 1987 s. 16—17 ja 27. ISIEN USKO 1961 s. 24. Seurakunnanhoitajien koulutusta, ohjeita ja nimeämistä selostetaan laajasti JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 319—335 ja 337—352. Seurakunnanhoitajakysymyksestä myös KAHLE 1974 s. 145, 187, 232—233, LAURIKKALA 1938 s. 5—8. Seurakunnanhoitajista on luettelo liiteluvussa 1.
23. Pappisseminaarin toiminnasta JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 201—208, JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 58—60, KAHLE 1974 s. 151—163, KAHLE 1985 s. 182. Pappisseminaarissa opiskelevia yritettiin avustaa myös Suomesta, YRJÖLÄ 1969 s. 68—69.
24. Kanttori-urkurien asemaa ja työtä selostaa laajemmin JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 360—368. Tilanteen vaikeutumisesta pakkokollektivisoinnin aikana JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 116—117.
25. Kolppanan seminaarin loppuvaiheita selostaa JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 69—79. Kolppanan seminaarista myös esim. HÄMÄLÄINEN 1944, ISH 1969 s. 194—202.
26. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 165—167.
27. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 433—436 ja 488, LAURIKKALA 1927 s. 11.

28. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 437—439, TYNNI 1929 s. 209, LAURIKKALA 1927 s. 11.
29. LAURIKKALA 1927 s. 11, LAURIKKALA 1938 s. 8, LAURIKKALA 1970 s. 56—57, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 440. Erikoinen on toteamus, että tämä lupa oli "salaiseksi ilmoitettu asiakirja".
30. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 440—443, LAURIKKALA 1970 s. 57.
31. KUORTTI 1935 s. 70—75, vastaavan esimerkin kertoo JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 442s. Rippikoulunpidon vaikeutumisesta 1930-luvulla JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 125—126.
32. Kirjojen toimittamisesta LAURIKKALA 1970 s. 57—58, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 218, 247, 286—291, LAURIKKALA 1927 s. 12 ja LAURIKKALA 1938 s. 8.
33. KUORTTI 1963 s. 174 viittaa Matti Närjän antamiin tietoihin, LAURIKKALA 1927 s. 12 mainitsee nimeltä kuusi paikkakuntaa. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 284, 362 ja 427 mainitsee kirkkokuorot, mutta ei kartoita niiden toimintaa. Hän sanoo niitä "alkaneen olla joka seurakunnassa". Katri Smirnova haastattelussa 12.1.1990 kertoi kirkkokuoron toiminnasta Kupanitsassa 1920-luvulla ja korosti sen merkitystä. Kupanitsan kuorosta myös KUORTTI 1962 s. 74—76.
34. KUORTTI 1935 s. 47—48.
35. Opettajien tuli luopua kanttorin virasta tai kanttoreina opettajan tehtävästä, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 361.
36. Kansanopistosta JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 65—68, ISH 1969 s. 320.
37. Matti Närjä kertonut Kuortille. Kuvaus nuorisojuhlasta Tuutarissa KUORTTI 1962 s. 80—85, juhlavuodeksi mainitaan vuosi 1921. Myös Maria Kajava muistelee Tuutarin juhlia MESIÄINEN 1990 s. 50.
38. Hartaushetkien pidosta JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 429—430: "Useassa seurakunnassa pidettiin eri kylissä runsaasti hartausseuroja. "Kelton kirkkoneuvosto päätti vuonna 1923, että kirkossa jumalanpalveluksen jälkeen pidettävissä hartausseuroissa lauletaan virsikirjaa, Hengellistä laulukirjaa ja Siionin Kannelta.
39. Vastaavalla tavalla tätä herätysaikaa ovat muistelleet haastatteluissaan vielä v. 1989 ja 1990 Katri Kukkonen ja Maria Kajava: "Jumala valmisti näin kohtaamaan tulevia vaikeita aikoja." Herätysajasta puhuu myös Juhana Varonen: "Hengen tuuli puhalsi yli koko Inkerin. Herra valmisti kansaa tulevia päiviä varten" ISIEN USKO 1961 s. 24.
40. Dvadtsatkan asemaa ja toimintaa selostaa yksityiskohtaisemmin JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 80—81, 149—156 ja 409—411. Jääskeläisen mukaan kuitenkin käytännössä kirkonmiehet, kirkkoneuvostot ja kirkonkokoukset vastasivat edelleen 1920-luvulla seurakuntien toiminnasta.
41. Tätä kiristyvää otetta selvittää JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 388—390 ja 493. METIÄINEN—KURKO 1960 s. 118—119.

42. LAURIKKALA 1927 s. 12, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 390—399. Esim. Kupanitsassa oli seurakunnan hallussa vielä vuonna 1921 pappila ja seitsemän hehtaaria maata.
43. KUORTTI 1963 s. 174 viittaa kirjoittajan omiin kokemuksiin Lempaalassa. Vastaavia esimerkkejä kertoo JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 385—388.
44. Kirkollismaksujen kokoamista kuvaa yksityiskohtaisemmin JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 410—421, LAURIKKALA 1927 s. 12—13.
45. KUORTTI 1935 s. 26, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 158—160 ja 385. Myös Suomesta yritettiin auttaa Pyhän Marian seurakuntaa YRJÖLÄ 1969 s. 70—72.
46. Kirkon vihkivät konsistorin valtuuttamina Fredrik Soittonen ja Aatami Kuortti. JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 380—381, jossa selostetaan myös eri kirkoissa 1920-luvulla tehtyjä korjauksia.
47. KUORTTI 1963 s. 52—57 sisältää joukon esimerkkejä konsistorissa käsitellyistä avioliittokysymyksistä. Tiedot perustuvat M. Närjän muistiinpanoihin (VA). Olen näitä merkintöjä verrannut konsistorin pöytäkirjoihin ja todennut ne erittäin tarkoiksi. Myös JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 280—283 ja 443—448.
48. Seurakuntakertomuksissa NEP-järjestelmän vuosina toistuu maininta, että kaikki lapset on kastettu JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 432 ja 494.
49. TYNNI 1929 s. 9, KÄLVIÄINEN 1938 s. 10—13, VARONEN s. 31, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 452—453, ISIEN USKO 1961 s. 21—22.
50. Nuorison Ystävä 1/1958.
51. Keskustelusta tehdyn pöytäkirjan jäljennös on esim. Boråsin Inkerin suomalaisen seurakuntakodin arkistossa. Keskustelusta esim. LAURIKKALA 1927 s. 15—16, LAURIKKALA 1970 S. 67—68, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 474. KUORTTI 1963 s. 174 viittaa lähteenä Simo Torikan kertomaan.
52. Vapaus-lehti kirjoitti 1920-luvulla toistuvasti kirkkoa ja papistoa halventaen. 1930-luvulla ote kiristyi edelleen JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 452, JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 81—92, ISIEN USKO 1961 s. 24.
53. TYNNI 1929 s. 209. Tyyne Ronkonen muistelmissaan kertoo koulussa esiintyneestä kielteisestä asenteesta RONKONEN 1989 s. 45—53, 92—96. Yhä tiukemmasta otteesta 1930-luvulla JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 60—79.
54. Aatami Kuortin saama kirje omalta rippikouluoppilaalta.
55. JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 9—47 on laaja selostus viisivuotissuunnitelmista ja pakkokollektivisoinnista. Vaikutuksesta Inkeriin myös esim. ISH 1969 s. 361—363.
56. LAURIKKALA 1970 s. 78—87. Laurikkalan karkoitusta Jääskeläinen pitää uhkaavan käänteen merkkinä ja selostaa tapahtumaa yksityiskohtai-

sesti JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 473—485.

57. JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 100—102, 112 ja 131. METIÄINEN—KURKO 1960 s. 118—119 puhuu 1.10.1931 annetuista määräyksistä, jotka vaikeuttivat tuntuvasti seurakuntatyötä.
58. Näitä siirtoja selostavat esim. JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 19—20, LAURIKKALA 1938 s. 8—9, MUSTONEN 1936 s. 10, ISH 1969 s. 359—360, jossa karkoitettujen kokonaismääräksi arvioidaan "likipitäen 50 000 henkilöä". Samoin NEVALAINEN 1990 s. 23—24.
59. Aatami Kuortin omia kokemuksia Pietarissa vuonna 1929.
60. Matti Närjän muistiinpanoja (VA) ja kertomaa.
61. M. Kähäri kertonut Aatami Kuortille Storforsissa Ruotsissa tammikuussa 1963.
62. Matti Närjän kertomaa Aatami Kuortille.
63. Paavo Liukkonen kertonut Aatami Kuortille Heinolassa vuonna 1962.
64. Matti Närjän muistiinpanoja (VA). Kuten edellä viitteessä 47 on todettu, näitä muistiinpanoja olen voinut verrata 1920-luvun osalta konsistorin pöytäkirjoihin ja todennut ne tarkoiksi. 1930-luvulta ei ole säilynyt konsistorin pöytäkirjoja, joten M. Närjän kokoelma on paras lähde koko konsistorin loppuvuosien toimintaan.
65. Laurikkalan lopullista karkoitusta selostavat LAURIKKALA 1970 s. 107—110, JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 103—105.
66. JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 127, 131—133. 50-vuotismuisto 1987 s. 20—21. MUSTONEN 1936 antaa pysäyttävän kuvauksen Inkerin kirkon tilanteesta tuossa vaiheessa. METIÄINEN—KURKO 1960 s. 122, ISIEN USKO 1961 s. 28.
67. TAKALA 1948 s. 299—300, KOSKENNIEMI 1984 s. 246. Lestadiolaisuudesta Pietarissa ja Inkerinmaalla TALONEN 1983 s. 99 ja TALONEN 1989. Talonen arvioi liikkeen kannattajia olleen Venäjällä 1920-luvulla noin tuhatkunta. Inkerinmaan seurakunnista lestadiolaisuutta oli ainakin Lahdessa, Miikkulaisissa, Lempaalassa, Valkeasaarella ja Hietamäessä. Seurakunnanhoitajista Fredrik Soittonen lukeutui lestadiolaisiin.
68. KOSKENNIEMI 1984 s. 246, KOSKENNIEMI 1984 b s. 77—79. TAKALA KM 1990 on valaiseva kuvaus evankelisen liikkeen alkuvaiheista erityisesti Keltossa. Päälähteenä on ollut kaksi vihkoa Juho Kajavan muistelmia, joihin olen tutustunut.
69. Nuorison Ystävä 4/1898.
70. Nuorison Ystävä 5/1903.
71. Nuorison Ystävä 3/1909, KOSKENNIEMI 1984 b s. 78—82, KOSKENNIEMI 1984 s. 246—247.
72. Pietarin Evankeliumiyhdistyksen toimintaa kuvaa laajasti KOSKENNIEMI 1984 b 82—86 ja KOSKENNIEMI 1984 s. 247—249. Yhdistyksen vuosikertomukset painettiin.

73. Verneri Niinivaaran vuonna 1947 talletetuissa muistelmissa on myös Inkerin matkoja koskeva osa (SLEYA). KOSKENNIEMI 1984 s. 287.
74. Sanansaattaja 4/1909.
75. KOSKENNIEMI 1984 b s. 85. Kysymys lähetystyön kannatuksesta Inkerinmaalla on kiinnostava tutkimuskohde. Lähetysseuran osalta sitä on selvittänyt SAARILAHTI 1989 esim. s. 121, 132, 151 ja 339. Saarilahti mainitsee Japanin-lähetysrakkauden syttyneen Inkerissä 1900-luvun alkuvuosina. Katso myös MESIÄINEN 1990 s. 50.
76. Nuorison Ystävä 4/1913. Vuonna 1913 toimi maaseudulla 18 ompeluseuraa, SLEY vuosikert. 1913 s. 15—17, KOSKENNIEMI 1984 b s. 84.
77. Suuri menetys oli myös se, että pastori Wiren palasi Suomeen jo vuonna 1916. Wiren kävi toimiaikanaan kaikissa Inkerin seurakunnissa WIREN 1917. Isidor Eriksson piti vuonna 1917 evankeliumijuhlia kahdeksassa seurakunnassa, SLEY vuosikert. 1917 s. 25.
78. Jääskeläinen mainitsee yhdistyksellä olleen rukoushuoneen vuodesta 1927 alkaen myös Skuoritsan Kostinan-Pitkolassa, JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 457—460.
79. Edellä viitteessä 38 on mainittu Siionin Kanteleen käytöstä Keltossa. Suomessa eläteltiin 1920-luvulla toiveita, että saarnaaja Johannes Wiik voitaisiin lähettää saarnamatkalle Inkerinmaalle. SLEY:n toimistovaliokunta 3.4.1925. Hanke ei näytä toteutuneen. Sen sijaan ei Evankeliumiyhdistyksen lehdissä 1920-luvulla Suomessa kerrottu Inkerinmaan Evankeliumiyhdistyksen toiminnasta. Evankeliumiyhdistyksen työtä Inkerinmaalla kuvaa lyhyesti myös KUORTTI 1962 s. 106—109.
80. JÄÄSKELÄINEN 1982 s. 131 mainitsee merkinnän Rääpyvän seurakunnan tilikirjasta, joka osoittaa saarnaajien Antti Kuntun ja Jooseppi Ijavaisen olleen liikkeellä vielä vuosina 1931—1933. Maria Kajavan, Katri Kukkosen ja Anna Smirnovan haastattelut 1989 ja 1990.
81. Aatami Kuortti itse kertoo, että hänen seurakuntahoitajakautenaan Siionin Kannelta alettiin käyttää Lempaalassa. Kaikki haastattelemani henkilöt muistavat poikkeuksetta Siionin Kanteleen lauluja käytetyn Inkerinmaalla. On kuitenkin huomattava, että monet lauluista ovat samoja myös Hengellisissä lauluissa, ja nämä yhteiset laulut näyttävät olleen selvästi tutuimpia. Siionin Kannelta laulettiin Siperian vuosinakin, tästä esim. RONKONEN 1989 s. 240 ja MESIÄINEN 1990.
82. Pakolaisseurakunnan toiminnasta TYNNI 1929 s. 251—255, tämä luku Tynnin kirjassa on Juho Varjovaaran kirjoittama. Samoin VARJOVAARA 1932. Perustietoja Varjovaarasta GODENHJELM 1944 s. 268. Inkeriläisistä emigranteista Suomessa lyhyesti NEVALAINEN 1990 s. 21—24.
83. Eestin—Inkerin yhteyksien alkuvaiheita selvittää esim. YRJÖLÄ 1969 s. 72—75.

84. Herättäjä-Yhdistyksen heimolähetystyöstä esim. TAIPALE 1980 s. 333—348, KARES 1952 s. 297—300, TUPPURAINEN 1989 s. 60—61, YRJÖLÄ 1969 s. 75—79.
85. Lestadiolaisuuden vaikutusta Narvassa selvittää perusteellisesti TALONEN 1989. Heimolähetyksestä esim. s. 44—45. Uudenheräyksen lestadiolaiset toivoivat saavansa tähän liikkeeseen kuuluvan papin Narvaan Erviön jälkeen. Tässä yrityksessä he eivät onnistuneet, TALONEN 1989 s. 60.
86. Reino Ylönen muistelee omaa työaikaansa ISIEN USKO 1961 s. 56—58.
87. Sotavanki kertoi Aatami Kuortille.
88. HÄMÄLÄINEN 1944.
89. Juhani Jääskeläisen kirjeestä A. Kuortille vuonna 1942. Vastaava innostunut Jussi Tenkun kuvaus INKERI 9/1943. JÄÄSKELÄINEN 1982 sisältää kuvaliitteessä kerrontaa kirjoittajan toiminnasta Länsi-Inkerissä. Kirkollisesta työstä saksalaisten miehittämällä alueella TUULI 1988 s. 50—52 ja 122—127, NEVALAINEN 1990 s. 157—158. Tätä miehitysvaihetta muistelivat koskettavasti Antti ja Ella Riepponen haastattelussa 10.2.1990.
90. Katri Kostiainen kertonut Aatami Kuortille Gävlessä vuonna 1958. Suomeen siirtymisvaiheen perusteellinen kuvaus NEVALAINEN 1990 s. 31—249, TUULI 1988 s. 141—213, ISIEN USKO 1961 s. 37—42, ISH 1969 s. 380—394.
91. Paluuvaiheesta TUULI 1988 s. 291—307. Tuuli esittää Neuvostoliittoon palanneiden määräksi 55 773 ja NEVALAINEN 1990 on määrä 54 900. s. 250—313 on paluun kuvausta. ISIEN USKO 1961 s. 43—44, ISH 1969 s. 401—403.
92. ISIEN USKO 1961 s. 43—44.
93. KRJUKOV (PUNALIPPU) 1987 s. 129—130, ISIEN USKO 1961 s. 81—82.
94. Nämä luvut perustuvat KRJUKOVin esittämiin Punalipussa 8/1987 s. 129—130. Samoin NEVALAINEN 1990 s. 327, TUPPURAINEN 1989 s. 56—57, ISIEN USKO 1961 s. 81—82. Arvo Survo korostaa, että nämä lukumäärät ilmaisevat äidinkielenään suomea puhuvat. Inkerinsuomalaisten kokonaismäärä on huomattavasti suurempi, Arvo Survon haastattelu 22.—24.2.1990.
95. Nuorison Ystävä 3/1962.
96. INKERI 1/1989 selostaa laajasti tämän liiton perustamista lehden ensimmäisessä numerossa.
97. Aatami Kuortti, joka oli Nuorison Ystävän toimitussihteerinä 1960-luvun alussa, julkaisi lehdessä melko paljon viestejä Inkeristä. Hän kertoo saaneensa päätoimittajalta neuvon kirjoittaa vähemmän inkerinsuomalaisten asioista. Inkerin uutisia Nuorison Ystävässä esim. 1956 s. 35—36,

50, 77 ja 238, 1957 s. 12, 206, ja 231, 1958 s. 32, 1959 s. 170 ja 286, 1960 s. 18 ja 76, 1961 s. 46, 72, 97 ja 215, 1962 s. 73, 80 ja 102—104, 1963 s. 22.

98. Juho Hänninen kertonut Aatami Kuortille Helsingissä v. 1960.
99. Simo Torikka kertonut Aatami Kuortille. Maria Kajava muistaa tavanneensa juhlassa S. Torikan ja kertoo innostuneena juhlasta, MESIÄINEN 1990 s. 252—254.
100. Katri Tols kertonut Aatami Kuortille Kumlassa tammikuussa 1960. Tätä juhlaa ja puhujien pidättämistä muisteli myös Anna Jakoleva 24.2.1990.
101. Matti Kukkosen lähettämät kirjeet Simo Torikalle (olleet Aatami Kuortin käytössä)
102. Nuorison Ystävä 1961 s. 215.
103. Nuorison Ystävä 1962 s. 80.
104. Inkeriläisten Viesti 5/1958.
105. Simo Torikka kertonut Aatami Kuortille.
106. Inkerinsuomalaisista Ruotsissa esim. ISIEN USKO 1961 s. 45—55. Siirtymisestä Ruotsiin esim. HAMMARSTRÖM 1984. Viime vuosina on Ruotsin lehdistössä julkaistu paljon kuvauksia inkerinsuomalaisten tulosta Ruotsiin.
107. Inkerinsuomalaisten sijoittumisesta Boråsiin ja heidän aktiivisesta toiminnastaan kaupungissa SUHONEN 1985.
108. ISIEN USKO 1961 s. 45—55, viestejä eri paikkakunnilta s. 69—77. Perusteellinen kuvaus Västeråsista: Ingermanländare i Västerås 1989. TERVO KM 1983 ja 1985. Inkerin Suomalaisten Keskusliiton toimintakertomus 1988/1989 (moniste, T. Folkestenin käyttööni toimittama). Tällöin liittoon kuuluvia kerhoja oli 12 ja niissä yhteensä 1 158 jäsentä.
109. Kirkollisen työn alkuvaiheista esim. ISIEN USKO 1961 s. 47, LAURIKKALA 1970 s. 125—126. Boråsia koskien erityisesti ÅHMAN 1985 s. 316—318, SUHONEN 1985 s. 24—26. Mölndalista ja Mölnlyckesta TERVO KM 1983 ja 1985. Yrjö Knuutilan haastattelu 19.3.1990.
110. Laurikkalan toiminnasta Ruotsissa LAURIKKALA 1970 s. 125—167, ISIEN USKO 1961 s. 47—51, RÄMÄ 1959 s. 27, 87.
111. Ruotsin suomenkielisen seurakuntatyön keskuksen historiikkeja ovat SALONEN 1977 ja ELDER 1987. Niissä ei tuoda riittävästi esiin inkerinsuomalaisten osuutta.
112. Juhani Rantasen haastattelu 8.2.1990. Tähän arviointiin Martti Lehtinen yhtyy, haastattelu 12.2.1990.
113. Ruotsissa toimivan Suomenkielisen Evankeliumiyhdistyksen säännöt 1 §. RSLEY:n 30-vuotishistoriikki (RSLEYA). Alkuvaiheessa kaavailtiin yhdistyksen nimeen mainintaa inkerinsuomalaisista. Tämän osoittavia asiakirjoja on yhdistyksen arkistossa. (Asiakirjat RSLEYA). Toiminnan

alkamisesta Mölndalissa ja Mölnlyckessa TERVO KM 1983 ja 1985. Aino ja Antti Tervon haastattelu 15.2.1988.

114. Jussi Järvisen haastattelu 12.1.1990, Amalia ja Väinö Kilkin haastattelu 9.2.1990, Toini ja Eino Steenarin haastattelu 8.—10.2.1990, Meeri ja Arvo Hihnalan haastattelu 10.2.1990.

115. RSLEY:n toimintakertomukset 1957—1989 (RSLEYA). Edellisessä nootissa mainitut haastattelut. Aatami Kuortti on käynyt joka vuosi vuodesta 1949 lähtien tammikuun lopulla pitämässä Japanin lähetysjuhlia. Juhlaan yhdistettiin Evankeliumiyhdistyksen perustamisen jälkeen sen vuosikokous. Ruotsin yhteyksistä mainitaan SLEY:n vuosikertomuksissa vuodesta 1951 alkaen, SLEY vkert. 1951 s. 21. 1952 s. 22 ja seur.

116. Katri Kostiaisesta KUORTTI 1963 s. 123—124. Katri Kostiaisen tyttärentytär on julkaissut Ruotsissa kolmiosaisen kuvauksen, jossa keskeisesti esillä on hänen isoäitinsä MONAHOF 1987—1989. Juhana Vanhasesta KUORTTI 1963 s. 123 ja Nuorison Ystävä 1962 s. 102—104, Juho Kajavasta KAJAVA KM 1965 ja TAKALA KM 1990. Boråsin inkerinsuomalaiset muistellessaan mainitsevat poikkeuksetta Juho Kajavan. Jussi Järvinen haastattelussa 12.1.1990 mainitsi kiitollisena suuren joukon muita ystäviä tässä mainittujen lisäksi.

117. ISIEN USKO 1961 s. 4—5. Ristiriidasta ÅHMAN 1985 s. 317, tilannetta valaiseva on Esa Santakarin kirje RSLEY:lle 30.4.1959. Arkistossa on myös muita asiaan liittyviä kirjeitä, myös useita piispa Sven Danellin lähettämiä (RSLEYA). Jussi Jäniksen, Väinö Kilkin, Juhani Rantasen, Toini ja Eino Steenarin haastattelut 8.—10.2.1990.

118. RSLEY:n piispa Helge Brattgårdille lähettämä kirje 9.1.1980 (kopio RSLEYA). Toini ja Eino Steenarin haastattelu 8.—10.2.1990.

119. Juhani Rantasen haastattelu 8.2.1990.

120. Neuvostoliiton matkoista kertoi Katri Kämärä tavatessani hänet Boråsissa vuosina 1968 ja 1969. Hän oli pitänyt hartaushetkiä hautausmailla ja kodeissa sekä vienyt matkassaan kirjallisuutta. Neuvostoliiton käynneistä myös esim. Juhani Rantasen, Jussi Jäniksen, Ella ja Antti Riepposen sekä Lyydia Rätön haastattelut Boråsissa 8.—10.2.1990.

121. Eero Saarinen on ollut Suomessa aktiivinen yhteydenpitäjä Neuvostoliitossa asuviin inkerinsuomalaisiin. Hän kertoo saaneensa alkusysäyksen tähän Boråsissa jo vuonna 1954, Eero Saarisen haastattelu 14.1.1990: "Yhteyden saaminen inkeriläisiin Neuvostoliitossa johtui siitä, että Ruotsin inkeriläiset alkoivat tehdä matkoja sukulaistensa luo."

122. Juhani Rantasen haastattelu 8.2.1990. Vastaavan varovaisuuden Ruotsin työn alkuvaiheissa 1940-luvun lopulla toteaa Yrjö Knuutila haastattelussa 19.3.1990. Arkkipiispa Martti Simojoki sanoo Suomen kirkossa tiedetyn 1960-luvun alussa Neuvostoliiton inkerinsuomalaisista erittäin vähän, Martti Simojoen haastattelu 14.1.1990, Sanansaattaja 4/1990.

123. Petroskoin seurakunnan "esihistorian ja alkuvaiheiden kuvaus perustuu seuraaviin lähteisiin: MESIÄINEN 1990, Paul Saarin antamat kirjeelliset tiedot 25.1.1990 (RA:n hallussa), Katri Kukkosen ja Maria Kajavan haastattelut 1989 ja 1990. KAHLE 1985 s. 120—122.
124. Paavo Haimin ja Juhana Vaasselin toiminnasta MESIÄINEN 1990 s. 249—251, ISIEN USKO 1961 s. 83. Juhana Vaasselin muistosanat Nuorison Ystävä 1962 s. 80, Maria Kajavan haastattelu 1.1.1990. Arvo Survo esittää Juhana Vaasselin nimestä kirjoitustavan Vassel.
125. Arkkipiispa Jaan Kiivitin käynnin merkitystä korostetaan kaikissa lähteissäni: MESIÄINEN 1990 s. 251—252, Paul Saarin kirje, KUORTTI 1963 s. 102, ISIEN USKO 1961 s. 83—84, Eero Saarisen haastattelu 12.1.1990.
126. Laajan allekirjoittajajoukon saanut anomus sijoitetaan yleensä kaikissa kuvauksissa arkkipiispa Jaan Kiivitin käynnin jälkeiseen ajankohtaan. Haastattelussa 1.1.1990 Maria Kajava painokkaasti sanoi sen lähettämisen ajan olleen ennen arkkipiispan vierailua. Saman ongelman ajoituksessa on todennut Maria Kajavan elämäkerran kirjoittaja Eeva Mesiäinen ja jättänyt kysymyksen avoimeksi. Asiaa en ole pystynyt tarkistamaan.
127. Jo ennen Narvan avausta piti Voldemar Ilja suomenkielisiä jumalanpalveluksia Petserissä Virossa. Arvo Survon haastattelu 23.2.1990. Suomenkielinen seurakuntatyö inkeriläisten keskuudessa Virossa vaatii erityistutkimusta. Petseristä myös KAHLE 1985 s. 120 ja DAHLGREN 1990.
128. Paul Saarin kirje 25.1.1990. Katri Kukkosen ja Maria Kajavan haastattelut 1989 ja 1990.
129. Martti Simojoen haastattelu 14.1.1990. KAHLE 1985 s. 121. Murto kertoo käynneistään esim. MURTO 1982 ja 1984. Evankeliumiyhdistyksen vierailijoiden kuvauksia esim. Sanansaattaja 26.5.1983, 16.2.1984, 23.5.1985, 11.7.1985, terveiset seurakunnan 20-vuotisjuhlasta 22.2.1990. Petroskoin seurakunnan 20-vuotisjuhlan tuntumassa julkaisi Neuvosto-Karjala lehti 24.12.1989 Maria Kajavan haastattelun: Ei varjomaailman kummajaisia, samoin PUNALIPPU 12/1989 s. 87—92: Korkeimman suojassa.
130. Kuvaus tässä luvussa perustuu pääosin seuraaviin lähteisiin: Toiveita ja pettymyksiä (= 30-sivuinen käsikirjoitus, joka 1970-luvun lopulla luovutettu Jaakko Launikarille), J. Launikarin raportti 9.—13.12.1977, DAHLGREN 1990, KAHLE 1985 s. 121—123. Seuraavat haastattelut: Anna Jakoleva 24.2.1990, Arvo Survo 22.—25.2.1990, Arvo Soittu 24.2.1990.
131. Sama perusasenne on tullut esiin myös Petroskoin naissaarnaajien Katri Kukkosen ja Maria Kajavan haastatteluissa. Saarnaajajoukon kartoitus tarjoaa tärkeän tutkimuskohteen.
132. Näistä aloitteista kertovat Anna Jakoleva haastattelussa 24.2.1990 ja

Toiveita ja pettymyksiä. Myös KUORTTI 1963 s. 103 mainitsee tällaisista yrityksistä.

133. Tämä ajoitus perustuu Anna Jakolevan haastatteluun ja em. Matti Kukkosen kirjeisiin. Mahdollisesti tällaista estämistä tapahtui muuallakin, mutta omien saarnaajien karkoitus jäi erityisesti muistiin. KUORTTI 1963 s. 106.
134. Anna Jakolevan haastattelu ja em. muistelmat Toiveita ja pettymyksiä, jossa kuvataan tätä opiskeluasiaa laajasti.
135. Tässä on seurattu Jaakko Launikarin kuvausta: Raportti ja DAHLGREN 1990 sekä Anna Jakolevan haastattelua. KAHLE 1985 s. 121—123. Arvo Survo toivoisi, että Pushkin-nimen sijasta käytettäisiin eräissä kartoissakin löytyvää Saari-nimeä.
136. Toiveita ja pettymyksiä (JL), Arvo Survon haastattelu 22.—24.2.1990.
137. Anna Jakolevan haastattelu 24.2.1990. Nämä "terveiset" kerroin välittömästi Arvo Survolle, joka ilmaisikin halun jatkaa seuratoimintaa.
138. PUNALIPPU 8/1987. Sen jälkeen on Punalipussa jatkuvasti ollut myös inkerinsuomalaisiin liittyvää ainesta. Erityisen runsaasti sitä oli PUNALIPPU 12/1989. Santeri Pekkanen kirjoittaa: "Punalipun Inkerin-numero olikin se kipinä, joka räjäytti inkeriläisiä vuosikymmeniä myllertäneen tuskan ja katkeruuden. Siitä se alkoi" PUNALIPPU 1989 s. 124.
139. Tiedot tässä luvussa perustuvat seurakuntien osalta Arvo Survon, Albert Kirjasen, Arvo Soitun ja Katri Smirnovan haastatteluihin. Kupanitsan ja Kelton juhlista on kirjoitettu vuonna 1989 runsaasti Sanansaattaja-lehdessä, esim. Not 38, 49, 50—51.
140. Diakonikoulutuksesta Leino Hassisen, Arvo Survon, Eino Kurjen ja Arvo Soitun haastattelut. Sana 6/1990, Sanansaattaja 10/1990 ja 11/1990, Kotimaa 17/1990.
141. Seurakunnanhoitajaluettelon osalta on KUORTTI 1963:n tietoja tarkistettaessa ollut neljä päälähdettä: LUTHER 1989, 50-vuotismuisto 1987, JÄÄSKELÄINEN 1980 ja 1982.
142. Bisterin skismaa käsittelee laajasti JÄÄSKELÄINEN 1980 s. 352—359 Anna Jakoleva muisteli Bisterin toimintaa Spankkovalla ja kertoi, miten Bister oli hänen kotikylässään vankeudesta vapaaksi päässeenä myös piilossa, josta hänet sitten uudelleen vangittiin. Anna Jakolevan haastattelu 23.2.1990.
143. Pekka Braksia muistelivat hänen tyttärensä ja tämän aviomies Ella ja Antti Riepponen laajasti Boråsissa 10.2.1990. Ella Riepponen luovutti myös isäänsä liittyvän kirjoituksen, joka on tarkoitus julkaista Kotimatkalla-kalenterissa 1991.
144. Aatami Kuortti julkaisi Juhana Vaasselin muistosanat Nuorison Ystävä 3/1962.
145. Näissä lukumäärissä, kuten myös seurakuntia ja kirkkoja koskevissa

tiedoissa on peruslähde ollut MUSTONEN 1931. Hyviä lähteitä ovat myös 50-vuotismuisto 1987 ja METIÄINEN—KURKO 1960.

146. KUORTTI 1963:n tietoja tarkistettaessa ovat lähteinä olleet JÄÄSKELÄINEN 1982 ja 50-vuotismuisto 1987. Nykytilanteen kuvaus perustuu Arvo Survon, Albert Kirjasen ja Leino Hassisen kanssa Leningradissa 23.2.1990 suoritettuun tarkistukseen.

Lähteet ja kirjallisuus

1 Painamattomat lähteet

Valtionarkisto (VA)

— Inkerin suomalaisten seurakuntien arkisto (ISSA)

XIV 1 — Inkerin suomalaisen evankelis-luterilaisen konsistorin pöytäkirjat 1921—1925, 1926—1927 (lyijykynällä kirjoitetut konseptit)

— Inkerin suomalaisten seurakuntien johtokunnanpöytäkirjat 1919.

— Inkerin suomalaisen evankelis-luterilaisen kirkolliskokouksen pöytäkirjat 1924—1926

— Matti Närjän kokoelma

M. Närjän muistiinpanot konsistorin toiminnasta vuosilta 1921—1937

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen arkisto (LEA), Helsinki

— Evankeliumiyhdistyksen pöytäkirjat vuonna 1925

— Verneri Niinivaaran muistelmia vuodelta 1947 (konekirjoitusliuskoja)

Ruotsissa toimivan Suomenkielisen Evankeliumiyhdistyksen arkisto (RSSLEYA), Borås

(Säilytetään Boråsin kaupungin arkistossa)

— Johtokunnan pöytäkirjat 1957—1989

— Yhdistyksen käsinkirjoitettuja vuosikertomuksia

— Yhdistyksen perustamista valmistelevien kokousten pöytäkirjoja

— Johtokunnalle tulleita kirjeitä

Boråsin inkerinsuomalaisen seurakuntakodin arkisto (BISA), Borås

— Keskustelupöytäkirja Valistustalolla kesäkuun 9 p:nä 1927 pidetystä uskonnollisesta väittelykokouksesta. Moniste.

Jaakko Launikarin kokoelma (JLK), Tuusula

— Toiveita ja pettymyksiä = 31-sivuisen käsikirjoitus Pushkinin seurakunnan syntyvaiheista. Luovutettu J. Launikarille 1970-luvun lopulla

— Raportti osallistumisesta Leningradin luterilaisen seurakunnan vihkimisjuhlaan 9—13.12.1977 (J. Launikarin laatima raportti monisteena)

Inkerin Suomalaisten Keskusliiton Arkisto (ISKA), Västerås

— Keskusliiton vuosikokouspöytäkirja 1989 (Toivo Folkestenin käyttööni valokopiona toimittama)

Juho Kajavan kokoelma (Ulvila, Veikko Takalan hallussa)

KAJAVA: Kaksi vihkoa muistelmia evankelisesta liikkeestä Inkerinmaalla

2 Painetut lähteet ja kirjallisuus

— DAHLGREN, Sam 1990: Vainottu kirkko. Toimittanut Jaakko Launikari (käytetty käsikirjoitusvaiheessa), Helsinki
— EDLER, Maija 1987: Aika laskea ankkuri. Ruotsin suomenkielisen seurakuntatyön keskuksen 20-vuotisjulkaisu, Hyvinkää.
— GODENHJELM, Hugo 1944: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papiston matrikkeli, Kuopio.
— HAMMARSTRÖM, Uno 1984: Ingermanländarna som flydde till Sverige, Västerås
— HÄMÄLÄINEN, A. 1944: Kadonnutta Inkeriä, Helsinki.
— Ingermanländare i Västerås. VIF 1989, Västerås.
— Inkerin tietokalenteri, Helsinki 1944.
— ISH = Inkerin Suomalaisten Historia, Jyväskylä.
— ISIEN USKO 1961. Inkerin kirkon 350-vuotisjuhlanumero, Växjö.
— JÄÄSKELÄINEN, Juhani 1980: Inkerin suomalainen evankelis-luterilainen kirkko neuvostojärjestelmän ensimmäisenä vuosikymmenenä 1917—1927. Väitösk., Valkeakoski.
— JÄÄSKELÄINEN, Juhani 1982: Inkerin kirkon tuho Stalinin pakkokollektivisoinnissa, Helsinki.
— KAHLE, Wilhelm 1974: Geschichte der evangelisch-lutherischen Gemeinden in der Sovjetunion 1917—1938, Leiden.
1985: Die Lutherischen Kirchen und Gemeinden in der Sovjetunion — seit 1938/1940, Gütersloh.
— KAJAVA, Lempi 1965: Juho Kajava. Kotimatkalla 1965, Tampere.
— KRJUKOV, Aleksei 1987: Inkerinmaa ja inkeriläiset. PUNALIPPU 8/1987.
— KOLOMAINEN, Mikko 1989: Inkerin ”toisinajattelijat”. Muistelmia Inkerin vapaiden herätysliikkeiden syntyvaiheista, Helsinki.

— KOSKENNIEMI, Lauri 1984: Suomen evankelinen liike 1896—1916, Porvoo.
1984 b: Evankelinen liike Inkerissä. Suomi-konferenssin vuosikirja 1984, New York Mills.
— KUORTTI, Aatami 1935: Pappina, pakkotyössä, pakolaisena. Porvoo—Helsinki.
1962: Tapahtui Inkerissä, Helsinki.
1963: Inkerin kirkon vaikeita vuosia, Pieksämäki.
1965: Kirkossa, keskitysleirissä, korvessa. Tampere.
— KURKO, Kaarlo 1942: Sotatoimet Pietarin valloittamiseksi 1918—19, Porvoo.
— KÄLVIÄINEN M. 1938: Suomalaisten kommunistien toiminta Inkerissä vv. 1917—1938. Suomalainen Inkeri 1938.
— KARES, Olavi 1952: Heränneen kansan vaellus V, Porvoo.
— LAURIKKALA, S. J. 1938: Inkerin kirkko bolsevikkien aikana 1917—1937. Suomalainen Inkeri 1938.
— LAURIKKALA, Saini 1970: S. J. Laurikkala, inkerinsuomalaisten hengellinen isä Inkerissä 1909—1937, Ruotsissa 1952—1957. Uusikaupunki.
— MESIÄINEN, Eeva 1990: Maria Kajavan pitkä taival (käytetty sinikopiovaiheessa)
— METIÄINEN, Aappo 1944: Kolppanan seminaari. Inkerin kalenteri.
— METIÄINEN, Aappo — KURKO, Kaarlo 1960: Entisen Inkerin luterilaisen kirkon 350-vuotismuistojulkaisu sanoin ja kuvin, Helsinki.
— MONAHOF, Ania 1987: Genom Graniten. Stockholm.
1988: Till Flykten, Stockholm.
1989: Mot Stjärnan, Stockholm.
— MURTO, Pentti 1982: "Yhdessä olisi kaikki toisin." Suomi — konferenssin vuosikirja 1982, New York Mills.
1984: Petroskoin suomalaisten uusi kirkko Neuvostoliitossa. Suomi-konferenssin vuosikirja 1984, New York Mills.
— MUSTONEN, Juuso 1931: Inkerin suomalaiset seurakunnat, Helsinki.
1936: Inkerin kirkon kärsimysten tie, Helsinki.
— NEVALAINEN, Pekka 1990: Inkeriläinen siirtoväki Suomessa 1940-luvulla. Väitösk., Keuruu.
— POLVINEN, Tuomo 1987: Venäjän vallankumous ja Suomi 1917—1920 II, Juva.
— RIUTTA, Ulla 1985: Katso mikä aamu. Mika Piiparisen elämä ja musiikki, Jyväskylä.
— RONKONEN, Lyyli 1989: Laps' Inkerin. Muistojen Inkeri Stalinin hirmuvallan alla, Jyväskylä.
— RÄMÄ, Iivari 1959: Jumalalla on aikaa. Sanan palvelijana ja siirtolaisten pappina Ruotsissa vv. 1955—58, Pieksämäki.

— SAARILAHTI, Toivo 1989: Lähetystyön läpimurto. Suomen Lähetysseuran toiminta kotimaassa 1895—1913, Pieksämäki.
— SALONEN, Maija 1977: Seurakunta suomeksi. Ruotsin suomenkielisen seurakuntatyön keskuksen 10-vuotisjulkaisu, Hyvinkää.
— SUHONEN, Unto-Einar 1985: Finland i Borås — ett stycke Borås nutidshistoria under fyra decennier 1944—1984, Borås.
— Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen vuosikertomukset 1917, 1951—1988 (SLEY vkert.)
— TAIPALE, Pentti 1980: Salatun voiman mies. Matti Pesosen elämä ja toiminta, Vaasa.
— TAKALA, Lauri 1948: Suomen evankelisen liikkeen historia III 1852—1873, Helsinki.
— TAKALA, Veikko 1990: "Viipurin evankeliumia" julistettiin Keltossa. Kotimatkalla 1990 (käytetty käsikirjoituksena)
— TALONEN, Jouko 1983: Lestadiolaisuuden ekspansiosta. Sinun sanasi on totuus. Uuras Saarnivaaran juhlakirja, Helsinki.
1989: Viron lestadiolaisuus 1886—1953. Studia Historica Septentrionalia 16, Jyväskylä.
— TERVO, Antti 1983: Inkeriläiset Göteborgin alueella. Kotimatkalla, 1983 Helsinki.
1985: Mölndal-Mölnlycken Japanin-lähetyspiiri 35-vuotias. Kotimatkalla 1985, Jyväskylä.
— TUULI, Erkki 1988: Inkeriläisten vaellus. Inkeriläisen väestön siirto 1941—1945, Juva.
— TUPPURAINEN, Jukka 1989: Herra on tehnyt suuria. Terve risti — ainoa toivo. Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 1989, Jyväskylä.
— TYNNI, K. toim. 1929: Kymmenen kohtalokasta vuotta Inkerin kansallisten taistelujen vaiheilta, Helsinki.
— VARJOVAARA J. 1932: Piirteitä pakolaisten kirkollisista riennoista. Inkeri. Inkerin liiton muistojulkaisu 1922—1932.
— 50-vuotismuisto Kirkon kohtalosta Inkerissä 1987, Västerås.
— WIREN, Edvin 1917: Krestyn ristikkojen takana, Helsinki.
— ÅHMAN, Egon 1985: Bilder ur kyrkolivet i Borås under 1900—talet, Borås.

3. Painamattomia muistelmia ja tutkimuksia

— LAURIKKALA, S. J. 1927: Inkerin suomalainen evankelis-luterilainen kirkko. Pastoraalikirjoitus, Tampereen tuomiokapitulin arkisto.
— LUTHER, Georg 1989: Inkerin kirkon seurakunnanhoitajien matrikkeli.

Osa valmisteilla olevaa Inkerin kirkon papiston matrikkelia 1800—. Käytetty käsikirjoituskopiona. Kirjoittajan hallussa, Helsinki.
— VARONEN, Juhana s.a.: Inkerin kirkon kärsimisen historia (ISKA)
— YRJÖLÄ, Jukka 1969: Suomen kirkon suhde heimokansoihin ja ulkosuomalaisiin v. 1917—1931. Pro gradu-työ, Helsingin Yliopiston Teologisen tiedekunnan kirjasto.

4. Sanoma- ja aikakauslehdet

— Inkeri 1943
— Inkeri. Eestin Inkerin Suomalaisten Liitto 1989.
— Inkeriläisten Viesti 1958.
— Kotimaa 1990.
— Neuvosto-Karjala 1989.
— Nuorison Ystävä 1898, 1903, 1909, 1913, 1956—1963.
— Punalippu 1987, 1989.
— Sana 1990.
— Sanansaattaja 1909, 1983—1990.

5. Haastatellut henkilöt

Aatami Kuortin haastattelemia:
Juhani Kajava (1963 Helsinki), Katri Kostiainen (1958 Gävle), Juho Hänninen (1960 Helsinki), Matti Kähäri (1963 Borås), Helena Kämärä (1963 Helsinki), Eeva Kuortti (1962 Helsinki), Paavo Liukkonen (1962 Heinola), Anna-Mari Malkki (1963 Borås), Matti Närjä (1960-luvun alussa Helsinki), Alina Muller (1963 Borås), Katri Tols (Borås 1960), Simo Torikka (1960-luvun alussa Helsinki)

Reijo Arkkilan haastattelemia:
— Leino Hassinen, Leningrad (Vihti) 22—24.2.1990
— Arvo ja Meeri Hihnala, Borås 10.2.1990
— Anna Jakoleva (— Kunttu), Leningrad 24.2.1990
— Jussi Jänis, Borås 8—10.2.1990
— Jussi Järvinen, Kurikka 12.1.1990
— Maria Kajava, Petroskoi 1.1.1990
— Amalia ja Väinö Kilkki, Borås 8.2.1990
— Albert Kirjanen, Leningrad 22—24.2.1990
— Yrjö Knuutila, Helsinki 19.3.1990
— Katri Kukkonen, Petroskoi 15.9.1989

— Aatami Kuortti, Helsinki 1989—1990 (useita kertoja)
— Katri Kämärä, Borås 1968 ja 1969
— Jaakko Launikari, Tuusula 14.1.1990
— Martti Lehtinen, Upsala 12.2.1990
— Juhani Rantanen, Borås 8.2.1990
— Antti ja Ella Riepponen, Borås 10.2.1990
— Lyydia Rättö, Mölnlycke 10.2.1990
— Paul Saar, Kohila Viro 25.1.1990 (Kirjeellisiä tietoja RA:n hallussa)
— Eero Saarinen, Helsinki 14.1.1990
— Martti Simojoki, Helsinki 14.1.1990
— Katri Smirnova (— Luukka), Leningrad 21.1.1990
— Arvo Soittu, Leningrad 24.2.1990
— Eino ja Toini Steenari, Borås 8—10.2.1990
— Arvo Survo, Leningrad 22—24.2.1990
— Aino ja Antti Tervo, Mölnlycke 15.2.1988

Kuortti-Arkkila: Morning Dawns for the Church of Ingria

In 1963 Rev. Aatami Kuortti published a book *Years of Peril in the Church of Ingria.* In this book he portrayed the history of this church from the Russian Revolution in 1917 through the early 1960s. Rev. Aatami Kuortti is himself originally from the village of Kupanitsa, Ingria (Ingria is the section of the Soviet Union immediately behind the Finnish border, beyond Karelia, populated by Finnish settlers from the early 1600s until this day). In the 1920s he worked as a itinerant preacher for the Ingrian branch of the Lutheran Evangelical Association of Finland *(LEAF)* and in 1927—30 as a '*lay elder*' (see below) of the parishes in northern Ingria, authorized by the Consistory of the Evangelical Lutheran Church of Ingria. In 1930 he was imprisoned, managing however to escape from prison camp to Finland in the same year. In Finland he worked as a school teacher, then for LEAF, 1958—63, and as a pastor in Helsinki, 1963—73, at which time he retired. Based on his experiences in Ingria and his flight to Finland, he published the book *Pastor, Forced-Labor Camp Worker, and Refugee* in 1935 (reissued under a new title in the 1960s). This book arouse such great interest that it was published in several European languages in the late 1930s.

The first part of this present book is based on Rev. Kuortti's *Years of Peril in the Ingrian Church.* In accordance with the recommendation of the publisher the text was rechecked by Dr Reijo Arkkila, who also wrote three additional chapters on the history of the Lutheran Church

of Ingria from the 1960s to the present day, in addition to furnishing the text with references and a bibliography. A list of lay elders as well as parishes and church buildings have been placed in Appendices 1 and 2 at the end of the book. This book at hand contains a historical section followed by four chapters in which the writers narrate their own recent experiences in Ingria.

At the outbreak of the October Revolution of 1917 the Evangelical Lutheran Church of Ingria had 32 parishes with 144 000 members. Immediately after the Revolution it seemed that also the Church of Ingria would be granted rights for new and freer activity, as it then received partial autonomy, functioning as its own consistorial district in the Evangelical Lutheran Church of Russia. In the 1920s the so-called New Economic Policy (NEP) was introduced. At first this did not greatly restrict the work carried on in the parishes. Thus, at least the Church of Ingria was able to operate with relative freedom until the late 1920s. There were, however, difficulties, the greatest being the shortage of pastors. To meet the dire need the consistory assigned certain able cantors and Ingrian LEAF lay preachers (LEAF having been very active in Ingria) as lay elders responsible for parishes.

In 1927 the Soviet Union implemented forced collectivization while also taking a firmer grip on the churches. From the late 1920s onwards the authorities started arresting ministers and lay elders. A great number of Ingrian Finns were deported from their home area to the Kola Peninsula and to Siberia, the vast arctic north of Russia. A total of 60 000 Ingrian Finns are estimated to have been removed in the years 1929—38.

Despite these hardships, the Church of Ingria continued its work, even under restrictions, up to 1938, by which time all of the lay elders had been imprisoned and the churches closed. The final blow to the church seemed to be at hand, although the vitality of the church had been greatly

enhanced by the evangelical revival blazing through the parishes throughout the 1920s. To regress for a moment, the evangelical revival, through the activity of LEAF, was noticeable almost everywhere in Ingria, with the songbook of the Evangelical Association, the *Harp of Zion,* being very familiar to Finns throughout this area. This revival movement, which had its genesis in Finland in the 1840s, had reached St Petersburg (now Leningrad) and Ingria by the late 1800s. The St Petersburg branch of LEAF had been established in 1909. This society was reorganized in Ingria in 1922, after the Revolution. Officially its work was stopped as early as 1930 by the authorities who banned the free movement of its itinerant preachers.

The war years again meant another period of disruption for the Ingrian Finns as during the siege of Leningrad most of their area was occupied by the German invasion troops. In 1943 some 63 000 Ingrian Finns relocated to Finland. However, after the terms of peace were signed between Finland and the Soviet Union some 55 000 of these returned to the Soviet Union. About 4 000 moved to Sweden, where they have been instrumental in the initiation of much Finnish-speaking parish work. In addition they have eagerly participated in the work of the evangelical revival, to the extent that in 1957 a Finnish language LEAF branch organization was set up in Borås, a central locality for Ingrian Finns in Sweden. During the 1950s the Ingrian Finns living in Sweden began to travel to the USSR as tourists, thus helping to gradually revive parish work there.

Ingrians who returned to the Soviet Union were not allowed to resettle in their own area but were deported to distant regions in Asia and elsewhere in the Soviet Union. Since 1948 they have, however, been gradually allowed to move closer to their homeland. The current estimations of the situation are as follows: some 20 000 Ingrians live in eastern Karelia with Petroskoy (Petrozavodsk) as its

center; c. 22—25 000 in Leningrad and its surroundings; c. 18 000 in Estonia.

Ever since the 1950s the Ingrian Finns have aimed at launching officially organized church work. Applications for the permission to do such were sent to authorities in the Office of Religious Affairs for the Petrozavodsk and the Leningrad districts. In Estonia the Lutheran Church has offered a base of operation for Ingrian Finns, actively supporting plans drafted by Ingrian Finns living elsewhere for the reopening of parishes.

At the end of 1969 the Lutheran Church of Petrozavodsk finally received the permission to register officially. Thus the work started in 1970. The parish has been served by Rev. Elmar Kull of Narva, Estonia, and by Rev. Paul Saar of Kohila, Estonia. Also, Mrs. Maria Kajava and Mrs. Katri Kukkonen have been instrumental as lay leaders in the parish. In 1983 the parish erected its own small church building. Their multipurpose parish building will be finished in the spring of 1990.

In the Leningrad district the official establishment of the parish was postponed, even if applications had been made as early as the 1950s. In the city of Pushkin, south of Leningrad, a former German church was given to the parish for renovation. Thus parish work could officially start in 1977. Two Estonians, the Revs. Harri Mötsnik and Tiit Salumäe have served the parish. Rev. Arvo Survo, the first to recognize the call from among the Ingrian congregation, served as a deacon from 1983, finally gaining ordination at the end of 1987.

Since 1988 Ingrian activities in the Leningrad area have become invigorated in many ways. In the church this is seen in the official registration of many new parishes over a short period of time. The Parish of Kupanitsa (the home of both Aatami Kuortti and Arvo Survo) was registered in 1988, the Parish of Keltto in the summer of 1989, and the Parishes of Narvusi—Kosemkina, Skuoritsa and Toksova

in February, 1990. The applications of a few other parishes are currently pending.

Appendix 3 lists key events in the rebirth of the Church of Ingria from the 1950s onwards. A miraculous time, a new dawn and awakening is being experienced in the Church of Ingria. Rev. Arvo Survo has become a widely known and popular figure during his visits to Finland. In

Rev. Aatami Kuortti and rev. Arvo Survo meet during the summerfestival of the Lutheran Evangelical Association of Finland at Kaustinen, Finland in 1989.

the summer of 1989 he attended the Annual Summer Festival of LEAF at Kaustinen, where he was introduced to the thousands present by Rev. Aatami Kuortti, the sole surviving minister of the Ingrian church thought to be dead. This joyous occasion can be witnessed in a picture printed in this book.

The Evangelical Lutheran Church of Ingria has passed through a sinister night, a time of trial and oppression. The Holy Spirit is creating new life in this church now. The dead bones are given life.

Dr Reijo Arkkila
Director of the Lutheran Evangelical Association of Finland

A brief summary of the key events in the new dawn of the Evangelical Lutheran Church of Ingria:

— applications are submitted for the official registration of parishes in the 1950s
— the Midsummer Church Festival is held in the cemetery of Keltto in 1958
— Archbishop Jaan Kiivit (of Estonia) visits Petroskoy (Petrozavodsk) in 1958
— Worship services in the Finnish language are held in the late 1950s in Petseri in Pihkova (Pskov) area
— Rev. Elmar Kull officiates the first Finnish language worship service in the Parish of Narva in 1961
— Rev. Paavo Haimi's funeral service is held at Keltto in January, 1964
— Rev. Elmar Kull begins regular visits to Petrozavodsk in 1964
— the official permission for the registration of the Parish of Petrozavodsk is received in the summer of 1969, and its ministry is officially launched in January, 1970
— the Parish of Pushkin is officially registered in the late summer of 1976, and the church is dedicated on December 11, 1977
— Rev. Paul Saar receives a call to the Parish of Petrozavodsk in 1979
— the new church of Petrozavodsk is dedicated on the First Sunday in Advent, 1983
— Arvo Survo is ordained in December, 1987
— the official registration of the Parish of Kupanitsa is

approved in November, 1988, and the church can thus be rededicated on the First Sunday in Advent, 1988

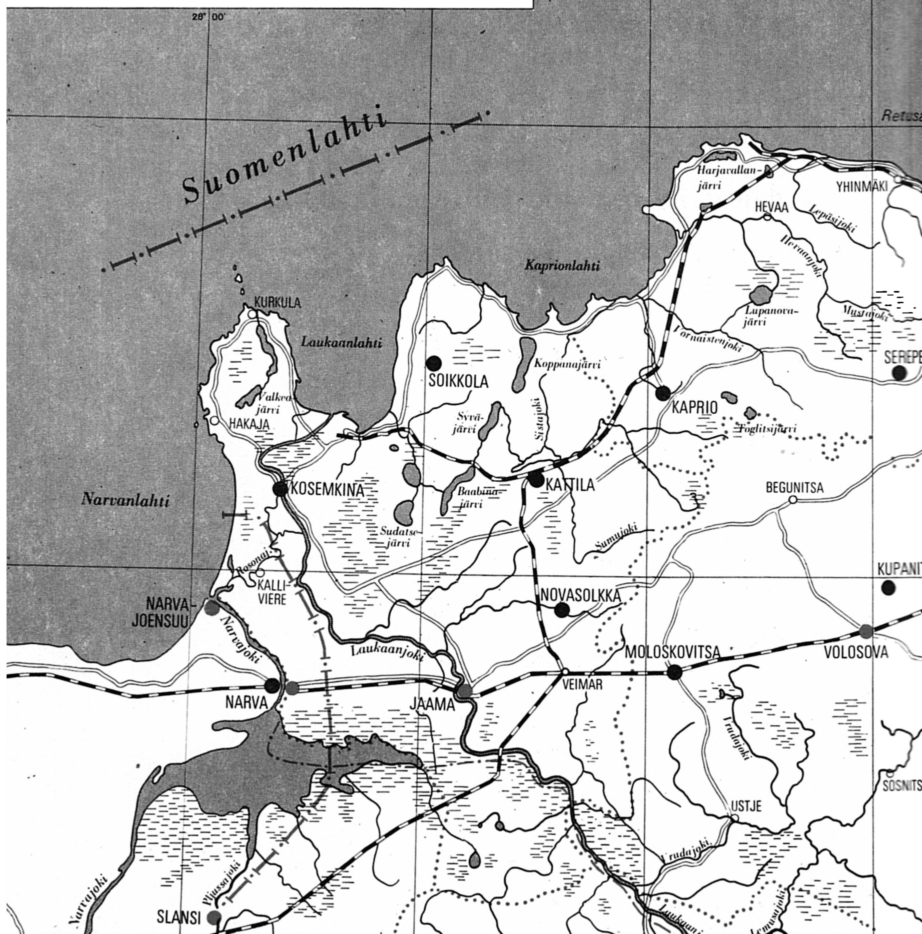
— the registration of the Parish of Keltto is approved in the summer of 1989
— in the autumn of 1989 the Parishes of Ingria are accepted as an autonomous district within the Evangelical Lutheran Church of Estonia, with Rev. Paul Saar as the Dean of the Ingrian Parishes
— the new bells of the Parish of Kupanitsa are dedicated on the First Sunday in Advent, 1989
— the official registration process for the Parishes of Narvusi—Kosemkina, Toksova and Skuoritsa is completed on February 23, 1990
— the first deacons (elders) are ordained on March 4, 1990

INKERI

MITTAKAAVA

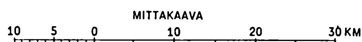
10 5 0 10 20 30 KM

● Suomal. seurakunnan ent. keskus	1920 — Rajat	Rautatie
○ Kylä	1617 — Raja	Maantie
● Muu asutuskeskus	Piirikunnan raja 1955	Järvet, suot

INKERI

MITTAKAAVA

Suomal. seurakunnan ent. keskus

Kylä

Muu asutuskeskus

1920 — Rajat

1617 — Raja

Piirikunnan raja 1955

Rautatie

Maantie

Järvet, suot

28° 00'

Suomenlahti

Kaprionlahti

Laukaanlahti

Narvanlahti

Harjavallanjärvi

YHIN

HEVAA

Lepäsijoki

Hevaanjoki

Lupanovajärvi

Fornaistenjoki

Koppanajärvi

Sistajoki

KAPRIO

Foglitsijärvi

KURKULA

Valkeajärvi

HAKAJA

SOIKKOLA

Syväjärvi

KOSEMKINA

KATTILA

Baabinajärvi

Sudatsejärvi

BEGUNITSA

Sumajoki

Rosonaj.

KALLIVIERE

NARVA-JOENSUU

Narvajoki

NOVASOLKKA

Laukaanjoki

MOLOSKOVITSA

VOLOS

NARVA

JAAMA

VEIMAR

Irudajoki

USTJE

Irudajoki

Narvajoki

Pljussajoki

SLANSI

Laukaanjoki

Lemusajoki

Aatami Kuortti
VELJENI SOTAVANGIT

Aatami Kuortin kokemukset sielunhoitotyöstä sotavankien keskuudessa väläyttävät esiin sodan toisenlaiset kasvot. "Kuorttimaiseen" tapaan hän kertoo lämpimästi ja nöyrästi erikoislaatuisesta työstään: kerrontaa sävyttää huumori ja valoisa, kristillinen usko.

2. painos
185 sivua, sid.

Aatami Kuortti on viimeinen elossaoleva Inkerin kirkon pappi, hänen omat elämänvaiheensa ovat kuin jännitystarina. Vuonna 1963 ilmestyneessä kirjassaan INKERIN KIRKON VAIKEITA VUOSIA hän on kuvannut Inkerin kirkon vaiheita Stalinin hirmuvallan aikana. Kirja on säilyttänyt ajankohtaisuutensa, mutta se on ollut kauan loppuunmyyty. Nyt Reijo Arkkila on yhdessä Aatami Kuortin kanssa perusteellisesti tarkistanut ja täydentänyt teoksen ja saattanut sen ajan tasalle. Näin kirjassa tulee vainojen vuosien lisäksi vahvasti esille kirkon uusi nousu aivan viime kuukausien tapahtumia myöten. Teos auttaa ymmärtämään, mitä Inkerissä tänään tapahtuu.

SLEY

